

**TÜRKİYE' DE
OKUL KÜTÜPHANELERİNİN YÖNETİMİ**

Hatice İnci ÖNAL

**Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Lisans Üstü Eğitim - Öğretim ve Sınav
Yönetmeliğinin
Kütüphanecilik Anabilim Dalı İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak hazırlanmıştır.**

**Ankara
Eylül 1985**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Kütüphanecilik
Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: _____

Prof. Dr. İlhan KUM

Üye: _____

Prof. Dr. Adil ARTUKOĞLU

Üye: _____

Doç.Dr. Nilüfer TUNCER

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine
ait olduğunu onaylarım. ../../1985

Enstitü Müdürü

Canım Anneme, Babama ve
Kardeşlerime

ÖNSÖZ

Okul kütüphanesi; eğitim ve öğretim için gerekli her türlü bilgi kaynağını toplayan, düzenleyen ve hizmetleri ile parçası bulunduğu öğretim kademesinin amaçlarının gerçekleştirilmesine dinamik bir şekilde katılan toplumsal kuruluştur. Okul kütüphanesinin kendinden beklenenleri yerine getirebilmesinde yönetim; insan gücünün, kaynakların ve olanakların en verimli bir biçimde kullanılmasını sağlayan süreçtir.

Türkiye'de okul kütüphaneleri kurulduğu halde, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan okul kütüphanelerine değin her kademedeki yöneticilerin ve uygulayıcıların katılımı ile yönetilemediğinden, yönetim süreci tam olarak uygulanmadığından etkin hizmetler verilememektedir. Okul kütüphanelerinin yönetimini ortaöğretimin lise kademesinde inceleyen çalışmamızda; Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı içinde, her düzeydeki okul kütüphanelerinin etkin ve verimli hizmetler vermesini sağlayacak incelemeler yapmak ve önerilerde bulunmak amaçlanmaktadır.

Büyük ölçüde görüşme ve anket sorularına verilen yanıtlardan elde edilen bilgilere dayanan bu çalışmada; bana araştırma izni veren Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, Ankara Valiliği ve Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı yetkililerine teşekkür ederim.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde ve titizlikle denetlenmesinde katkılarını esirgemeyen hocam sayın Doç.Dr. İrfan akin'a; çalışmam boyunca görüş ve düşünceleriyle beni destekleyen bölüm başkanım, hocam sayın Prof.Dr. İlhan Kum'a; anket ve görüşme sorularının geliştirilmesinde ve içeriğine ilişkin konularda büyük yardımlarını gördüğüm hocam sayın Doç. Dr. Nilüfer Tuncer'e en içten duygularıyla teşekkür ederim.

İstatistik konularda daima yakın ilgi ve yardımlarını sağlayan hocam sayın Dr. Aydın Erar'a; anket formlarının Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi'nde değerlendirilmesini sağlayan hocam sayın Doç.Dr. Ersay Gürsoy'a ve değerli elemanlarına teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca çalışmamın çeşitli aşamalarında yardımcı olan kıymetli hocalarıma ve arkadaşlarıma gönülden teşekkürlerimi iletmek isterim.

Hatice İnci Önal.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolarIN LİSTESİ.....	ix
EKLERİN LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
I. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
Konunun Önemi.....	2
Amaç.....	3
Yöntem.....	5
Evren.....	6
Düzen.....	9
Tanımlar.....	11
Kaynaklar.....	11
I.Bölümün Dipnotları.....	13
II. BÖLÜM: OKUL KÜTÜPHANESİNİN YÖNETİMİ.....	16
Eğitim ve Okul Kütüphanesi.....	17
Okul Kütüphanesinin Amaçları.....	17
Yönetimin Tanımı, Amacı ve Görevleri.....	19
Okul Kütüphanesinde Yönetim Süreci.....	21
II. Bölümün Dipnotları.....	40

III. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE OKUL KÜTÜPHANELERİNİN	
YÖNETİMİ.....	49
A- Okul Kütüphanelerinin Yönetimini	
Etkileyen Faktörler.....	50
B- Uygulamalar.....	62
III. Bölümün Dipnotları.....	67
IV. BÖLÜM: LİSE OKUL KÜTÜPHANELERİNDE YÖNETİM	
SÜRECİNİN UYGULANMASI.....	72
Okul Müdürleri.....	74
Kütüphane Memurları.....	77
Öğretmenler.....	82
Öğrenciler.....	92
V. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME.....	105
Okul Kütüphanelerinin Yönetimini	
Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi...	106
Yönetim Sürecindeki Uygulamaların	
Değerlendirilmesi.....	108
VI. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	125
ÖZET.....	133
SUMMARY.....	135
BİBLİYOGRAFYA.....	137
EKLER.....	150

TABLULARIN LİSTESİ

TABLULAR	Sayfa No
1 Örneklemi Oluşturan Liseler ve Buldukları Gruplar.....	7
2 Okul Müdürlerine Göre Okul Kütüphanesinin Amaçları.....	74
3 Kütüphane Memurlarına Göre Okul Kütüphanesinin Amaçları.....	78
4 Kütüphane Memurlarınının Eğitim Düzeyleri.....	79
5 Kütüphane Memurlarınının Diğer Görevleri.....	80
6 Koleksiyon Sayısı ve Türlerine Göre Dağılımı.....	80
7 Öğretmenlerin Ders Verdikleri Konuya Göre Dağılımları.....	83
8 Öğretmenlerin, Okul Kütüphanesine Gitmeleri ve Oradan Faydalanmaları.....	84
9 Öğretmenlere Göre Okul Kütüphanesinin Amaçları.....	85
10 Öğretmenlerin Okul Kütüphanesinden İsteddiği Hizmetler.....	86
11 Öğretmenlerin Verdikleri Derslere Göre Katkıda Bulunup Bulunmamaları.....	88

12 Öğretmenlerin Kütüphaneye Katkıları.....	89
13 Öğretmenlerin Kütüphaneye Katkıda Bulunmama Nedenleri.....	90
14 Okul Kütüphanesine Giden ve Gitmeyenlerin Bölgelere Göre Dağılımları.....	93
15 Okul Kütüphanesine Giden ve Gitmeyenlerin Okullara Göre Dağılımı.....	94
16 Öğrencilerin Okul Kütüphanesine Gitme Nedenleri.....	95
17 Okul Kütüphanesini Kullanmama Nedenleri.....	96
18 Öğrencilere Göre Okul Kütüphanesinin Amaçları.....	98
19 Öğrencilerin Okul Kütüphanesinden İsteddiği Hizmetler.....	99
20 Öğrencilerin Okul Kütüphanesine Katkıları.....	101
21 Öğrencilerin Kütüphaneye Katkıda Bulunmama Nedenleri.....	102
22 Öğrencilere Göre Okul Kütüphanesinin Gelişmesi İçin Gerekenler.....	103

EKLERİN LİSTESİ

Sayfa No

EK I.	Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yetkilileriyle Yapılan Görüşme Soruları.....	150
EK II.	Okul Müdürü ile Yapılan Görüşme Soruları ..	151
EK III.	Kütüphane Memuru ile Yapılan Görüşme Soruları.....	153
EK IV.	Öğretmenlere Uygulanan Anket Soruları.....	157
EK V.	Öğrencilere Uygulanan Anket Soruları.....	160

KISALTMALAR

M E G S B	Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı
SD	Serbestlik Derecesi
α	Yanılma Olasılığı - Anlamlık Düzeyi
X^2	Tablolardan Alınan Kritik Khi Kare Değeri
X^2_H	Hesaplanan Khi Kare Değeri
y.a.g.e.	Yukarda Adı Geçen Eser
y.a.g.m.	Yukarda Adı Geçen Makale
a.y.	Aynı Yerde
a.g.g.	Adı Geçen Görüşme
Md.	Madde

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Konunun Önemi, Amaç, Yöntem, Evren,
Düzen, Tanımlar, Kaynaklar

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Konunun Önemi

Eğitim; kişilerin topluma yararlı olabilmeleri, kişisel gelişimlerini en üst düzeye yükseltebilmeleri ve günümüzün değişen koşullarına uyum sağlayabilmeleri için gereklidir. 20. yüzyıldaki gelişmeler kütüphanenin eğitim ve öğretim kademelerinin vazgeçilmez temel unsuru olduğunu göstermiştir. Okul kütüphanelerinin eğitimde önem kazanmasına; zekâ, başarı ve kişisel özellikler itibariyle farklılıklar, teknolojik gelişmeler, öğretim yöntemleri ve ders programlarındaki değişimler, boş zamanları değerlendirme gerekliliği, bilgiye olan gereksinimler neden olmuştur. Birçok ülkede okul kütüphaneleri eğitim ve öğretim faaliyetlerinin merkezi olarak kabul edilmiş; çeşitli bilgi kaynakları, yetişmiş elemanları ile hizmet vermeye elverişli bir yerde çalışarak, okul programlarına aktif olarak katılmışlar ve onun ayrılmaz bir parçası haline gelmişlerdir.

Ülkemizde de öğrencilerin; Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları çerçevesinde, zihinsel ve kişisel yeteneklerini geliştirerek değişen toplumsal koşullara uyum sağlayabilecek ve böylelikle kalkınmada aktif rol oynayacak bireyler olarak yetiştirilmeleri amaçlanmaktadır. Bu amaçlara

ulaşmada, okul kütüphanelerinin önemi çağdaş eğitimciler tarafından kabul edilmektedir. Özellikle kişiliğin, ilgi ve ihtiyaçların geliştiği lise çağlarında okul kütüphaneleri ile kazandırılacak kütüphane kullanma alışkanlığı, gençlerin tüm yaşamları boyunca bilgi kaynaklarından en verimli biçimde yararlanmalarını sağlayacaktır.

Ancak, bu güne değin yapılan araştırmalar, Türkiye'de okul kütüphanelerinin etkin hizmetler veremediklerini ortaya koymuştur.¹ Okul kütüphanelerinin sadece kurulmaları yeterli görülümüş, dayandığı temel amaçlar ve bu amaçları gerçekleştirecek yönetimin önemi anlaşılamamıştır. 1959 ve 1976 da Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı (MEGSB) tarafından yayımlanan "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği" amaçlara ulaşmada, kaynakların en etkili şekilde nasıl kullanılacağını belirtmekte yetersiz kalmıştır. Böylelikle diğer öğretim kademelerinde olduğu gibi, lise kademelerinde de okul kütüphaneleri kurulan ancak gerekli şekilde yönetilemediğinden, etkinliği olmayan kurumlar haline dönüşmüşlerdir.

Amaç

Ortaöğretim kurumlarında verilmekte olan kütüphane hizmetlerinin yetersizliği ile söz konusu kurumların yönetilmesi arasında direkt ilişki olduğundan hareket eden araştırmamızda hipotezimiz:

Ortaöğretimin lise kademesinde gerçekleştirilmekte olan kütüphane hizmetlerinin etkin olamaması, söz konusu kurumlarda yönetim sürecini oluşturan öğeler arasındaki kopukluklardan kaynaklanmaktadır. Diğer bir deyişle; Milli

Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan okul kütüphanelerine değin devam eden yönetim sürecinin öğeleri arasındaki uyumsuzluk, liselerde kütüphane hizmetlerinin verilmesini büyük ölçüde etkilemektedir.

Karar ile başlayan, planlama, örgütleme, iletişim, etki ve koordinasyon ile devam eden yönetim süreci değerlendirmeyle sonuçlanır. Değerlendirmenin yapılması ile yeniden başlayan yönetim sürecinin bir bütün olarak ele alınması kaçınılmazdır. Yönetim sürecini oluşturan öğelerin birbirini izleyen eylemler olmasından ötürü, her düzeydeki yöneticilerin ve uygulayıcıların bu öğeler arasında uyum sağlanması konusuna özen göstermeleri gerekmektedir. Çünkü öğeler arasında meydana gelecek herhangi bir uyumsuzluk, verilen hizmetleri olumsuz yönde ve büyük ölçüde etkileyecektir.

Yukarıda belirlemeye çalıştığımız yaklaşımımız doğrultusunda çalışmamızın amaçlarını, genelde, şu şekilde tanımlamak mümkündür:

- Okul kütüphanelerinin amaçlarına ulaşmasında yönetim sürecinin önemini belirlemek;
- Ülkemizde okul kütüphanelerinin yönetimini etkileyen faktörleri saptamak ve incelemek;
- M E G S B Yayınlar Daire Başkanlığı bünyesinde kurulan Okul Kütüphaneleri Şube'sinin yönetim sürecini nasıl uyguladığını ve bunun kütüphanelere nasıl yansıdığını ortaya koymak; ve nihayet
- Okul kütüphanelerinin yönetimindeki aksaklıkları giderici önerilerde bulunmak.

Liselerdeki kütüphanelerde yönetim sürecinin nasıl gerçekleştirildiği, araştırmamızın ağırlık noktasını oluşturmaktaysa da; ulaşılabilecek sonuçların, M E G S B teşkilâtı içinde Okul Kütüphaneleri Şubesi'ne bağlı her düzeydeki kütüphaneler için de geçerliliği söz konusudur.

Araştırmanın örneklemini, Ankara ilinin beş merkez ilçesinden Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Sonuçlarına göre "en başarılı" ve "en başarısız" olarak tanımlanan liseler oluşturduğundan; başarılı ve başarısız liselerde okul kütüphanelerine verilen önem, hizmetlerde dikkate değer farklılıklar olup olmadığı ve bunların nelerden kaynaklandığı amaçların bir diğer bulgusunu oluşturacaktır.

Yöntem

Araştırmamızda betimleme yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi; "olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir. Bu tip incelemeler mevcut durumları, koşulları ve özellikleri aynen ortaya koymaya çalışır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamaya çalışır."²

Betimleme yöntemine uygun olarak, veri toplama tekniklerinden anket ve görüşme ile araştırmamıza gerekli veriler toplanmıştır. Bu amaçla 11 Mart - 1 Haziran 1985 tarihleri arasında araştırmamıza örneklem olarak seçilen 10 lisenin öğretmenlerine ve öğrencilerine anket uygulanmış, okul müdürleri ve kütüphane memurları ile görüşmeler yapılmıştır.

miştir. 1 Haziran - 16 Ağustos 1985 tarihleri arasında M E G S B ve Devlet Planlama Teşkilâtı yetkilileriyle görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmamıza ait gerekli verileri topladığımız anket ve görüşme soruları her grup için ayrı ayrı hazırlanmıştır. M E G S B, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâtı yetkilileri, okul müdürleri ve kütüphane memurları ile önceden hazırlanan sorularla görüşmeler yapılmıştır. Anket soruları bilgisayarla değerlendirmeye olanak sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Anlaşılması güç veya değiştirilmesi gerekli soruların olabileceğini düşünerek, bunları saptamak amacıyla anket soruları 150 öğrenci ve 50 öğretmene uygulanarak ön çalışma yapılmıştır. Alınan tepkilerin yardımıyla gerekli görülen sorularda değişiklikler yapılarak anket soruları geliştirilmiştir. Öğretmenlere uygulanan anketin bir sorusu³ açık anket türünde olup, kişilerin bu konudaki düşünceleri alınmıştır. Diğer sorular çoktan seçmeli sıralamalı veya birden çok şıkkin işaretlenebileceği kapalı anket türündedir. Öğrencilere ise kapalı anket uygulanmıştır.

Görüşme ve anket soruları her bir yönetim sürecine yönelik hazırlanmış, böylelikle her grubun okul kütüphanelerinde yönetim sürecini nasıl değerlendirdikleri saptanmıştır.

Evren

Araştırmanın evrenini, Ankara'nın Merkez İlçelerindeki liseler oluşturmuştur. Ankara Valiliği Gençlik ve Spor Müdürlüğü'nden aldığımız 1983-1984 ders yılına ait bilgilere gö-

re, Ankara'nın beş merkez ilçesinde 41 lise vardır. Liselerde öğrenci sayısı 75.890, öğretmen sayısı 3.279 dur. Örneklemimizi seçerken:

- Merkez ilçelerdeki liseler saptanmış, her bir lisenin öğretmen ve öğrenci sayıları belirlenmiştir;
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nden elde ettiğimiz 1984 yılı Öğrenci Yerleştirme Sınavı başarı tablolarından eşit ağırlıklı puanlara göre liselerin başarı dereceleri saptanmıştır.

Beş merkez ilçeden her birinin en başarılı ve en başarısız lisesi seçilmiştir. Bölgelere ve başarı derecesine göre seçtiğimiz liseler TABLO 1'de gösterilmektedir.

TABLO 1: Örneklemi oluşturan liseler ve buldukları gruplar

MERKEZ İLÇELER	BAŞARILI LİSELER	BAŞARISIZ LİSELER
Altındağ	Ankara Lisesi	Yeşilöz Lisesi
Çankaya	Bahçelievler Deneme Lisesi	İnce Su Lisesi
Keçiören	Aydınlıkevler Lisesi	Aktepe Lisesi
Mamak	Başkent Lisesi	Abidinpaşa Lisesi
Yenimahalle	Mustafa Kemal Lisesi	Kazan Lisesi

Örneklemi oluşturan liselerdeki öğretmen sayısı: 694, öğrenci sayısı: 16.637 dir. Bu sayılardan anketi uyguladığımız öğretmenlere ve öğrencilere ait örneklem

$$n_0 = \frac{t_{\alpha}^2 \cdot p \cdot (1-p)}{d^2} \quad \text{ve} \quad n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}} \quad \text{den}^4$$

Öğretmenlerde: $\alpha = 0.10$ yanılma olasılığında hesaplanarak, 150 olarak alınmıştır.

Öğrencilerde : $\alpha = 0.05$ yanılma olasılığında hesaplanarak, 600 olarak alınmıştır.

150 öğretmen, 600 öğrenci örneklemimizi oluşturmuştur.

10 okulun her birinden 15 öğretmen, 60 öğrenci alınarak tüm okullar örneklemimize %10 oranında dahil edilmiştir. Okulların her birinde, Lise 1,2,3'ncü sınıflardan 20 öğrenci alınarak sayı 60'a tamamlanmıştır.

Araştırmamızda Merkez ilçelerin her biri "bölge" olarak adlandırılmıştır. Bölge sayısı 5 dir.

Tüm bölgelerin en başarılı ve en başarısız liselelerinin oluşturduğu gruplar "başarı grupları" olarak tanımlanmıştır. 2 Başarı grubu vardır. Her bir başarı grubunda öğretmen sayısı 75, öğrenci sayısı ise 300 dür.

Öğretmenlerin ve öğrencilerin, anket sorularına verdikleri yanıtlar; bölgelere, okullara, başarı gruplarına ve sınıflara göre anlamlı sayılabilecek derecede farklı (önemli, bağımsız) olup olmadığını araştırma, "Khi Kare Testi" yardımı ile yapılmıştır. Birbirleriyle ilgili olabileceği düşünülen bazı sorular da aynı şekilde test edilmiştir. Araştırmamızda olduğu gibi Khi Kare Testi aşağıdaki konularda uygulanır:

- Bir örnek dağılışın, teorik dağılışla karşılaştırılması;
- Sayımla belirtilen popülasyonlarda⁵ gruplar arası farkın önemi;
- Sayımla belirtilen popülasyonlarda bağımsızlık kontrolü;

- Homojenlik kontrolleri.

Khi Kare Testi için ilkin hipotez kurulur. Hipotez: "örnek dağılışı ile teorik dağılışı arasındaki fark önemsizdir" veya "gruplar arası fark önemsizdir" veya "karakterler arasında bağ yoktur" veya "heterojenlik önemsizdir" şeklinde kurulabilir.

Kurulan hipoteze dayanarak işlemler yürütülür ve formül⁶ yardımıyla Khi Kare değeri hesaplanır.

Hesapla bulunan Khi Kare değeri (X_H^2), Khi Kare tablosunda⁷ aynı serbestlik derecesinde (SD) ve yanılma olasılığında (α) bulunan, Khi Kare değeri (X^2) ile karşılaştırılır.

Hesapla bulunan tablodaki değere eşit veya ondan büyük ise hipotez reddedilir. Hesapla bulunan tablodaki değerden küçük ise hipotez kabul edilir.⁸

Araştırmamızda anket soruları, bilgisayarla değerlendirmeye olanak sağlayacak şekilde düzenlendiğinden; hesapla bulunacak Khi Kare değerleri (X_H^2), anket sorularımızın değerlendirildiği Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi tarafından hesaplanmıştır.

Düzen

Konumuzla ilgili olarak, araştırmamız altı bölümden oluşmaktadır.

Giriş başlığını taşıyan birinci bölümde; konunun önemi, araştırmanın amacı ve hipotezi, kullanılan yöntem ve evren açıklanmıştır. Lise ve yönetim sürecinin tanımı yapıl-

mıştır. Konuyla ilgili kaynaklar hakkında bilgiler verilmiştir.

II. Bölümde; eğitim ve okul kütüphanesi; okul kütüphanesinin amaçları; yönetimin tanımı, amacı, ve görevleri yer almaktadır. Okul kütüphanesinde yönetim sürecinin nasıl uygulanması gerektiği incelenmiştir.

III. Bölümde; Türkiye'de okul kütüphanelerinin yönetimi, yönetimi etkileyen faktörler açısından ele alınmıştır. M E G S B Okul Kütüphaneleri Şubesi'nden gerçekleştirilen uygulamalar, yaptığımız görüşmeler neticesinde belirlenmiştir.

IV. Bölümde; Okul müdürleri ve kütüphane memurları ile yaptığımız görüşmelerle, öğretmen ve öğrencilere uyguladığımız anketlerle elde ettiğimiz bilgiler "Lise Okul Kütüphanelerinde yönetim sürecinin uygulanması" başlığı altında yer almıştır.

V. Bölümde; elde ettiğimiz bütün bilgiler değerlendirilmiştir.

VI. Bölümde; araştırmanın sonucu belirlenmiş önerilerde bulunulmuştur.

Görüşme soruları ve anket formları "Ekler" kısmında verilmiştir.

Bölüm sonlarında dipnotlar bulunmaktadır. Tezin sonunda; araştırmanın Türkçe ve İngilizce özeti, yararlanılan kaynakların bibliyografik künyeleri yer almıştır.

Tanımlar

Lise: Öğrencileri, ortaokuldan sonra en az üç yıllık bir eğitimle yaşama ya da yükseköğretime hazırlayan ortaöğretim kurumudur.⁹ Liseler uyguladıkları öğretim programlarına göre; genel kültür programı izleyen "Lise", "Teknik Lise", "Meslek Lisesi", "Anadolu Lisesi", "Fen Lisesi" şeklinde türlere ayrılır. Araştırmamızda genel kültür programı izleyen "Lise"ler incelenmiştir.

Yönetim Süreci: Amacın belirlenmesinden başlayarak; ürüne veya hizmete ulaşıncaya değin, aralarında birlik olan ve ya belli bir düzen içinde tekrarlanan kesiksiz olaylar dizisidir. Bu olaylar dizisi; yönetim süreci olarak adlandırılır ve "karar, planlama, örgütleme, iletişim, etki, koordinasyon, değerlendirme" olarak adlandırılan 7 süreçten oluşur.

Kaynaklar

Konu ile ilgili bilgi toplamak amacıyla aşağıda yer alan kaynaklardan, parantez içinde belirtilen senelerde literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması yapılan kaynaklar şunlardır:

British Education Index (1968-1984)¹⁰

Library and Information Science Abstracts (1969-1984)¹¹

Library Literature (1961-1984)¹²

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1952-1984)¹³

Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası¹⁴

Türkiye Bibliyografyası (1950-1982)¹⁵

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952-1982)¹⁶

Yabancı kaynaklardan; okul kütüphanelerinin yönetimi, amaçları, planlaması, örgütlemesi ile ilgili konu başlıklarında tarama yapılmıştır. Okul kütüphanelerinden lise düzeyine hizmet verenlerle ilgili kaynakların alınmasına dikkat edilmiştir.

Yerli kaynaklardan; kütüphanecilik, eğitim, kamu yönetimi konu başlıkları incelenmiş, ilgili çalışmalar saptanmıştır.

Yükseköğretim Kurulu Dokümantasyon ve Uluslararası Bilgi Tarama Merkezi'nde 1984 yılını kapsayan, "lise okul kütüphanelerinde yönetim" konusunda bilgi taraması yapılmış, saptanan kaynaklar adı geçen merkezlerden sağlanmıştır.

Okul kütüphanesinin, eğitimle olan ilişkisinden dolayı; yönetim süreciyle ilgili tanımlar, "eğitim yönetimi" konusundaki kaynaklardan alınmıştır. Bu konuda en çok faydalandığımız kaynak, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış¹⁷ dir.

Okul Kütüphanelerinde yönetim konularını içeren School Library Management¹⁸ ve School Librarianship¹⁹ den geniş ölçüde yararlanılmıştır.

Araştırma raporunun yazılmasında Turabian'ın A Manual for Writers of Term Papers, Theses and Dissertations²⁰ adlı eserinden ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün hazırladığı Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Yazımı ve Basım Yönergesi²¹ nden faydalanılmıştır.

I. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI

1. Özer Soysal, Türkiye'de Okul Kütüphanesi, Ankara: Güven Matbaası, 1969; Özer Soysal, Çağdaş Eğitim ve Türkiye'de Okul Kütüphanesi, Ankara: Güven Matbaası, 1969; Özer Soysal, "Kütüphaneciliğimizin Ana Sorunları ve Okul Kütüphanesi", Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni 20, (1971): ss.131-135; "Okul Kütüphaneleri; Yuvarlak Masa Toplantısı", Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni 24, 1 (1975): ss. 31-74; "XIV. Kütüphane Haftası Dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığı Makamına Verilen Okul Kütüphaneleri Hakkında Rapor", Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni 27, 2 (1978): ss. 131-134; "Okul Kütüphaneleri Açıkoturumu" Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni 31,2 (1982): ss. 55-66.
2. Saim Kaptan, Bilimsel Araştırma Teknikleri, Gençl.3.bs., Ankara: Rehber Yayınevi, 1977, s.129.
3. Bu soruda öğretmenlere okul kütüphanelerinin amaçları sorulmuştur.
4. W.G. Cochran, Sampling Techniques, y.y: John Wiley and Sons, Inc, 1963, s. 75.
5. Popülasyon: Belirli bir özelliği gösteren öğelerin tümünün meydana getirdiği topluluğa popülasyon denir.

6. Örnekteki dağılışlara göre değişik Khi Kare formülleri uygulanır. Bu konuda bakınız: Alâattin Kutsal ve F.Zehra Muluk, Uygulamalı Temel İstatistik, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi, 1972, ss. 60-64.
7. Khi Kare tablosunda yanda 1 den 30 a kadar serbestlik dereceleri, üstte % 0.01 den % 999 a kadar yanılma olasılığı değerleri vardır. Tablo üzerinde serbestlik derecesi ve yanılma olasılığı ile birlikte ilgili Khi Kare değerleri bulunmaktadır.
8. Kutsal ve Muluk, y.a.g.e. ss. 62-63.
9. Türkçe Sözlük, Gözd.geç. 6.bs., Ankara: Türk Dil Kurumu, 1981, s.790.
10. British Education Index, London: British Library, 1961-
11. Library and Information Science Abstracts, London: Library Association, 1969-
12. Library Literature, New York: H.W.Wilson Co., 1936-
13. Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1952-
14. Abdullah Savaşçı ve Nurten Eke, Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası, Ankara: Güven Matbaası, 1976.
15. Türkiye Bibliyografyası, Ankara: Milli Kütüphane, 1928-
16. Türkiye Makaleler Bibliyografyası, Ankara: Milli Kütüphane, 1952-
17. Ziya Bursalıoğlu, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, 6.bs., Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982.

18. G.L. Trehan ve I.V.Malhan, School Library Management, New Delhi: Sterling Pub.Pvt Ltd., 1980.
19. John Cook, ed., School Librarianship, Sydney: Pergamon Press, 1981.
20. Kate L. Turabian, A Manual for Writers of Term Papers, Theses and Dissertations, 4 th.ed., Chicago: Univ.of Chicago Press, 1973.
21. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Yazımı ve Basım Yönergesi (Enstitü Kurulu'nun 17.2.1984 tarihli oturumunda kabul edilmiştir. Metin teksirdir.)

II. BÖLÖM

OKUL KÜTÜPHANESİNİN YÖNETİMİ

Eğitim ve Okul Kütüphanesi

Okul Kütüphanesinin Amaçları

Yönetimin Tanıtımı, Amacı ve Görevleri

Okul Kütüphanesinde Yönetim Süreci

II. BÖLÜM

OKUL KÜTÜPHANESİNİN YÖNETİMİ

Eğitim ve Okul Kütüphanesi

Günümüze değin eğitim konusunda çalışan düşünürlerin tanımlarındaki ortak özelliklere göre "eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir."¹

Eğitimin uygulandığı her durumda öğretim işlemi gerçekleşmektedir. Gerçek öğretim ise, öğrenimle sonuçlanır. Öğrenmeyi kolaylaştıran etkenlerden biri, bireylere gittikçe artan ölçüde kaynak kullanma fırsat ve olanakları sağlamaktır.²

Her eğitim kurumu, hizmetinde bulunduğu grup için gerekli kaynakları toplamak; onları, belli bir düzen uyarınca organize etmek ve hizmete sunmak zorundadır. Bu mühim görev, toplum eğitimi yönünden halk ve çocuk kütüphanelerine, yükseköğretim ve araştırma kurumlarında üniversite-araştırma kütüphanelerine, okulda ise okul kütüphanesine düşer.³

Okul Kütüphanesinin Amaçları

Eğitim ve öğretimle ilgili gerekli her türlü bilgi kaynağını bulunduran; onlara kolayca ulaşımı sağlamak ve kişilere en iyi hizmeti vermek için çalışan kütüphaneciden; ve kütüphane hizmetleri için gerekli yerlerden meydana gelen okul

kütüphanesi eğitimin vazgeçilmez temel unsurudur.

Okul kütüphanesinin başarılı hizmetler vermesi için öncelikle amaçları tanımlanmalı, daha sonra ise başarıya götürececek yöntemler saptanmalıdır.

Okul kütüphanesinin amaçları:

- Öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul personelinin bilgi gereksinimlerini karşılayarak; onların eğitim ve öğretim ile ilgili her türlü bilgi kaynağından faydalanmalarını sağlamak;
- Öğrencilerin okuma zevkini, tatmin duygusunu, okudukları konularda eleştiri yapma yetenek ve deneyimlerini kazanmaları için, onları okumaya teşvik ve rehberlik etmek;
- Kütüphaneyi kullanma deneyimleri sağlayarak, öğrencilerin; ilgilerini yararlı bir yönde geliştirmek, merak ettikleri konuları öğrenmelerine yardımcı olmak; topluma uyumlarını sağlamak ve yararlı toplumsal davranışlar kazandırmak;
- Öğrencilerin ve öğretmenlerin; kütüphaneleri, basılı ve görsel-işitsel bilgi kaynaklarını inceleyerek titizlikle değerlendirmelerine ve beceriyle kullanmalarına yardım etmek;
- Kültürel faaliyetlere katılma ve eğitimin sürekliliğini gerçekleştirme çalışmalarında diğer kütüphanelerle işbirliği yaparak, öğrencilere kütüphane kullanma alışkanlığı ve becerisini mümkün olduğu kadar ilk yaşlarda plan dahilinde vermek;
- Öğretim programına katkıda bulunacak tüm bilgi kaynaklarının seçim ve kullanımında öğretmenlerle birlikte çalışmak;

- Ders programları ve öğretim metotlarındaki yeni eğilimlerden öğretmenleri ve eğitim kurumlarını haberdar etmek;
- Kütüphanenin etkili kullanımı için bilgi kaynaklarının teknik işlemlerini ve organizasyonunu yapmak;
- Okul personelinin mesleki ve kültürel gelişiminin sürekliliğini sağlayacak programlara, öğretmenler ve yöneticilerle birlikte katılarak sorumluluk almak;
- Okulun amaçlarının yerine getirilmesine ve gerektiğinde amaçların geliştirilmesine yardım etmek;
- Geniş kapsamlı kütüphane programının planlanması ve geliştirilmesinde diğer kütüphaneciler ve toplum liderleriyle işbirliği yapmaktır.⁴

Yönetimin Tanımı, Amacı ve Görevleri

Yönetim çeşitli dönemlerde farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Bu farklılıklar, değişik düşünce okulların yönetim anlayışını yansıtmış, yönetim biliminin gelişmesine katkıda bulunmuştur.⁵

Bu güne değin yapılan tanımlarda kullanılan ortak kavramlara göre yönetim "toplumsal gereksinimlerin bir kesimini karşılamak üzere kurulan bir örgütte, önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirecek işleri yapmak için bir araya getirilen insan gücünü ve diğer kaynakları örgütleyip, eşgüdümleyerek eyleme geçirme sürecidir."⁶

En büyüğünden, en küçüğüne kadar her türlü işletmede, askeri-sivil her türlü örgütte, kısaca özel ve kamu kesimindeki tüm kuruluşlarda amaçlar farklı olmakla birlikte, bu amaçların başarılması için kullanılan araçlar çoğu

kez benzer, hatta aynı olacaktır. Öyleyse, "yönetimin, amaca götüren araçlarla ilgili ve evrensel bir süreç olduğu söylenebilir."⁷

Aynı şekilde, kütüphane yönetimi; kütüphanenin amaçlarını tanımlayarak, bu amaçların gerçekleştirilmesi için bağlı bulunduğu kuruluşun yapısına uygun olarak insan ve madde kaynaklarını etkili bir biçimde eşgüdümleyerek, tüm teşebbüsleri etkin liderlik özellikleriyle, yaratıcılıkla kullanma ve hizmet vermedir.⁸

Yönetimin amacı, toplumun gereksinim duyduğu ürünü üretmek veya hizmeti vermektir.⁹ Bir başka deyişle, kaynak israfına yer vermeden, olanakları en iyi biçimde kullanarak ürünün en iyi biçimde üretilmesi veya hizmetin verilmesidir.¹⁰ Ürün veya hizmet, örgüt kurulurken belli olduğu için örgütün amacı da önceden belirlenmiştir.¹¹

Her türlü örgütte yönetimin yapmak zorunda olduğu görevler şunlardır:

- Örgütün amaçlarını gerçekleştirmek;
- Bu amaçları gerçekleştirmede örgütteki insan ve madde kaynaklarını yaratıcılıkla en verimli biçimde kullanmak;
- Güvenilir bilgi, beceri ve uygulamalardan yararlanmak;
- Personeli maddi ve manevi yönlerden tatmin etmek;
- Örgütü, gelişme için değişme-yenileşme ortamına sokmak;
- Lider yada liderlerin seçimi ve yetiştirilmesi için yöntem geliştirmek;
- Grubun her üyesi tarafından gerçekleştirilecek görevleri belirlemektir.¹²

Bu genel kavramlar tüm kütüphanelerin olduğu gibi, okul kütüphanelerinin yönetiminde de yer almakta, amaçlara ulaşmayı sağlayacak yöntemi göstermektedir.¹³

Okul Kütüphanesinde Yönetim Süreci

I- Karar

Karar süreci; örgütte değişiklik yapmak, sorunu önlemek veya çözmek, örgüt üyelerini etkilemek, doğru ve verimli kararlar alarak örgütün yaşamasını sağlamak amacıyla kullanılır.¹⁴

Karar her durumda çözümlerin değerlendirilerek en uygun olanın seçilmesiyle gerçekleşir. Karara varabilmede tek çözüm görülüyorsa, bunun yanlış olma olasılığı çok yüksektir. Daima olası çözüm yolları düşünüldükten sonra karar verilmelidir.¹⁵ Okul kütüphanesinde karar süreci istek ve gereksinimlerle, politika ve yürütme ilkeleri arasında uzlaşma niteliğindedir.¹⁶

Okul kütüphanesine ilişkin kabul edilen amaçlar nelerdir? Şimdiki durum bu amaçları gerçekleştirmekte midir? Ulaşılmak istenilen yer nedir? Bu değişikliği oluşturacak hangi kaynaklar elde edilebilir? v.b. gibi soruları yanıtlamak zorunda olan çeşitli düzeydeki karar vericiler, karar aşamaları konusunda da bilgi sahibi olmalıdırlar.¹⁷

Karar aşamaları:

- Sorunun anlaşılması;
- Soruna ilişkin bilgi toplanması, çözümlenmesi ve yorum-

lanması;

- Çözüm seçeneklerinin değerlendirilmesi;
- En iyi seçeneğin bulunması ve karar verilmesi;
- Kararın uygulanması;
- Kararın değerlendirilmesi¹⁸,dir.

Kararlar üç grupta toplanabilir: Üst basamakların yetkilerine dayanarak aldığı ve aşağıya geçirdiği kararlar, alt basamaklardan yukarıya yapılan öneri kararları ve yöneticinin ürünü olan yaratıcı kararlar.¹⁹ Karar süreci, yetki basamağına özgü bir eylem olduğundan, her karar kendi basamağında alınmalıdır.²⁰

Birim düzeyinde alındığında; kararlar, örgütün eylemlerine yön vermek ve amaçlarını gerçekleştirmek için kullanılır. Halbuki kararların alınmasında genel amaç, bu kararların dönük olduğu grup üyelerinin davranışlarını, karar amaçları yönünde etkilemektir.²¹

Bir kararın alınmasına, o kararın etkileyebileceği grupların katılması, kararların uygulamasına katılımı sağlar.²²

Mesleki eğitim görmüş, okulu ve kütüphaneyi yeterince tanıyan kütüphaneci çevresiyle iletişim kurarak kararlar verebilmelidir. Yeterliliği olmayan veya okula yeni gelen kütüphaneci ilgili kişilere, müdüre ve öğretmenlere danışmalıdır. Kütüphanecinin veya kütüphanede görev yapan kişinin çok yetersiz olduğu durumlarda, okul müdürleri karar verme eğilimindedirler.²³

II- Planlama

Planlama, örgütün amaçlarını gerçekleştirmesi için yapılması gereken işleri ve bütün kaynakları sıraya koyarak uygulanacak yöntemleri, genel çizgileri ile belirleme işlemidir.²⁴ Yönetici planlama yoluyla; "ne" gibi işlerin, "niçin", "kim" tarafından, "ne zaman", "nerede" ve "nasıl" yapılacağını önceden belirleyerek; amaçların gerçekleştirilmesinde işlerin en uygun yapılaş biçimini ortaya koyar; insan gücü, zaman, para, araç ve gereçten tasarruf sağlar; koordinasyonu ve denetimi kolaylaştırır.²⁵

Tüm örgütlerde olduğu gibi, iyi bir planlamanın kütüphanelerde de önemli olduğunu vurgulayan G.H.Clee, kütüphaneye ilgili planların özelliklerini:

- Amaca yönelik ve geniş kapsamlı;
- Yönetimsel ve uygulamalı planları birbirine uyumlu;
- Her düzeydeki sorumluluğu belirleyen;
- Dinamik ;
- Nitelik ve nicelik ölçütlerini hazırlayan planlar olarak saptamıştır.²⁶

Yönetimin her düzeyinde planlama yapılmalıdır. Yüksek düzeyde yapılan planlar, tüm sistemi oluşturan çeşitli örgütleri kapsayan genel planlar olup, sistemin temel amaçlarına bağlıdır. Alt düzeylerde oluşturulan planlar yetkiyle orantılı olarak daha dar kapsamlıdır ve tüm sistem içinde belirlenen genel amaçlar doğrultusunda ilgili örgütün ve birimin amaçlarını gerçekleştirmeye yöneliktir.²⁷

Okul kütüphanesiyle ilgili yüksek düzeyde planlama yapmak devletin sorumluluğunda, Milli Eğitim yöneticilerine düşen görevdir. Alt düzeyde, planlama o kütüphaneye ilişkin olarak yapılır.²⁸

Çalışanların planlama sürecine katılmaları çok önemlidir. Böylelikle, plan için gerekli bilgiler toplanacak; çalışanlar planın uygulamasına istekle katılacaklar ve işlerinden doyum sağlayacaklardır.²⁹

Planlama öğrencilerin, öğretmenlerin, okul personelinin, yani kütüphane hizmetlerinden etkilenen kişilerin gereksinimleriyle mevcut kaynaklar arasında dengeli olarak yapılır.³⁰ Zira, eldeki kaynaklar sınırlı ve buna karşılık ihtiyaçlar sınırsızdır. Eldeki kaynakların-maddi ve manevi kaynakların- yeterli olması planların amacına ulaşmasını kolaylaştırır. Kaynakların verimli olarak nasıl kullanılacağı planlama ile belirlenir.³¹

Planlama yapacak okul kütüphanecisinin görevleri şunlardır:

- Okulun eğitimsel amaçları doğrultusunda kütüphane programının amaçlarını, görevlerini ve unsurlarını tanımlamak;
- Geliştirilmesi planlanan kütüphane programının şimdiki durumunu belirlemek;
- Geliştirilecek kütüphane programının olası sonuçlarını değerlendirek, analiz etmek;
- Uzun ve kısa süreli kütüphane programlarını tanımlamak ve uygulamak;
- Kütüphane programını sürekli değerlendirerek, etkili ve

zayıf yönlerini belirlemek, onu geliştirmek ve sonra uygulamak;

- Kütüphane programının devlet tarafından desteklenmesi ve yardımların arttırılması için öneriler oluşturmak, geliştirmek ve yazılı hale getirmektir.³²

Kütüphanelerde, kısa ve uzun süreli olmak üzere başlıca iki çeşit planlama yapılmaktadır. Kısa süreli planlama 1-2 sene veya daha az süre için yapılır. Bunlar, uzun süreli planları gerçekleştirme çalışmalarıdır. Uzun süreli planlar, amaçlara ulaşmada kısa süreli planları kullanan ve 3-5 yılda gerçekleşmesi amaçlanan planlardır.³³

III- Örgütlenme

Planların etkin, verimli ve ekonomik bir biçimde uygulanması için gerekli koşulların sağlanması ve devam ettirilmesi yolundaki çalışmalar örgütlenme sürecini oluşturur.³⁴ Örgüt yapısını kurabilmek için örgütteki basamakların tanımı, yetki ve sorumluluk dereceleri ve karşılıklı ilişkilerin neler olacağı belirlenmelidir. Ayrıca örgüte yeterince malzeme parasal kaynaklar ve personel sağlanmalıdır. Personelin inançlı ve istekli olması gerektiği gibi, kişiler arası ilişkilerin ahenkleştirilmesi de zorunludur.

Örgütlenme süreciyle ilgili olarak P.Howard, kütüphaneleri etkileyen faktörleri saptamıştır. Günümüz okul kütüphaneleri sürekli bir gelişim içinde olmasına rağmen, okul kütüphanelerinde örgütlenme süreci Howard'ın saptadığı kurallarla temelde aynı olup, aşağıdaki gibi açıklanabilir:³⁵

1- Kütüphanenin amaçları:

Amaçlar daima daha iyi hizmete, dolayısıyla daha iyi örgütlenmeye doğru geliştirilmelidir.

2- Hizmet verilen grubun gereksinimleri ve katkıları:

Okul kütüphanesinde hizmet verilen grup; öğrenciler, öğretmenler ve okul personelidir. Öncelikle bu grupların gereksinimleri saptanır. Sonra bu gereksinimlerin karşılanmasında onların da katkıları beklenir. Ortak katkıları içeren çalışma tablosu hazır edilir.

3- Personel:

Okul kütüphanelerinde çalışan personel mesleki ve yardımcı personel olmak üzere temelde ikiye ayrılır. Bunlara gönüllü öğrenciler de eklenebilir.

Mesleki personel olan okul kütüphanecisi en az üniversite düzeyinde kütüphanecilik eğitimi görmüş; yönetim tekniklerinden anlayan; okulun eğitim-öğretim programlarının ve bilgi kaynaklarının değerlendirilmesini yapabilecek; öğrencileri anlayabilen; halkla ilişkiler prensip ve tekniklerini uygulayabilen kişidir.

Okul kütüphanecisinin temel görev ve sorumlulukları:

- Yönetimsel çalışmaları;
- Bilgi kaynaklarının sağlanması ve kullanılmasını;
- Eğitim ve öğretimi geliştirme faaliyetlerini;
- Diğer okullar ve bilgi merkezleriyle işbirliğini kapsar.

Yardımcı personel, kütüphane işlemlerinin yapılmasında okul kütüphanecisine yardım ederek, hizmetlerin geliştirilmesine katkıda bulunur.

Gönüllü öğrenciler ise ihtiyaçlar veya okul politikası doğrultusunda kütüphanede çalışırlar.³⁶

4- Bilgi Kaynakları:

Okul kütüphanelerine öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul personelinin bilgi ihtiyaçlarını karşılayan, onların ilgilerinin gelişmesini sağlayan bilgi kaynakları seçilir.³⁷ Seçim; ulusal eğitim politikası çerçevesinde, kütüphanecinin sorumluluğu altında, okul müdürü, öğretmen ve öğrencilerin işbirliği ile gerçekleşir.³⁸

Okul kütüphanelerine seçilen bilgi kaynakları:

- Klasikler ve günümüz edebi romanlarından;
- Ansiklopediler, sözlükler, yıllıklar, el kitapları, rehberler, biyografik kaynaklar, atlaslar, indeksler, abstraklar, bibliyografyalar ve benzerlerini içeren müracaat kaynaklarından;
- Okulun eğitim ve öğretim programlarını destekleyen, öğrencilerin araştırma yapmalarına olanak sağlayan bilimsel kitaplar ve ders kitaplarından;
- Süreli yayınlar ve gazetelerden;
- Film şeritleri ve slaytlar, filmler, teyp bantları ve plaklar, grafik materyaller (reprodüksiyonlar, resimler, fotoğraflar, grafikler vb.), şema ve planlar, video kaset programları ve benzeri kaynakları kapsayan görsel-işitsel bilgi kaynaklarından meydana gelmektedir.³⁹

Seçilen bilgi kaynakları satın alma, bağış veya değişim yollarıyla kütüphaneye kazandırılır.

Bilgi kaynaklarından temel koleksiyon, sınıf koleksiyonları ve öğretmenler için mesleki koleksiyon oluşturulabilir.

5- Hizmet Verilen Yer:

Okul kütüphanesinin etkin hizmetler vermesinde önemli rol oynayan hizmet verilen yerin planlanmasında; eğitimsel kullanım, çevre şartları ve maddi olanaklar göz önünde bulundurulur.⁴⁰

Kütüphane hizmetleri için ayrılan yerin:

- Rahatlıkla ulaşılacak;
- Gürültüden uzak ve sakin;
- Bilgi kaynaklarının ve hizmetlerin artış oranına göre genişletilebilir bir konumda olması gereklidir.⁴¹

Okul kütüphanesinde başlıca hizmet birimleri:

- Okuma salonu;
- Görsel-işitsel bilgi kaynaklarını kullanım yerleri;
- Büyük gruplar için çalışma alanları (Konferanslar, toplantılar, sergiler ve film gösterimleri için);
- Küçük gruplar için çalışma odaları (Seminerler veya sınıf çalışmaları için);
- Bireysel çalışma alanları-kareller;
- Müracaat ve ödünç verme kısımları;
- Depo;
- Personel çalışma odasıdır.

Bu bölümler ışıklandırma, ısıtma, akustik ve dekorasyon açılarından yeterli niteliklere sahip olmalıdır. Özellikle görsel-işitsel bilgi kaynaklarının kullanımı için, ihtiyaçlarla orantılı olarak çeşitli araçlar bulundurulmalıdır.⁴²

6- Bütçe:

Gelecekte yapılması düşünülen harcamalarla, belirli bir süre için sağlanan parasal kaynakları düzen içinde ele alan çizelge, bütçe olarak tanımlanır.⁴³

Okul kütüphanelerinde bütçe:

- Harcanan paralarla, düşünülen faaliyetlerin gerçekleştirilip, gerçekleştirilmediğinin kontrol edilmesine;
- Okul kütüphanesi programlarının planlanması ve geliştirilmesine olanak sağlamalıdır.⁴⁴

Okul kütüphanesinin yeterli hizmetler vermesi ona ayrılan bütçe ile orantılıdır. Bütçe hazırlamanın en önemli tarafı, paranın tüm okula faydalı olabilecek şekilde harcanmasıdır.⁴⁵

Okul kütüphanesinin bütçesini:

- Okul aracılığıyla devlet tarafından sağlanan gelirler;
- Kurumların, kişilerin ve öğrencilerin bağışları;
- Fotokopi, gecikme cezaları vb. durumlardan elde edilen gelirler oluşturur.⁴⁶

Bütçe; verilmekte olan hizmetleri devam ettireceği gibi, kütüphanenin gelişmesini sağlayacak yeni hizmetlere de imkan vermelidir.⁴⁷

IV- İletişim

İletişim süreci; insanların birbirlerini anlama ve yanıtlama çabalarını içeren "kişiler arası-informal iletişimden", yöneticinin gönderdiği emirle astını etkilemesini, astın üstünü yanıtlamasını içeren "yönetimsel-formal iletişimden" meydana gelen etkileşim sürecidir.⁴⁸

Örgütlerde iletişim süreci:

- Bilgi almak ve yaymak yoluyla haberleşme ağı kurmak;
- Öğrenme ve öğretmeyi gerçekleştirerek insan davranışlarını değiştirmek;
- Yetkiye dayanarak görevlerin gerçekleşmesini sağlamak;
- Kişiler ve gruplar arası ilişkileri geliştirmek amacıyla kullanılır.

Bu amaçları gerçekleştirmek için sözsüz iletiler, eylemler, konuşmalar, yazışmalardan faydalanılır.⁴⁹

İletişim süreci katılımla gerçekleşir. Okul kütüphanecisi, Milli Eğitim sistemiyle iletişim içinde olmak zorundadır. Aynı şekilde öğretmenler, öğrenciler, okul personeli hatta velilerle de iletişim sağlanmalıdır.⁵⁰

Okul kütüphanesiyle ilgili olarak iletişim; aşağıda belirtilen biçimlerde düzenlenir.⁵¹

1- Dikey İletişim

- Yukarıdan Aşağıya: Bilgilerin, emirlerin en üst düzeyden "Milli Eğitim Bakanlığı'ndan" alta doğru "kütüphaneye" değin uzanmasıdır. Dikey iletişim, üst düzeylerden aşağıya gönderilen kütüphaneye ilişkin emirlerin, görevlerin tanım-

lanarak yürütülmesini ve uygulamasını sağlayacak açıklamaları kapsar.

- Aşağıdan Yukarıya: Kütüphanede gerçekleştirilen hizmetler, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerinin; okul müdürlüğüne, oradan Milli Eğitim Bakanlığı'na kadar uzantısı, aşağıdan yukarıya yapılan iletişimi meydana getirir.

2- Yatay İletişim

Okul kütüphanesinde çalışanların; kütüphanenin amaçlarını, eldeki kaynakları ve onların işleyişini kullanıcılara bildirmeleri ile başlayan; kullanıcıların fikirleri ve önerilerinin alınmasıyla sürdürülen çift yönlü iletişimdir. Yatay iletişimde öncelikle birlikte çalışan kütüphanecilerin, maksimum yararlanımı sağlamak için birbirleriyle iletişimde olmaları gerekir.

Karşılıklı iletişim kuran kütüphaneciler:

- Kitap sergileri;
- Tartışmalar, konferanslar;
- Kütüphane günü-haftası;
- Kitap haftası;
- Okul gazeteleri, dergileri vb. yayınları;
- Makale ve kompozisyon yarışmaları;
- Yeni gelen yayınları gösterir panoları;
- Kütüphane hizmetleriyle ilgili afişleri;
- Diğer kütüphanelerle işbirliğini gerçekleştirerek okul kütüphanesinin tanıtımını yapmalıdırlar. Kütüphane kullanımını öğretmek amacıyla, kullanıcı eğitimi dersleri, seminerleri ve ilgili programlar uygulanmalıdır.⁵²

Okul kütüphanecileriyle, öğretmenlerin iletişimle-
ri:

- Ders programlarını hazırlamada ve geliştirmede;
- Bilgi kaynaklarının seçiminde önem kazanır.⁵³

Kütüphaneciyle sürekli iletişim kuran ve gereksinimlerini bildiren öğretmenler, kütüphaneden yeterince yararlanma olanağı bulacaklardır. Öğretmenlerin kütüphaneyi kullanmaları için toplantılar düzenlenmeli, bilgi kaynaklarını nasıl kullanacakları öğretilmelidir. Bilgi kaynakları sağlamada yardımlarının beklendiği bildirilmelidir. Kütüphaneye yeni kaynaklar geldikçe öğretmenlere haber verilmelidir. Zira; kütüphaneden faydalanan öğretmenler, öğrencileri kütüphaneye teşvikte önemli rol oynarlar.⁵⁴

Öğretmenlerin teşviki, öğrencilerin kütüphaneyi kullanmalarını; kütüphanecinin yardımları, hizmetlerin tanıtılarak öğrencilere hayat boyu kütüphanelerden yararlanma alışkanlığı verilmesini sağlar.⁵⁵

Lise okul kütüphanelerinde; öğrencilerin yeni yayınları izlemeleri, elde etmeleri ve kullanabilmeleri gereklidir. Böylelikle öğrenciler:

- Çeşitli bilgi kaynaklarını tanıyacaklar;
- Bilgi kaynaklarının kullanımını öğrenecekler;
- Toplum içinde davranışlarını geliştireceklerdir.⁵⁶

Öğrencilerin kütüphanede, kütüphaneciye yardımcı olarak çalışmaları; öğrencilere tecrübe kazandıracak ve yeterince personelin olmadığı durumlarda hizmetlerin verilmesine yardımcı olacaktır.⁵⁷

Okul-aile birliği toplantılarında; velilerin kütüphaneye maddi ve manevi yardımları, kuruluşların destekleri etkili iletişimle gerçekleşir.⁵⁸

3- Eğik İletişim

Formal-yönetmel düzenlemeye bakılmaksızın, örgütlerdeki kişilerle, doğrudan doğruya gerçekleştirilen iletişim düzenidir.

Kütüphane içinde ve dışında iletişimin sağlanması, okul kütüphanesinin amaçlarının yerine getirilmesine yardımcı olur.

V- Etki

Etki süreci: üst kademelerin alt kademeler, alt kademelerin üst kademeler tarafından verilecek kararları etkileme yollarını kapsamaktadır.⁵⁹ Etki süreci ikiye ayrılır. Bireysel ihtiyaçların karşılanması, örgütün benimsenmesi ve karar sürecine katılma olanağı, iç etki yollarıdır. Hizmet içi eğitim ve yetki ise, dış etki yollarıdır.⁶⁰ Etki sürecinin, okul kütüphanelerinde uygulanması iç ve dış etki yolları ile gerçekleşir.

İç etki yollarından bireysel ihtiyaçların karşılanmasında; tüm kütüphane kullanıcılarından, yeterli hizmetler verilip verilmediğini öğrenmek gerekir. Okul kütüphanesi kullanıcılarının:

- Kütüphaneyi verdiği hizmetlerle okulun temel unsuru olarak görmeleri;
- Kütüphanede temel bilgi kaynaklarını bulmaları;
- Kütüphanecilerle iyi ilişkiler kurmaları;
- Bilgi kaynaklarını bağımsız olarak kullanabilmeleri.

- Gelecekte karşılaşılan sorunları çözmeye, bilgi kaynaklarına başvurma alışkanlığını kazanmaları;
- Kütüphanenin hizmet verdiği saatleri arttırarak, maksimum yararlanımlarına olanak sağlanması; gibi temelde benzer olan, fakat kişilere göre değişebilen şartlarla bireysel gereksinimlerinin karşılanması mümkündür.⁶¹

Kullanıcıların bireysel ihtiyaçlarının karşılanması, okul kütüphanesinin benimsenmesine yol açar. Okul kütüphanesinin benimsenmesi:

- Öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlığını geliştirmeleri;
- Öğretmenlerin, ders programlarıyla ilgili olarak, kütüphanecilerle devamlı görüşüp, hizmetlerin geliştirilmesine katkıda bulunacak kararların alınmasına yardımcı olmaları;
- Okul müdürünün kütüphane faaliyetlerini desteklemesiyle gerçekleşir.⁶² Benimseme bireysel davranışlarla da desteklenir.

Karar sürecine katılma olanağının verilmesi, emirlerin alt kademelerde istekle uygulanmasını sağlar. Verilen hizmetler sonucunda oluşturulan kararların, üst kademelere ulaşmasıyla, uygulamalar değerlendirilebilir.

Dış etki yollarından hizmet içi eğitim, tüm kütüphane personelinin bilgilerini güncelleştirmek açısından önem kazanır. Zira okul kütüphaneleri sürekli değişim ve gelişim içindedir. Kütüphane personelinin bunlardan haberdar olması, öğrenmesi ve şartlara uygun olarak kütüphanede uygulamaları gereklidir. Genelde, ülkelerin eğitimle ilgili

bakanlıkları; mesleki dernekler, öğretim kurumları ve kütüphane personeli arasında işbirliğini sağlayarak, hizmet içi eğitim programlarını ve konferansları merkezi olarak düzenler. Hizmet içi eğitim, okul kütüphanelerinde çeşitli kademelerde çalışan personelin seviyesine uygun olmalı; onları eğitim teknolojisi, yönetim, bilgisayar ve benzeri konularda yetiştirmelidir.⁶³

Etki yolları denenip, beklenen sonuç alınmazsa, dış etki yollarından yetkiye son çare olarak başvurulmalıdır. Yönetici örgüt içindeki öğelerden beklediği davranışları onları özendirici durumlar yaratmakla sağlayabilir.⁶⁴

Etki süreciyle; okul kütüphanelerinin kuruluşundan hizmet verilmesine değin kararlar, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından etkilenir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın vereceği kararlar da, okul kütüphanelerinde verilen hizmetlerin niteliğinden etkilenir.

VI- Koordinasyon

Yönetim sürecinin birbirine uyumlu olarak çalıştırılıp, yönlendirilerek; örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için, madde ve insan kaynaklarının birleştirilmesi; koordinasyon sürecidir.

Koordinasyonun sağlanmasında; yazılı politika ve tüzükler, yasalar, bilgi ve tecrübelerden yararlanılır. Koordinasyonun iyi işlemesi örgüt üyelerinin:

- Nitelik ve nicelik açısından yeterli olmasına;
- Örgütün amaçlarını anlamaları ve benimsemelerine;
- Kendilerine düşen görev ve sorumlulukları bilerek, uygu-

lamalarına;

- Birbirlerinin çalışmalarından haberdar olmalarına bağlıdır. Ayrıca, zaman iyi kullanılmalı ve yöneticinin, koordinasyonun örgüt üzerindeki etkilerini önceden anlaması gereklidir.⁶⁵

Kütüphane yönetiminde de koordinasyonun sağlanması ve iyi işleminde yukarıda açıklanan öğeler geçerlidir. Zira; bilgi kaynaklarının seçilmesi, satın alınması, aksesyon işlemlerinin yapılması, kataloglanması, yerleştirilmesi; müracaat ve okuyucu hizmetleri; bilgi kaynaklarına erişim ve benzeri faaliyetlerin amaçlara uygun olarak gerçekleştirilmesinde koordinasyon önemli rol oynar. Yönetimsel-formal ve kişiler arası-informal ilişkiler, en alt kademedен en üst kademeye değin çeşitli düzeylerde yapılan toplantılar, geziler, teftişler, yayınlar, istatistikler ve benzeri koordinasyon öğeleriyle, tüm kütüphane sisteminden haberdar olunur ve kararların gerçekleşmesi sağlanır. Çünkü uygulama aşamasında koordinasyon önemli bir sorundur.⁶⁶

Okul kütüphanesi bağlı bulunduğu okulun amaçları doğrultusunda hizmet verdiği için, gerek kendi amaçlarını, gerekse okulun amaçlarını gerçekleştirir. Gerekli madde ve insan kaynaklarını Milli Eğitim Sistemine bağlı olarak, okul yönetiminden sağlar.⁶⁷ Yönetmelik ve yazılı kurallar doğrultusunda, kütüphane yönetimi ve işlemleriyle ilgili görevler yerine getirilir.⁶⁸

Hizmetlerin verilmesinde; okul personeli, öğretmenler ve öğrencileri kapsayacak şekilde koordinasyon gerek-

lidir. Çünkü, bireylerin birbirlerinin faaliyetlerinden haberdar olmaları, amaçların yerine getirilmesine yardımcı olur. Koordinasyon ile; Milli Eğitim sistemini belirleyen sorumlular, yönetmelik ve politikaların uygulamasını görme imkânı bulurlar.

VII- Değerlendirme

Değerlendirme süreci, yönetimle ilgili davranışları denetleme faaliyetlerini kapsar.⁶⁹ Değerlendirme sürecinde; örgütün amaçlarını gerçekleştirme derecesi saptanarak, daha iyi sonuç alabilmek için gerekli önlemler alınır ve örgüt geliştirilmeye çalışılır.⁷⁰ Değerlendirmenin en iyi şekilde yapılabilmesi:

- Örgütün amaçlarının açıkça bilinmesine;
- Etkinliklerin ve izlenen ilkelerin belirtilmesine;
- Sonucun açıklanmasına;
- Sonucun değerlendirilmesinde kullanılacak ölçütlerin önceden hazırlanmasına bağlıdır.⁷¹

Değerlendirme süreci önce araştırma yapmayı, sonra yeniden düzenlemeyi gerektirir.

Genelde, tüm kütüphaneler bağlı bulunduğu kurumun yöneticileri tarafından değerlendirilir. Değerlendirmelerle gerekli kaynaklar sağlanır ve kütüphanenin genel politikalarına karar verilir.⁷²

Okullarda verilen kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesinde, yönetim süreci olarak değerlendirmenin önemi anlaşılmalıdır.⁷³ Her bir okul kütüphanesinin; gerek kendi-

nin, gerekse parçası olduğu okulun amaçlarını ne denli yerine getirdiği, mesleki ve teknolojik gelişmelerden etkilenme derecesi ve Milli Eğitim sistemi ile sağladığı uyumu saptamak üzere okul kütüphanelerinde verilen hizmetler belirli aralıklarla değerlendirilmelidir.⁷⁴

Değerlendirme sürecinde okul kütüphanesindeki:

- Bilgi kaynaklarının miktarı;
- Kütüphane programı ve gerçekleştirilen hizmetler;
- Ödünç verme istatistikleri;
- Mali kaynaklar;
- Kütüphane kullanıcılarının yaklaşık olarak sayısı;
- Kullanıcıların kütüphaneden faydalanma dereceleri;

anketlerin uygulanması, görüşmelerin yapılması ve kütüphane kaynaklarından saptamaların yapılmasıyla belirlenir.⁷⁵

Bilgiler; haftalık⁷⁶, aylık, üç aylık, yıllık olarak toplanır ve rapor haline getirilir.⁷⁷

Okul yöneticisi sık sık, Milli Eğitim sorumluları daha uzun aralıklarla raporları incelerler. Gerçekleştirilen hizmetler ortaya konulur. Kütüphane nitelik ve nicelik açısından incelenir.⁷⁸ Sorunlar analiz edilir. Amaçlardan sapmalar ölçülür. Okul kütüphaneleri standartlarıyla karşılaştırmalar yapılır. Gerekli değişimlere karar verilir. İmkanlar nispetinde yeniden düzenlemeler yapılır.⁷⁹

Karar ile başlayan; planlama, örgütleme, iletişim, etki, koordinasyonla devam eden; değerlendirmeye sonuçlanan yönetim süreci bir bütün olarak ele alınmalı ve uygulanmalıdır. Yönetim süreci, birbirinden önce veya sonra

gelen ve neden sonuç ilişkileriyle birbirine bağlı olan eylemlerdir. Yöneticilerin gerçek görev ve sorumluluğu, bu ilişkileri izlemek ve ahenkleştirmektir.⁸⁰ Yönetim sürecinin; değerlendirme ile sona erdiğinde yeniden başa dönüşü; sürekli gelişimlere neden olacaktır.

II. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI

1. Selâhattin Ertürk, Eğitimde Program Geliştirme, 5 bs., Ankara: Meteksan, 1984, ss.10-12.
2. Thomas J. Sergiovanni ve Robert J. Starratt, Supervision, Human Perspectives, y.y.: McGraw-Hill Book Company, 1979, ss.150-170, Aktaran: Mustafa Aydın, Eğitimde Dene-timsel Davranış, Ankara: y.y., 1984, ss.15-16.
3. Özer Soysal, "Yeni Eğitim Anlayışında Kütüphane", Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni 16, 4 (1967): s.232.
4. Okul Kütüphanesinin amaçları konusundaki bilgiler aşağıdaki kaynaklardan alınmıştır:
 Norman Bestwick, "School Libraries", British Librarianship Today, ed. W.L. Saunders, London: Library Association, 1976, s.298; Frances Laverne Carrol ve Patricia F. Beilke, Guidelines for the Planning and Organization of School Library Media Centres, rev. version, Paris: Unesco, 1979, ss.5-7; Jean E. Lowrie, "School Libraries", ALA World Encyclopedia of Library and Information Services, ed. R. Wedgeworth, Chicago: American Library Association, 1980, ss.499-500; David E. Sayer, "Towards Individuality: School Library?", School Librarian 29, 3 (September 1981): s. 216; Özer Soysal, Çağdaş Eğitim ve Türkiye'de Okul Kütüphanesi, Ankara: Güven Matbaası, 1969, ss.69-70; School Library Functions

- Redefined by Library Association", Library Journal 97, 6 (Marc 1972):s.1122; "Principles of School Librarianship", IFLA Journal 2, 3 (1976): ss.203-204.
5. Yahya Kemal Kaya, Eğitim Yönetimi; Kuram ve Türkiye'deki Uygulama, Ankara: Doğan Basımevi, 1979, s.34.
 6. İbrahim Ethem Başaran, Yönetime Giriş, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1984, s.44.
 7. Kaya, y.a.g.e. s.36.
 8. J, Clement Harrison, "Administration", Encyclopedia of Library and Information Science, eds. Allen Kent ve Harold Lancour, New York: Marcel Dekker Inc., 1968, s. 84.
 9. Başaran, y.a.g.e. s.44.
 10. Nuri Tortop, Yönetim Bilimi, Ankara: İlk-San Matbaası, 1979, s.16.
 11. Başaran, y.a.g.e. s.44.
 12. Paul F. Lazarsfeld, "The Sciences and Administration: A Rationale", The Social Sciences and Educational Administration, Edmonton: University of Alberta, 1963, ss.3-4; Edgar Morphet, Roe L.Johns ve Theodore L. Reller, Educational Organization and Administration, Englewood Cliffs N.J.: Prentice-Hall, 1967, s.88, Aktaran: Yahya Kemal Kaya, Eğitim Yönetimi; Kuram ve Türkiye'deki Uygulama, Ankara: Doğan Basımevi,1979, s.38.
 13. G. Edward Evans, Management Techniques for Librarians, New York: Academic Press, 1976, ss.3-4.

14. Ziya Bursalioğlu, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, 6 bs., Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982, s. 116.
15. Evans, y.a.g.e. s.64.
16. Major R. Owens, "School Libraries and the Political Process", School Library Journal 23, 1 (September 1976): s. 22.
17. C.Dyer, R. Brown ve E.D. Goldstein, The Role of School Libraries in Education, Connecticut: Archon Books-Clive Bingley, 1971, s.64; Daniel Callison, "Justification for Action in Future School Library Media Programs" School Library Media Quarterly 12, 3 (Spring 1984): s.207.
18. Bursalioğlu, y.a.g.e. ss 122-129; Robert D. Stueart ve John Taylor Eastlick, Library Management, Littleton, Colo: Libraries Unlimited Inc., 1977, ss.44-45.
19. D.E.Griffiths, Human Relations in School Administration, New York: Appleton, 1956, s. 221, Aktaran: Ziya Bursalioğlu, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, 6 bs., Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982, ss.130-131.
20. Bursalioğlu, y.a.g.e. s.131.
21. Ziya Bursalioğlu, Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama, 3 bs., Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1978, s.44.
22. Stueart ve Eastlick, y.a.g.e. s.43.
23. Jack J. Delaney, The School Librarian; Human Relations Problems, Hamden: The Shoe String Press, Inc., 1961, ss. 152-153; Lawrence G Derthick, "You and the

- Administrator", School Library Journal 9,3 (November 1962): s.13.
24. Cavit Binbaşoğlu, Eğitim Yöneticiliği, 3 bs., Ankara: Binbaşoğlu Yayınevi, 1983, ss. 31-32.
25. Kenan Sürgit, "Çağdaş Yönetim Anlayışı ve Yöneticilerin Amaç ve Politika Belirleme İşlevleri", Amme İdaresi Dergisi 14, 1 (Mart 1981): s.13.
26. Gilbert H.Clee, "Organizing for Multinational Planning", Multinational Corporate Planning, eds: G.A. Steiner ve W.N. Cannon, New York: MacMillan, 1966, ss.25-46, Aktaran: Robert E.Kemper, "Library Planning: The Challenge of Change", Advances in Librarianship, ed. Melvin J. Voigt, c.1, New York: Academic Press, 1970, ss.214-215.
27. Evans, y.a.g.e. s.87.
28. Okul kütüphanelerine ilişkin devlet planlarının kapsamı, devletin görevleri dahilinde olduğundan bu konu 3. Bölümde ele alınacaktır.
29. Başaran y.a.g.e. s.120.
30. Gwen J. North. "A Place to Read Relax and Think- Developing Library Programs for Teachers", Canadian Library Journal 30,1 (January-February 1973), s.24.
31. Stanley R. Wrinkle. "The New ABC s of Our Schools", American Libraries 9, 10 (November 1978): s.590.
32. Robert N. Case ve Anna Mary Lowrey, Behavioral Requirements Analysis Checklist, Chicago: American Library Association, 1973, ss.10-13.

33. Elizabeth Stone, Training for the Improvement of Library Administration, Champaign: Illini Union Book Store, 1967, ss.36.
34. Tortop, y.a.g.e. s.56.
35. Paul Howard, "The Functions of Library Management", Library Quarterly 10 (July 1940) : ss. 313-349 Aktaran: Elizabeth Stone, Training for the Improvement of Library Administration, Champaign: Illini Union Book Store, 1967, s.36.
36. Occupational Definitions for School Library Media Personnel Chicago: American Library Association, 1971, s.15; Carrol ve Beilke, y.a.g.e. ss.12-15; Mariel Bart, "The Dead-end Kids: A Call for Change in School Library Staffing", Wilson Library Bulletin 53,6 (February 1979):s.444; Bill Paton, "School Libraries: The Librarian is Responsible", Library Association Record 79, 3 (Marc 1977): s.129-131.
37. Emanuel T. Prostanov ve Joyce S. Prostanov, The School Library Media Center, Colorado: Libraries Unlimited Inc., 1971, s.95.
38. Marie-Therese Brazeau, "Curriculum in the Library and the Library in the Curriculum", Canadian Library Journal 39, 5 (October 1982): s.309.
39. John Cook, "Selection and Acquisition of Print and Non-print Materials for School Libraries", School Librarianship, ed. John Cook, Sydney: Pregamon Press, 1981, ss.73-76.

40. G.L Trehan ve I.V Malhan, School Library Management, New Delhi: Sterling Publishers Pvt Ltd, 1980, s.93.
41. İrfan Çakın, "Okul Kütüphaneleri Açık Oturumu", Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, 31, 2 (Şubat 1982):s.58.
42. Joe Hallein, "Administrative Aspects of School Libraries", School Librarianship, ed. John Cook, Sydney: Pergamon Press, 1981, ss.204-205.
43. John T Gillespie ve Diana L Spirt, Creating A School Media Program, New York: Bowker Company, 1973, s. 73.
44. Hallein, y.a.g.e. s.188.
45. James E. Herring, School Librarianship, London: Clive Bingley, 1982, s.38.
46. Trehan ve Malhan, y.a.g.e. s.49.
47. Lore Howard, "A Better Look at Budgets" Library Journal 96, 6 (March 1971) : s.94.
48. Başaran, y.a.g.e. s.162.
49. a.y. s.166.
50. Herring, y.a.g.e. s.43.
51. Dyer, Brown ve Goldstein, y.a.g.e. ss.68-71.
52. Trehan ve Malhan, y.a.g.e. ss.84-89.
53. Norman Bestwick ve Barbara Bestwick, "Teaching and the Forward Thrust of Librarianship", Library Association Record 79, 8 (August 1977) : s.419.

54. Madeline E. Paetro, "Getting a Head Start: How to Organize for the School Year", Library Journal 96, 16 (September 1971): s.2846.
55. Anne Jones, "The Pastoral Role of the School Library", School Librarian 31, 2 (June 1983): s.114.
56. Philip D. Baker, "New World Ahead for the Secondary School", Wilson Library Bulletin 52, 6 (February 1978): s.468.
57. Jones, y.a.g.m. s.114.
58. Owens, y.a.g.m. s.22.
59. Bursalioğlu, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, s.159.
60. a.y. s.160.
61. Alice E.Fite, "A Supervisor's Commitment Towards Quality Media Programs", School Library Journal 23, 1 (September 1976): ss.21-22.
62. Hubert D. Moore, "The Teacher's Right Arm, Cooperation in Teaching Science", School Library Journal 11 (April 1965): s.30.
63. Joan Brewer, "Education for School Librarians", School Librarianship, ed. John Cook, Sydney: Pergamon Press, 1981, s.251.
64. Bursalioğlu, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, ss. 160-161.
65. a.y. s.165.

66. Stone, y.a.g.e. s.56.
67. Ralph E. Ellsworth, School Library, 2 nd ed., New York: Center for Applied Research in Education, Inc., 1966, s.34.
68. Guy R. Lyle, Administration of the College Library, 4 th ed., New York: Wilson Company, 1974, s. 28.
69. Binbaşıoğlu, y.a.g.e. s.52.
70. Mustafa Aydın, Eğitimde Denetimsel Davranış, Ankara: y.y, 1984, s.1.
71. a.y. s.11.
72. Anthony Vaughan, "Control, Structure, Techniques: Library Administration Becomes Library Management", Studies in Library Management; the Coming of Age of Library Management 1960-1980, Anthony Vaughan, c.6, New York: Clive Bingley, 1980, s.112.
73. Alice L. LeFevre, "Administrative Control", Library Trends 1,3 (1953) : s.286.
74. Ron J. Welwood, "Management Indicators for B.C. Learning Resource Centres", Canadian Library Journal 39, 3 (June 1982): s.165.
75. Hallein, y.a.g.e. ss. 191-194.
76. Haftalık raporda yer alması gerekli olan hususlar aşağıdaki kaynakta verilmiştir:
Patricia Howland, "Sure-fire LMC Reports" School Library Journal 26, 2 (October 1979): ss.126-127.

77. Margaret Bush, "The Annual Report and Beyond: Commonsense Management", School Library Journal 29, 9 (May 1983): s.28.
78. a.y. s.30.
79. Richard L.Darling, "Accountability: Notes Toward a Defination", Library Journal 96, 20 (November 1971): s.3808.
80. Bursalioğlu, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, s.198.

III. BÖLÖM

TÜRKİYE'DE OKUL KÜTÜPHANELERİNİN YÖNETİMİ

A- Okul Kütüphanelerinin Yönetimini

Etkileyen Faktörler

B- Uygulamalar

III. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE OKUL KÜTÜPHANELERİNİN YÖNETİMİ

A. Okul Kütüphanelerinin Yönetimini Etkileyen Faktörler

I- Eğitim Politikası

Eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütülmesini ve geliştirilmesini sağlayarak kalkınmayı gerçekleştirmek için; ilgili tüm faaliyetleri planlamak, yönetmek ve değerlendirmek amacıyla eğitim politikası oluşturulur. Eğitim politikası hükümet tarafından saptanır. Çünkü eğitim politikasıyla belirlenen eğitim-öğretim faaliyetleri; kamu hizmetleri olup, yalnız ondan doğrudan doğruya yararlanan kişiyi değil, aynı zamanda bütün toplumu etkilemektedir.¹

Ulusal düzeyde hazırlanan eğitim politikası içinde yer alması gereken kurumlardan biri de kütüphanelerdir. Çeşitli türlerdeki kütüphanelerin ulusal düzeyde eğitim politikası içinde yer alması, verilen hizmetlerde bütünlük sağlayacaktır.²

Okul kütüphaneleri; eğitimin ve okulun temel unsuru olduğundan, eğitim politikasıyla saptanan Milli Eğitim sistemi içinde kabul edilir ve genellikle eğitimle ilgili bakanlık tarafından ele alınır.³

Okul kütüphaneleriyle ilgili olarak merkezi yöne-

timin başlıca sorumlulukları ve görevleri şunlardır:

- Okul kütüphanelerinde verilen hizmetler hakkında bilgi toplamak, analiz etmek ve bu bilgilerden istatistikler oluşturarak, yorumlamak;
- Standartlar hazırlamak ve onları gereksinimlere göre yenilemek;
- Çağın gereksinimlerine uygun olarak, okul kütüphanelerinin bilgi kaynakları ve görsel-işitsel araçlarla donatılmasını sağlamak;
- Gerekli bilgi kaynaklarını hazırlamak ve ülke çapında dağıtımını yapmak;
- Okul kütüphanecilerinin ve kütüphane personelinin hizmet içi eğitimlerini gerçekleştirmek;
- Mali kaynaklar sağlamak;
- Okul kütüphaneleri arasında koordinasyonu gerçekleştirmek;
- Okul kütüphaneleri konusunda araştırmaları teşvik etmek ve araştırma konuları saptamak;
- Kişi ve kuruluşların okul kütüphanelerine katkılarını sağlayacak plan ve politikalar geliştirmek;
- Çeşitli düzeylerdeki kütüphaneler ve kütüphanecilik dernekleriyle işbirliğinde bulunmak;
- Ülkedeki okul kütüphaneleri hakkında çözümleyici ve yönlendirici çalışmaların yapılmasını sağlamak;
- Ulusal düzeyde gelişimi sağlamak için kısa ve uzun süreli planlar hazırlamaktır.⁴

Türkiye'de okul kütüphaneleri M E G S B'nin sorumluluğu altındadır. Okul kütüphanelerinde Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre; Türk Milli Eğitimi'nin amaçları ve

temel ilkeleri doğrultusunda hizmet verilir.⁵

II- Yönetimle ilgili ilkeler

Türk Milli Eğitimi'ni düzenleyecek ve geliştirecek ilkeler, Kalkınma Planları ve Milli Eğitim Şûraları Kararları ile saptanmaktadır.

-Kalkınma Planları:

M E G S B, Kalkınma Planları'nda öncelikle yer almasını gerekli gördüğü hizmet ve tedbirleri saptar. Bunlarla ilgili temel politikaları belirler. Bakan onayı alındıktan sonra Devlet Planlama Teşkilatı'na gönderir.⁶ Kalkınma Planlarının hazırlanmasında ilgili Bakanlıkların gerekli gördüğü hizmet ve tedbirler önemli rol oynar.

1963-1967 Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan başlayarak, 1985-1989 Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'na değin, beş kez, beş yıllık kalkınma planı hazırlanmıştır. Beş Yıllık Kalkınma Planları'nda kişilerin; düşünme kabiliyetlerini geliştirmeleri, öğrenme alışkanlığı kazanmaları, araştırmalara yöneltilmeleri, hayata dönük bilgi ve becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır.⁷

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmaları Milli Eğitim Özel İhtisas Komisyonu'nun Eğitici Yayınlar Alt Komisyonu Raporu'nda okul kütüphaneleri ile ilgili aşağıdaki maddeler yer almıştır:

- Kapalı bulunan okul kütüphaneleri açılmalıdır;
- Kütüphanesi olmayan okul bırakılmamalıdır;
- Yeni yapılan okulların inşaat planlarına mutlaka bir kütüphane bölümü konulmalıdır;

- Okul kütüphanelerinin günün her saatinde açık tutulması sağlanmalıdır;
- Okul kütüphanesini tam randımanla çalıştırmak üzere, her okula, kurstan geçmiş bir kütüphane memuru tayin edilmeli, ayrıca her gün bir öğretmenin kütüphanede nöbet tutması temin olunmalıdır.
- Kütüphaneler, koleksiyon bakımından standart hale getirilmelidir.⁸

Ancak bu maddeler Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planına yansımamıştır. Sadece, " Kütüphanelerimizin yurt dışında ihtiyaç duyulan yerlerden başlayarak, okuyucu talebine uygun planlı ve dengeli bir şekilde yeterli seviyeye ulaştırılması hedef olacaktır."⁹ maddesi yer almıştır. Eğitimde okul kütüphanelerine yer verilmemektedir.¹⁰

-Milli Eğitim Şûraları:

"Milli Eğitim Şûrası Bakanlığın en yüksek danışma kuruludur. Gerekli görülen eğitim ve öğretim ile ilgili konuları tetkik etmek ve teklif niteliğinde kararlar almakla görevlidir."¹¹

Okul kütüphaneleriyle ilgili olarak Milli Eğitim Şûralarının Kararları incelendiğinde, konunun özellikle Yedinci Milli Eğitim Şûrası'nda ele alındığı görülmektedir. Daha önceki şûralarda genel olarak kitap ve kütüphanenin öneminden bahsedilmiş, ancak ileri sürülen fikirler kararlara yansıtılmamıştır.

Yedinci Milli Eğitim Şûrası, Milli Eğitim Planlama Kurulu'nun hazırlık çalışmalarından sonra toplanmıştır. Milli Eğitim Planlama Kurulu, hazırlık çalışmalarıyla ilgi-

li olarak, eğitimin temel konularında çalışacak komiteler oluşturmuştur.¹² Bu komitelerden biri de Kütüphaneler Komitesi'dir. Kütüphaneler Komitesi, kütüphanelerin sorunlarıyla ilgili olarak çalışmış ve Kütüphaneler Komitesi Raporu hazırlamıştır. Okul kütüphaneleri konusu bu raporda yer almıştır.

Kütüphaneler Komitesi Raporu'nda, okul kütüphanelerinin önemi açıklanmıştır. Hizmet vermedeki yetersizliklerin nedeni:

- Eğitim Sistemine;
- Çocuklar ve gençler için yayınların yetersizliğine;
- Kütüphanelerin öğretici fonksiyonlarının ihmal edilmesine;
- Yetişmiş personelin olmamasına bağlanmıştır.¹³

"Modern anlamda" hizmet verilmesi için gerekli unsurlar; idarî organizasyon, bütçe, kütüphane hizmetleri, bina ve personel olarak kabul edilmiştir. On yıllık plan hazırlanmıştır. On yıllık planda:

- Tüm okullarda olduğu gibi, yeni kurulacak bölge okullarında da tam teşekküllü kütüphanelerin kurulması, pansiyonlu okullarda "dormitory library" tipinin benimsenmesi;
- Öğrencilere kütüphane kullanımının öğretilmesi ve hayat boyu kütüphanelerden faydalanma alışkanlığının kazandırılması konuları yer almıştır.¹⁴

Kütüphaneler Komitesi Raporu, Yedinci Milli Eğitim Şûrasına sunulmuştur. Rapor tartışılmış ve gerekli değişikliklerden sonra kabul edilmiştir. Alınan kararlar şun-

lardır:

- 1- Ortaöğretim okul kütüphanelerinde kütüphane idaresinden müdüre karşı sorumlu tek şahıs kütüphaneci müdür yardımcısı olmalıdır;
- 2- Okul kütüphanelerinin teftişi kütüphaneci müfettişler tarafından yapılmalıdır;
- 3- Bölge okullarında birer bölge okulu kütüphanesi kurulmalıdır;
- 4- Yeni yapılacak okullarda modern kütüphane icaplarına göre gerekli planlamaya gidilmelidir;
- 5- Okul kütüphaneleri halk kütüphaneleriyle işbirliği yapmalıdır;
- 6- İlkokulun üçüncü sınıfından itibaren ortaokul ve lise sınıflarında, ayrıca ilköğretmen okullarında Türkçe dersleri müfredatı içinde kütüphaneciliğe yer verilmelidir.¹⁵

Bu kararlar Bakanlık genelgesinde¹⁶ yer almıştır.

Bakanlık genelgesiyle, ilgililer kararlardan haberdar edilmiştir.

Sekizinci¹⁷ ve Dokuzuncu Milli Eğitim Şûralarında,¹⁸ ortaöğretimde okutulan dersler arasına, seçmeli ders olarak kütüphane bilgisi dersinin konulması kabul edilmiştir.

Onbirinci Milli Eğitim Şûrasında; okul kütüphanelerinin yeterince hizmet veremediği, okul kütüphaneleri yönetmeliğinin uygulanamadığı, okulu bitirenlere okuma zevki ve alışkanlığının kazandırılmadığı belirtilmiştir. Aksaklıkları gidermek üzere "Okul Kütüphaneciliği Uzmanı" ünvanını taşıyacak okul kütüphanecilerinin yetiştirilmesi gerekli bulunmuştur. Okul kütüphaneciliği uzmanlığı; okul kütüphanesinde belli bir süre çalışan kütüphanecilik bölümü mezunlarının Eğitim Fakültesinde, lise öğretmenlerinin de Kütüphanecilik Bölümünde, bilim uzmanlığı derecesinde eğitim görme-

sini gerektirmektedir. " Okul kütüphaneciliği Uzmanlığı", Onbirinci Milli Eğitim Şurasında kabul edilmiştir.¹⁹

III- Teşkilat ve Görevler

M E G S B'nin çeşitli görevleri arasında "Bakanlığa bağlı her kademedeki öğretim kurumlarının öğretmen ve öğrencilerine ait bütün eğitim ve öğretim hizmetlerini planlamak, programlamak, yürütmek, takip ve denetim altında bulundurmak"²⁰ yer almaktadır.

M E G S B'nin görevlerine uygun olarak teşkilatı; merkez teşkilatı, taşra ve yurtdışı teşkilatı ve bağlı kuruluşlardan meydana gelir.²¹

Bakanlık Merkez Teşkilâtı; Ana Hizmet Birimleri, Danışma ve Denetim Birimleri, ve Yardımcı Birimlerden müteşekkildir.²²

Yardımcı Birimlere bağlı olarak kurulan, Yayınlar Daire Başkanlığı'nın görevlerinden biri, "Okul kütüphanelerini hizmetleri yönünde desteklemek"²³ dir.

Yayınlar Daire Başkanlığı²⁴ bünyesinde, 24.4. 1981 tarihinde "Okul Kütüphaneleri Şubesi" Bakanlık Oluru ile kurulmuştur. Bakanlık Olurunda, Okul kütüphaneleri Şubesinin kuruluş nedenleri ve amaçları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

M E G S B bünyesinde bulunan Kütüphaneler Genel Müdürlüğünün Kültür Bakanlığına devredilmesi üzerine, okul kütüphaneleri alanında bir boşluk doğmuştur. Bu boşluğu dolduracak olan Okul Kütüphaneleri Şubesi, okullarda mevcut kü-

tüphanelere işlerlik kazandıracak; kütüphanesi olmayan okullara kütüphane açacak ve kütüphanelerin, kütüphanecilik tekniğine göre düzenlenmesini sağlayacaktır.

Okul kütüphaneleri, açıklanan teşkilat dahilinde M E G S B'na bağlı Okul Kütüphaneleri Şubesi tarafından, Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği ve ilgili Genelgeler uyarınca yönetilir.

IV- Yönetmelikler ve Genelgeler

Günümüze değin, okul kütüphanelerinin kurulmasında ve hizmet vermesinde etkin olan kurallar; eğitim kütüphane ilişkisinden dolayı, okul sisteminin tarihi gelişimine paralel bir yol takip etmiştir.²⁵

-Yönetmelikler:

1927'de çıkarılmış olan Lise ve Ortaokullar Talimatnamesi, kütüphane malzemesinin elde edilmesi, korunması, ayıklanması ile kütüphane yönetimi üzerinde durmuş, fakat okul kütüphanelerinin görevlerini açıklamamıştır.²⁶

1959 yılında Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği yayımlanmıştır. 1959 Yönetmeliğine göre "Öğrencilerin, fikri gelişmelerine; istidat ve kabiliyetlerine uygun istikametlerde gelişme ve programların ihtiva ettiği konularda şahsi araştırma ve inceleme yapmalarına geniş ölçüde imkanlar hazırlamak ve öğrenimin başlıca bir dayanağı olmak üzere, bütün orta dereceli okullarda birer Okul Kütüphanesi"²⁷ kurulması amaçlanmıştır.

26.8.1976 tarihinde yeni "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği" yayımlanınca, 1959 Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

1976 da yayımlanan Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin amacı "Öğrencilerin, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları çerçevesinde yetişmelerine; fikir ve ruh bakımından olgunlaşmalarına; ilgi, istidat ve kabiliyetlerine uygun doğrultularda gelişmelerine ve programların ihtiva ettiği konularda şahsi araştırma ve inceleme yapmalarına geniş ölçüde imkanlar hazırlamak, öğretim ve eğitimin başlıca dayanağı olmak üzere bütün temel eğitim ve ortaöğretim okullarında kütüphane çalışmalarını düzenlemektir."²⁸

"Bu amaçları gerçekleştirmek üzere bütün okullarda birer okul kütüphanesi ve her sınıfta bir sınıf kitaplığı kurulur."²⁹ "Okul Kütüphanelerinde öğretmen kitaplığı adı ile bir bölüm ayrılır."³⁰

Kütüphanenin yönetiminde yetki okul müdürü tarafından müdür yardımcılarında veya Türkçe-Edebiyat öğretmenlerinden birine verilebilir. "Kütüphane öğretmeni adını alacak olan müdür yardımcısına veya öğretmene, çalışmalarında yine müdürlükçe görevlendirilecek olan okulun memurlarından en az birisi yardım eder. Bunlara kütüphane ile ilgili işler dışında mecburiyet olmadıkça başka bir yönetim görevi verilmez. Kitap sayısı beş bini aşan okullara, Bakanlıkça bir kütüphane memuru atanır. Bu memurun en az bir kütüphanecilik kursundan geçmiş olması gereklidir."³¹ Adı geçen görevliler, yönetmelikle belirlenen işleri yapmakla yükümlüdür-

ler.

Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nde; kütüphanenin geliştirilmesi, kütüphane çalışmaları, sınıf kitaplıkları, kütüphanecilik kolları, kataloglama, sınıflandırma, okuyucu hizmetleri, kütüphane revizyonu başlıkları altında okul kütüphanelerinde yapılması gereken görevler yer almıştır.³² Yönetmeliğe okul kütüphaneleri Kılavuzu eklenmiştir.

8 Mayıs 1977 de "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği" nin 1., 2. ve 17. Maddelerin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik" yayımlanmıştır. Temel eğitim okulları ve Orta öğretim kurumlarında uygulanan yönetmeliğin kapsamına, yapılan değişikliklerle Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı yüksek okulların kütüphaneleri de dahil edilmiştir.³³

Okul Kütüphaneleri Şubesi'nin 24.4.1981 tarihinde kurulmasından sonra; uygulanmakta olan Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği genelgelerle desteklenmiştir.

-Genelgeler:

4.5.1981 tarihli "Okul Kütüphaneleri" konulu genelge; Valiliklere Okul Kütüphaneleri Şubesi'nin kurulduğunu bildirmektedir. Valiliklerden, kütüphanesi ve kütüphane memuru bulunan ilk ve orta dereceli okulların listesi istenmektedir. Okul ve Halk Kütüphanelerinin kataloglama ve teknik işlemlerde işbirliği yapmaları; Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'ne işlerlik kazandırılması gerekli görülmektedir.

8.8.1981 tarihli "Okul Kütüphanelerinde Bulunan Sakıncalı Yayınlar" konulu genelge; sakıncalı yayınların okul kütüphanelerinde bulundurulmamasıyla ilgilidir.

13.12.1982 tarihli "Okul Kütüphanelerinin Düzenlenmesi ve Kitap Yönünden Zenginleştirilmesi" konulu genelge; kütüphanelere işlerlik kazandırılmasında sorumluluğu okul müdürüne vermektedir. Genelge ile; kitap sayısı 3000 nin üstünde olan kütüphanelere kadrolu memur atanacak, 1983 yılından itibaren hizmet içi eğitim programlarına geçilecektir. Okul denetimlerinin kapsamına kütüphaneler de alınacaktır. Kullanılmayan ders kitapları okul kütüphanelerine gönderilerek, onlardan öğrencilerin kaynak kitap olarak faydalanmaları sağlanacaktır. Okul kütüphanelerinin en yakın zamanda kuruluşu tamamlanacak ve yeterli hale getirilecektir.

9.2.1983 tarihli "Kütüphane Haftası" konulu genelge; okullarda kütüphane haftasının kutlanmasını öngörmektedir.

20.4.1983 tarihli "Okul Kütüphanelerine Kitap Satın Alınması" konulu genelge; 13.12.1982 tarihli genelgeyle ilgili olarak işlerlik kazandırılan kütüphanelere, 1983 Mali Yılı Bütçesinden gerekli ödeneğin sağlandığını bildirmektedir. Genelge ile okul kütüphaneleri kendilerine ayrılan ödeneği alacaklardır. Okul müdürünün, öğretmenlerin, öğrencilerin istekleri doğrultusunda ve yönetmelik maddelerine göre yayın seçimi yapılacaktır. Seçim ve satın alma işlemlerinde izlenecek yol bu genelgede açıklanmıştır.

25.4. 1983 tarihli "Okul Kütüphanelerinde Memur Görevlendirilmesi" konulu genelge; kadro sağlanması ve kütüphane memuru atanması mümkün olmadığından; kitap sayısı 3000 nin üstünde olan okul kütüphanelerinde, okullardaki

memurlardan birinin görevlendirilmesi ve hizmet içinde yetiştirilmesi hakkındadır.

7.7.1983 tarihli "Okul Kitaplıklarına Gönderilen Kitaplar" konulu genelge; okutulmaktan kaldırılan kitapların muhafaza edilmesiyle ilgilidir.

2.3.1984 tarihli "Okul Kütüphanelerinde ve Milli Eğitim Yayınnevlerinde Memur Görevlendirilmesi" konulu genelge; 13.12.1982 tarihli genelgeye atıf yaparak, kütüphane için bağımsız bir yeri ve 3000 den çok kitabı olan kütüphanelere, kütüphane memuru atanacağını bildirmektedir.

13.3.1984 tarihli " Kütüphanesine Ödenek Gönderilecek Okulların Saptanması" konulu genelge; 13.12.1982 ve 20.4.1983 tarihli genelgelerle ilgili olarak kuruluş çalışmalarını yeni tamamlayan ve henüz ödenek alamayan okullara, 1984 yılında ödenek sağlandığı, ilgili kütüphanelerin kendilerine ait bilgileri bildirmeleri ve ödeneklerini almalarıyla ilgilidir.

11.3.1985 tarihli "Okul Kütüphaneleri" konulu genelge; okul kütüphanelerinin önemini vurgulamaktadır. Genelgeye göre; okullar kütüphanelerine yönetmeliğe göre işlerlik kazandıracaklardır. Kitap seçimini 1739 sayılı "Milli Eğitim Temel Kanunu" nun 55. maddesine göre yapacaklardır. Okul kütüphanelerinde çalışan memurlara mecbur kalmadıkça başka görevler verilmeyecektir. Kütüphanenin açık bulunduğu saatler arttırılacak; öğle tatilinde, ders saati bitiminde, kurs ve benzeri çalışmalar için açık bulunan okullarda Cumartesi günleri de kütüphane açık olacaktır. Kitapların yapı-

ranması düşünülmezsizin, kütüphanedeki tüm yayınlar öğrencilerin hizmetine sunulacaktır. Böylelikle halk kütüphaneleri önünde yığılmalar önlenecek, öğrenciler ancak okul kütüphanelerinde bulunmayan yayınlar için halk kütüphanelerine başvuracaklardır. Okul kütüphanelerinde yapılacak tüm çalışmalar Bakanlık Müfettişleri tarafından denetlenecektir.

15.3.1985 tarihli "Kütüphane Haftası" konulu genelge; kütüphane haftasının okullarda en yararlı ve verimli şekilde kutlanmasıyla ilgilidir.

B. Uygulamalar

Okul kütüphaneleri; M E G S B teşkilatı içinde Okul Kütüphaneleri Şubesi'ne bağlı olarak yönetilir ve yönetim süreçleri aşağıda belirlendiği üzere gerçekleşir.³⁴

I- Karar

"Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nde belirlenen amaçlar³⁵ çerçevesinde, okul kütüphaneleri Türkiye çapında yönetilir. Teftiş şubesi tarafından belirlenen sorunlar çözümlenmeye ve okulların, kütüphanelerin nadiren ulaştırdıkları istekler karşılanmaya çalışılır.

Okul kütüphanelerinde karşılaşılan temel sorunlar ve istekler:

- Yeterince bilgi kaynaklarının olmaması;
- Kütüphanede görevlendirilecek memur bulunamaması;
- İstenilen düzeyde hizmet verilememesidir.

Okul kütüphaneleri Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri ile zaman zaman yayımlanan genelgeler göz önüne alınarak, istek ve sorunlar değerlendirilir. İstek ve sorunları karşılayacak karar niteliğindeki genelgeler yayımlanarak, valilikler kanalı ile okullara gönderilir. Okul kütüphanelerinin yönetmelik ve genelgeler doğrultusunda çalışmaları beklenir.³⁶

II- Planlama

Okul Kütüphaneleri Şubesi tarafından; Türkiye çapında, okul kütüphanelerinin amaçlarını yerine getirmesini sağlamak için:

- Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin ilgili maddelerine göre her okula kütüphane açılması;
- Okullardaki mevcut kütüphanelere işlerlik kazandırılması;
- Okul kütüphanelerine memur atanması;
- Okul kütüphanelerinin kitap ve tüm bilgi kaynakları yönünden daha zengin hale getirilmesi; planlanmaktadır.

Planların gerçekleşmesi Hükümet Politikasına bağlıdır. Planların ne zaman gerçekleşeceği tahmin edilememektedir.³⁷

III- Örgütlenme

Ülkemizde okul kütüphanelerinin örgütlenmesinden, Okul Kütüphaneleri Şubesi sorumludur.

Örgütlenme ile ilgili olarak kitap sayısı 3000 den fazla olan okul kütüphanelerine memur atanır. 1985 yılı başlarında, liselerde 880 okul kütüphanesi bulunmaktadır. Bu

kütüphanelerden 295'inde görevlendirilmiş memur çalışmaktadır. Personel genellikle lise mezunu olup, "memur" statüsündedir, kadrolu kütüphaneci değıllerdir. Kütüphanede çalışan memurlar mecbur kalmadıkça okul içinde başka işlerde çalıştırılmazlar. Görevler yönetmelikle belirlenmiştir. Okul kütüphanelerinin personel ihtiyacının; yetiştirilmekte olan Matbaa Meslek Lisesine bağlı Kütüphanecilik Bölümü³⁸ mezunları ile karşılanacağı umulmaktadır.

Okul kütüphanelerinde; öncelik sırasına göre müraacaat kaynaklarına, yardımcı ders kitaplarına ve edebî eserlere ağırlık verilmektedir. Tüm bilgi kaynaklarının seçiminin, yönetmeliğe göre yapılması istenmektedir. Bakanlık tarafından yayımlanan "Okul Kütüphanelerinde Bulundurulmayacak Yayınlar"³⁹ da yer alan yayınların kütüphanede bulunmaması sağlanır.

Geçtiğimiz yıllarda okul kütüphanelerine kitap alımı için ödenek ayrılmıştır. Okulların aldıkları parayı kütüphaneye harcamadıkları öğrenilmiştir. Bu nedenle 1985 yılında ödenek sağlama yerine; Bakanlıkça satın alınan eserler, okul kütüphanelerine dağıtılacaktır.

Her okulun kendi bünyesinde bir oda veya salonu kütüphane olarak kullanması istenmektedir.⁴⁰

IV- İletişim

Okul Kütüphaneleri Şubesi'nden; okullara ve kütüphanelere, emirlerin-genelgelerin gönderilmesi, onların da Okul Kütüphaneleri Şubesi'ni yanıtlamalarıyla iletişim sürdürülmektedir.

Bilgi toplamak amacıyla; okul ve kütüphaneye ait bilgileri derleyecek, "Okul Kütüphaneleri Tanıtım Formu" hazırlanmıştır. Form ile durum saptaması yapılacaktır.

Yetkililerin verdikleri bilgilere göre, okul kütüphanecileri sorunlarını ve isteklerini Şubeye bildirmemektedirler. Buna neden olarak da isteklerin kabul edilmeyeceğinin ve sorunların karşılanmayacağıının önceden kabul edilmesi gösterilmektedir.⁴¹

İletişimle vatandaşların, velilerin, öğrencilerin ve okul-aile birliğinin yardımları beklenir.⁴²

V- Etki

Etki yollarından hizmet içi eğitimi; Okul Kütüphaneleri Şubesi tarafından, Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı ile koordineli olarak gerçekleştirilmektedir. Her yıl bir ilde "Hizmet içi eğitim kursu" açılmaktadır. Yılda 100 kişiye kurs verilmesi düşünülmektedir. Kurslar genellikle 15 gün düzenlenmektedir. Valiliklere genelge gönderilerek, okul müdürlerinin kütüphanelerde görev yapan memurları kursa göndermesi istenmektedir. Kurslardaki dersler; Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Uzmanları ve Okul Kütüphaneleri Şube Müdürü tarafından verilmektedir. O ilin Halk Kütüphanesi müdürü ve kütüphanecileri de ders vermektedirler. Dersler, kataloglama, tasnif, demirbaş defteri tutma, ödünç verme işlemleri, müracaat hizmetleri, yazı yazma usul ve teknikleri, okul kütüphaneleri ile ilgili yasa-yönetmelik ve genelgeler, kütüphane istatistikleridir.⁴³

VI- Koordinasyon

Okul kütüphanelerinde koordinasyon süreci, yönetmelik ve genelgelerle sağlanır. Zaman zaman yayımlanan genelgeler Okul Kütüphaneleri Yönetmeliğini desteklemektedir. Bunun yanı sıra yeni okul kütüphaneleri yönetmeliği gereksinimlere göre geliştirilmektedir.⁴⁴

VII- Değerlendirme

Teftiş şubesi tarafından değerlendirme yapılır.

Değerlendirmede:

- Kütüphane hizmetlerinin okulun seviyesine uygunluğu;
- Kitap sayısı;
- Kütüphanede yasak yayınların olup olmadığı;
- Devamlı kütüphanede çalışan memurun olup olmaması ve bu kişinin hizmet içi eğitim programlarından geçip, geçmediği;
- Öğrenci sayısı; ve
- Okulun maddi durumu saptanır.⁴⁵

III. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI

1. Yahya Kemal Kaya, İnsan Yetiştirme Düzenimiz; Politika, Eğitim, Kalkınma, Gençl. 3bs., Ankara: Gül Yayınevi, 1981, s.14.
2. Rosario Gassol de Horowitz, "School Library and NATIS in Developing Countries: The Need for Integration", IFLA Journal 5, 1 (1979) : s.22.
3. Virginia A. Berkeley, "National Planning for School Library Development: Some Considerations", Aspects of Library Development Planning, ed. J. Stephan Parker, London: Mansell, 1983, s.145.
4. David R. Bender, "State Educational Agencies: Roles and Functions", School Library Journal 22, 4 (December 1975): s. 28; Standards for School Library Programs, Chicago: American Library Association, 1960, ss. 41-42.
5. "Milli Eğitim Temel Kanunu", Resmi Gazete, Kanun no:1739, (24 Haziran 1973) Md. 2-17.
6. "Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname", Resmi Gazete, Karar Sayısı KHK/179, (14 Aralık 1983), Md. 23.b.
7. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Kalkınma Planı; Birinci Beş Yıl 1963-1967, Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası, 1963. Kalkınma Planı; İkinci Beş Yıl 1968-1972,

Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası, 1967, s.162; —, Kalkınma Planı; Üçüncü Beş Yıl 1973-1977, Ankara Başbakanlık Basımevi, 1973, ss.109-110, 710,715; —, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983, Ankara: DPT., 1979, s.453, 456; —, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1985, s.140.

8. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Hazırlık Çalışmaları Milli Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Eğitici Yayınlar Alt Komisyonu Raporu, Ankara: y.y., 1983, s.22 (Teksir).
9. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı....., s.148.
10. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Planlama Dairesi Başkanlığı Ortaöğretim Uzmanı Ethem Levent ile 24 Temmuz 1985 tarihinde yapılan görüşme.
11. M E G S B Teşkilat ve Görevleri..., y.a.g.e. Md: 40.
12. Milli Eğitim Bakanlığı, Cumhuriyetin 50. Yılında Milli Eğitimimiz, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1973, s. 106-107, 115.
13. "İlk ve Ortaöğretim Okul Kütüphaneleri", Kütüphaneler Komitesi Raporu, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 1961, ss. 38-39.
14. a.y. ss. 42-43.
15. Yedinci Milli Eğitim Şûrası 5-15 Şubat 1962; Çalışma Esasları, Kanunlar ve Kararlar, y.y.: Milli Eğitim Basımevi, 1962, ss.266-267, 294.

16. Yedinci Milli Eğitim Şûrası Kararları üzerine yapılacak işlemler hakkında, 16.7.1962 tarih ve 1212 Sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan 9.6.1962 tarih ve 32-188 sayılı Bakanlık Genelgesinde Kütüphaneler konusunda, Şûraca alınan kararlardan kabul edilenler bu genelgede yer almıştır.
17. Sekizinci Milli Eğitim Şûrası 28 Eylül-3 Ekim 1970;
Esaslar, Raporlar, Kararlar, y.y.: Milli Eğitim Basım-
evi, 1971, s.136.
18. Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası 24 Haziran-4 Temmuz 1974;
Öneriler, Raporlar, Kararlar, Uygulanmaya Konulan Esas-
lar, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1975, s.285, 294.
19. Onbirinci Milli Eğitim Şûrası 8-11 Haziran 1982; Öneri-
ler, Konuşmalar, Kararlar, Ankara: Milli Eğitim Basım-
evi, 1982, s.329.
20. M E G S B Teşkilât ve Görevleri...., y.a.g.e. Md.1.a.
21. "Düzeltilme", Resmi Gazete, Sayı:18310, (12 Şubat 1984).
22. M E G S B Teşkilat ve Görevleri....., y.a.g.e. Md.4.
23. a.y. Md. 28 e.
24. Okul Kütüphaneleri Şubesi kurulduğunda, Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın adı "Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğü" idi.
25. Özer Soysal, Çağdaş Eğitim ve Türkiye'de Okul Kütüphanesi, Ankara: Güven Matbaası, 1969, s.13. Özer Soysal adı geçen kitabında okul kütüphanelerinin tarihsel gelişimini incelemiştir.

26. Maarif Vekâleti, Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi, İstanbul: Devlet Matbaası, 1927, ss. 17-18, 20, 22, Aktaran: Özer Soysal, Çağdaş Eğitim ve Türkiye'de Okul kütüphanesi, Ankara: Güven Matbaası, 1969, s.41.
27. Maarif Vekâleti, Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, Ankara: Maarif Basımevi, 1959, s.3.
28. "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği", Resmi Gazete, 26 Ağustos 1976, Md. 2.
29. a.y. Md.3.
30. a.y. Md.5.
31. a.y. Md.8.
32. a.y. Md.12-40.
33. "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin 1,2 ve 17 Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik", Resmi Gazete 8 Mayıs 1977.
34. Okul Kütüphaneleri Şube Müdürü Feridettin Atatuğ ile 5-7 Haziran 1985 tarihlerinde yapılan görüşmeler. Okul kütüphanelerinde, Türkiye çapında yönetim sürecinin uygulanmasına dair tüm bilgiler yukarıda adı geçen görüşmelerle saptanmıştır.
35. 1976 da yayımlanan Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'ndeki amaçlar 3. Bölümde yer alan "Yönetmelikler ve Genelgeler" başlığı altında verilmiştir.
36. Atatuğ, a.g.g.
37. Atatuğ, a.g.g.

38. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürü Cengiz İşsever ile 16 Ağustos 1985 tarihinde yapılan görüşmeyle aşağıdaki bilgiler elde edilmiştir:
- İstanbul'da Matbaa Meslek Lisesine bağlı Kütüphanecilik Bölümü 1983-84 öğretim yılında açılmıştır. Bölümde eğitim süresi 3 yıldır. Üniversite Kütüphanecilik Bölümü mezunlarının ders verdikleri söz konusu bölümde "Kütüphaneciliğe Giriş, Müracaat Kaynakları ve Hizmetleri, Osmanlıca, Psikoloji, Katalog, Tasnif, Yönetim ve Mevzuat, Kitap Seçme ve Sağlama, Yayın Türleri, Kütüphane Çevre İlişkileri, Belge Bilim ve Bilgi Bilim, Türk Sanat ve Medeniyeti, Yazma Eserler" gibi mesleki dersler ağırlıklıdır. 1'nci, 2'nci ve 3'ncü sınıflarda stajlar vardır.
39. Milli Eğitim Bakanlığı, Okul Kütüphanelerinde Bulundurulmayacak Yayınlar, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1982.
40. Atatuğ, a.g.g.
41. Atatuğ, a.g.g.
42. Milli Eğitim Bakanlığı, Okul-Aile Birliği Yönetmeliği, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1983, s.10.
43. Atatuğ, a.g.g.
44. Atatuğ, a.g.g. Yönetmeliğin değişimi hükümetin eğitim politikası ile ilgili olduğundan; yetkiliden bu konuda bilgi alınamamıştır.
45. Atatuğ, a.g.g.

IV. BÖLÜM

LİSE OKUL KÜTÜPHANELERİNDE YÖNETİM SÜRECİNİN UYGULANMASI

Okul Müdürleri

Kütüphane Memurları

Öğretmenler

Öğrenciler

IV. BÖLÜM

LİSE OKUL KÜTÜPHANELERİNDE YÖNETİM SÜRECİNİN UYGULANMASI

Okul kütüphanelerinin hizmet vermesini etkileyen temel faktörler; eğitim politikası, yönetimle ilgili ilkeler, teşkilat ve görevler, yönetmelikler ve genelgelerdir. Bu faktörler, ülkemizde her düzeyde; ilkokullarda, ortaokullarda ve liselerde kurulan okul kütüphanelerinin ülke çapında örgütlenmesini, yönetilmesini, hizmet vermesini, değerlendirilmesini ve gelişmesini etkilemektedir.

Okul kütüphanelerinin hizmet vermesinde etkin olan diğer unsurlar; okulun yönetiminden sorumlu okul müdürü, hizmetleri uygulayan kütüphane memuru, hizmetlerden faydalanan ve gerektiğinde sorumluluk alan öğretmenler ve öğrencilerdir.

Yönetim sürecinin nasıl uygulandığını ve hizmet verildiğini saptamak üzere, örneklem olarak seçilen Ankara'daki 10 lisenin okul müdürleri, kütüphane memurlarıyla yapılan görüşmeler ile öğretmenler ve öğrencilere uygulanan anket sonucu elde edilen bilgiler araştırmamızın temelini oluşturmuştur.

Bu bölüm okul kütüphanelerinde yönetim sürecinin uygulamasını yansıtmaktadır. Elde edilen bilgiler ilgili grupların görüşleridir.

Okul Müdürleri

Okul müdürü okulun yönetiminden sorumludur. Okul kütüphanesiyle ilgili olarak okul müdürü:

- Kütüphaneye okul memurlarından birini atamaya ;
- Memurlarla ilgili Valilik yolu ile önerilerde bulunmaya ;
- Kütüphaneye verilen ödeneği kullanmaya ;
- Öğrencilerin kütüphaneden ne derecede yararlandıklarını kontrol etmeye ;
- Öğrencilerin boş vakitlerini kütüphanede en faydalı biçimde geçirmelerini sağlayacak tedbirler almaya yetkilidir.

Araştırmamıza gelen yanıtlarla 10 okul müdürünün, okul kütüphanesine ilişkin çalışmaları belirlenmiştir.

Okul müdürlerinin birden fazla yanıtlarına göre; okul kütüphanelerinin amaçları öncelik sırasıyla ve yanıt sayısı ile şöyledir (Bakınız: TABLO 2).

TABLO 2: Okul Müdürlerine Göre Okul Kütüphanesinin Amaçları

AMAÇLAR	YANIT SAYISI	YÜZDE
Öğrencilerin ödevlerini yapmalarına Yardımcı olmak	10	50
Öğrencilerin genel kültürlerini arttırmak	5	25
Okulun ve çevre halkının bilgi gereksinimlerini karşılamak	5	25
TOPLAM	20	100

Sadece iki okul müdürü kütüphanenin amaçlarını yerine getirdiğini belirtmektedir. Diğerleri de amaçları gerçekleştirememeye nedenlerini, personel, ödenek ve hizmet verilen yerin yetersizliklerine bağlamaktadırlar.

Okul kütüphanelerine ilişkin olarak kütüphane memurlarından, personelden genellikle istekler gelmemektedir. 10 okuldaki öğretmenlerden sadece 3 okuldakiler güncel yayınların alınmasını istemişlerdir. 4 okulda öğrencilerin isteği yoktur. 6 okulun öğrencilerinin isteği öğretmenlere paraleldir. Okul müdürleri daha çok isteklerin olacağını kendileri de bilmektedirler. Ancak bunların kendilerine yansıtılmadığını, kendilerinin de, isteklerin gerçekleşmeyeceğini kabul ettiklerinden, M E G S B'na bildirmediklerini söylemektedirler.

2 okulda kütüphaneye daha geniş yer ayrılması ve koleksiyonun düzenlenmesi planlanmaktadır. Diğer okullarda planlama yapılmamaktadır.

Örgütlemeye ilgili sorunlar mevcuttur. Her okulda, kütüphanede çalışan memur vardır. Ancak bunlar müdürler tarafından çok yetersiz bulunmaktadır. 2 okul müdürü kütüphane memurundan memnundur. Koleksiyon gereksinimleri hiçbir okulda karşılanmamaktadır. Ödenek verilmesine rağmen, miktar yetersiz kalmıştır. 2 okulda (Aydınlıkevler, Mustafa Kemal Liselerinde) yer gereksinimi yoktur. Diğer okullarda daha geniş yere ihtiyaç duyulmaktadır.

Sorunların çözümlenemeyeceğinin önceden kabul edilmesi iletişimin gerçekleşmesini engellemektedir. Okul

müdürleri çevrenin, velilerin, kuruluşların desteğini sağlamaya çalışmamaktadırlar. Şimdiye değin 7 okul kütüphanesine destek sağlanmamıştır. Sadece 3 okulda kişilerin kitap bağışısı olmuştur, okul aile birliğinin yardımları ile toplanan para kütüphanenin ihtiyaçları için harcanmıştır. Kurumlara, yardım isteğinde bulunulmamıştır. Müdürler yardım isteseler dahi, karşılığını alamayacaklarına inanmaktadırlar.

Etki süreciyle ilgili olarak, okul müdürlerinden 3 ü kütüphanenin ihtiyaçları karşıladığını belirtmektedirler. Çünkü bunlar, kütüphanenin yeterince kullanılmadığını bilmekte ve az da olsa verilen hizmetleri yeterli bulmaktadırlar. 7 okul müdürü kütüphanenin, tüm okulun ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak, çok yetersiz hizmetler verdiğini kabul etmektedirler.

Okul kütüphanesinin yeterli hizmetler vermesini sağlayacak unsurlardan birinin kütüphaneci olduğu kabul edilmektedir. Kütüphane memurunun çalışmasından 3 okul müdürü memnundur. Bu kütüphane memurlarından biri Türkçe öğretmeni, diğer ikisi de lise mezunudur. 7 okulun müdürü, kütüphane memurlarını çok yetersiz bulmaktadırlar.

Tüm okul müdürlerine göre, okul kütüphaneleri üniversite kütüphanecilik bölümü mezunlarınca yönetilmelidir. Bu mümkün olmadığı takdirde belli bir süre hizmet içi eğitim kursundan geçen kişiler kütüphanede çalışmalıdır. Yetersiz personelin çalışması, hizmetleri büyük ölçüde aksatmaktadır.

Koordinasyonun sağlanmasında, yönetmelikten tüm okul müdürlerinin haberleri vardır. Ancak; yönetmeliğin içeriğini bilmediklerinden, kütüphaneyle ilgili maddi kaynaklar ve personel açısından yetersizlikler olduğundan, koordinasyon tam anlamıyla gerçekleşmemektedir.

Okul müdürleri değişik aralıklarla kütüphanede verilen hizmetleri denetlediklerini bildirmektedirler. Ancak tümü de, kütüphane memurlarından faaliyet raporu almamaktadırlar. Sadece 3 okul müdürü kütüphanenin demirbaş defterini ve üye defterini yılda bir kez incelemektedir.

Okulların genel teftişlerinde, kütüphaneler müfettişlerce teftiş edilmektedir. Teftişlerde:

- Yasak kitapların bulunup bulunmadığı;
- Kütüphanenin düzeni;
- Kütüphanede memur olup olmadığı incelenmektedir.

Araştırmamıza giren 10 okuldan 8 okul müdürü; tüm gelişmelerin kendi yönetim sürelerinde olduğunu, kütüphaneyi kurduklarını, kütüphanenin kurulmuş olduğu okullarda da kütüphaneye kendilerinin işlerlik kazandırdıklarını ifade etmişlerdir. 2 okul müdürüne göre kütüphanede hiçbir gelişme olmamıştır.

Kütüphane Memurları

Okul kadrosundaki kütüphane memurları veya görevlendirilen memurlar kütüphane ayniyatından sorumludurlar. Yönetmelikle belirlenen görevleri; bilgi kaynaklarıyla ilgili tüm işlemleri yapmak ve okuyucu hizmetlerini vermekle ilgilidir.

Kütüphane memurlarının sorumluluklarını ve görevlerini başarıyla yerine getirmeleri, kütüphanenin amaçlarını bilmelerini gerektirir. Araştırma kapsamımıza giren okulların her birinde görev yapan toplam 10 kütüphane memurunun bir veya birden çok yanıtlarıyla, okul kütüphanelerinin amaçları saptanmıştır. Önceliğine ve yanıt sayısına göre kütüphane memurları, okul kütüphanelerinin amaçlarını TABLO 3'deki gibi belirlemişlerdir.

TABLO 3 : Kütüphane Memurlarına Göre Okul Kütüphanesinin Amaçları

AMAÇLAR	YANIT SAYISI	YÜZDESİ
Öğrencilerin ödevlerini yapmalarına yardımcı olmak	10	71.4
Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmek	4	28.6
TOPLAM	14	100.0

Bu amaçları gerçekleştirmek için; "öğrencilerin ödevlerine yardımcı olarak", "Sakin bir ortam yaratarak" hizmetler verilmektedir. Belirtilen bu hizmetlerle 8 kütüphane amaçlarını gerçekleştirdiğini, 2 si ise gerçekleştiremediğini kabul etmektedir.

2 okulun öğrencileri kütüphanede güncel yayınların bulunmasını, 3 okulda da öğretmenler ders konularıyla ilgili güncel kitapların alınmasını istemişlerdir. Ancak bu istekler karşılanamamıştır. 8 okulun öğrencileri ve 7 okulun öğretmenleri hiçbir istekte bulunmamışlardır. Ortak

kani, ihtiyaçların karşılanamayacağıdır.

Hizmetleri geliştirmek için okul müdürü ile değişik aralıklarla görüşmeler yapılmaktadır. Kararları okul müdürü vermektedir. Tüm okullarda durum aynıdır.

2 okulda "katalog" yapılarak kitaplara kolaylıkla erişimin sağlanması planlanmaktadır. Fakat, ne zaman ve nasıl gerçekleşeceği bilinmemektedir. 8 okulda planlama yapılmamaktadır. Zira kütüphane memurları verdikleri hizmetleri ve kütüphanenin şimdiki durumunu yeterli bulmaktadırlar.

Örgütleme ile ilgili olarak, her okulda kütüphane-den sorumlu memur vardır. Kütüphanede alışanların eğitim düzeyleri TABLO 4'deki gibidir.

TABLO 4: Kütüphane Memurlarının Eğitim Düzeyleri

EĞİTİM DÜZEYLERİ	OKUL SAYISI
İlkokul mezunu	4
Ortaokul mezunu	3
Lise mezunu	2
Öğretmen (Türkçe ğretmeni)	1
T O P L A M	10

Kütüphane memurlarının okuldaki diğer görevleri şunlardır: (Bakınız: TABLO 5)

TABLO 5: Kütüphane Memurlarının Diğer Görevleri

GÖREVLER	OKUL SAYISI
Okul Ayniyat Memurluğu	3
Hizmetli	3
Daktilo Memuru	2
Sadece Kütüphanede Görevli	2
TOPLAM	10

Sadece kütüphanede görev yapan kütüphane memurunun biri lise mezunu, diğeri Türkçe öğretmenidir. 4 kişi hizmet içi eğitim programından geçmiştir. 6 kişi kütüphanecilikle ilgili hiçbir eğitimden geçmeksizin çalışmaktadır.

Koleksiyon sayısı ve türlere göre dağılım belirlenmiştir (Bakınız : TABLO 6).

TABLO 6: Koleksiyon Sayısı ve Türlerine Göre Dağılımı*

Okulun Adı	Koleksiyon Sayısı	Yüzde Olarak Türlerine Göre Dağılım			
		Miracaat Kitapları	Ders Kitapları	Romanlar	Atatürk Kitapları
Ankara Lisesi	12 000	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Yeşilöz Lisesi	4 000	20	35	40	5
Bahçelievler Deneme Lisesi	5 192	20	45	30	5
İnce Su Lisesi	3 000	20	30	40	10
Aydınlıkevler Lisesi	6 500	20	40	30	10
Aktepe Lisesi	3 500	30	45	20	5
Başkent Lisesi	3 000	20	40	20	20
Abidinpaşa Lisesi	4 250	10	45	40	5
Mustafa Kemal Lisesi	5 000	10	40	40	10
Kazan Lisesi	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor

* Bu sayılar yaklaşık olarak belirlenmiştir.

8 okulda, kütüphane için ayrılan yer gereksinimleri karşılamakta, 2 okulda ise karşılamamaktadır. Çünkü 2 okulda bazı dersler kütüphanede yapılmaktadır.

Bakanlıktan kütüphanelere ne kadar ödenek ayrıldığından, nasıl yayın sağlandığından kütüphane memurları habersizdir. Sadece öğretmen olan Mustafa Kemal Lisesi kütüphane memuru 1984 de 275.000 TL. ödenek verildiğini, öğretmenlerin istekleri doğrultusunda seçim yapıldığını bilmektedir.

Tüm kütüphane memurları; öğretmenlerle materyal seçiminde ortak çalışmalarda bulunmadıklarını, bu tür görevlerin öğretmenler ve okul müdürü tarafından gerçekleştirildiğini, kendilerinin bu gruba dahil edilmediğini bildirmektedirler.

8 okulun kütüphane memurları kütüphanenin tanıtımını yapmamaktadırlar. Onlara göre tanıtım sonucunda daha çok öğrenci kütüphaneyi kullanırsa, ihtiyaçlar karşılanamayacaktır. 2 okulda kütüphane hizmetlerini tanıtan teksir hazırlanmış, öğrencilere dağıtılmıştır. Aranılan kitapları bulmak suretiyle kullanıcılara yardım edilmektedir. Kütüphane memurları çoğu kez, aradıklarını kendilerinin de bulmadıklarını ifade etmişlerdir.

Okullarda kütüphane hizmetlerinin verilmesinde ve tanıtılmasında yardımcı olacak "Kitaplık Kolu" kurulmuştur. 3 okulda Kitaplık Kolu'nun hiçbir faaliyeti yoktur.

9 kütüphanede velilerin ve kurumların desteği beklenmemiş, onların da yardımları olmamıştır. Sadece bazı bankalar kendi reklâmları olan yayınları göndermişlerdir. Mustafa Kemal Lisesi'nde velilerin yardımının istenmesiyle, kitap bağıışı yapılmıştır.

Okul kütüphanelerinin kurulmasını ve yönetimini sağlamak amacıyla hazırlanan "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği"nden 3 kütüphane memurunun hiç haberi yoktur. 5 tanesinin sadece haberi vardır, ancak incelememiştir. Bahçelievler Deneme Lisesi ve Mustafa Kemal Lisesi'nde ise kütüphane memurları bu yönetmeliğe göre düzeni sağlamışlardır.

Kütüphane memurları faaliyetlerini gösteren rapor hazır etmemektedirler. Sadece; Aydınlikevler, Abidinpaşa ve Mustafa Kemal Liselerinde ödünç verme istatistikleri tutulmaktadır.

Bahçelievler Deneme Lisesi kütüphane memuru kurulan düzeni devam ettirdiğini; Başkent ve Abidinpaşa Liseleri kütüphane memurları kütüphanede henüz bir gelişme olmadığını söylemişlerdir.

Kütüphane memurlarına göre; kütüphanenin işlerlik kazanması ve yeni kitapların sağlanması kişisel çabalar ile gerçekleşmiştir.

Öğretmenler

Öğretmenler; okul kütüphanesini kullanacak, teşvikleriyle öğrencilerin de kullanımını sağlayacak ve hizmetlerin geliştirilmesine katkıda bulunacak kişilerdir.

Araştırmamıza katılan öğretmenlerin anket sorularına verdikleri yanıtlar ve bu yanıtların bölgelere, okullara başarı gruplarına göre anlamlı sayılabilecek derecede farklı (önemli-bağımsız) olup olmadığını araştırmak için kullandığımız Khi Kare Testleri burada yer almaktadır. Ayrıca birbirleriyle ilgili olabileceği düşünülen bazı sorulara da kendi aralarında Khi Kare Testi yapılmıştır.

Değişik konularda ders veren öğretmenlerin araştırmamıza katılma oranları TABLO 7'deki gibidir.

TABLO 7: Öğretmenlerin Ders Verdikleri Konuya Göre Dağılımları

DERSLER	ÖĞRETMEN SAYISI	YÜZDESİ
Fen dersleri, Matematik	43	28.7
Sosyal bilimler, edebiyat, felsefe grubu	58	38.7
Beden eğitimi, müzik, resim seçmeli dersler	17	11.3
Yabancı dil	32	21.3
TOPLAM	150	100

"Araştırmamıza değişik ders gruplarından katılan öğretmenlerin oranları; bölgelere, okullara ve başarı gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir", Hipotezlerini sınıadığımızda:

Bölgeler arasında: $\alpha = 0.10$, $SD=12$, $X^2=18.5$, $X_H^2=9.43$;

Okullar arasında : $\alpha = 0.10$, $SD=27$, $X^2=36.7$, $X_H^2=25.10$;

Başarı grupları arasında: $\alpha=0.10$, $SD=3$, $X^2 =6.25$, $X_H^2=4.10$

olduğundan hipotezlerimiz doğrulanmaktadır.

Öğretmenlerin, okul kütüphanesine gitmeleri ve oradan faydalanmaları TABLO 8'de gösterilmektedir:

TABLO 8: Öğretmenlerin Okul Kütüphanesine Gitmeleri ve Oradan Faydalanmaları

KULLANIMLAR	YANIT SAYISI	YÜZDESİ
Evet, gidiyorum ve her konuda çok faydalanıyorum	21	14
Evet, gidiyorum ancak yeterince faydalanamıyorum	72	48
Hayır, gitmeye gerek duymuyorum	57	38
TOPLAM	150	100

"Öğretmenlerin okul kütüphanesine gitmeleri ve oradan faydalanmaları; bölgeler, okullar ve başarı gruplarına göre anlamlı bir fark göstermemektedir", hipotezlerini kurduğumuzda:

Bölgelerde: $\alpha=0.10$, $SD=8$, $X^2=13.4$; $X_H^2=10.0$

Okullarda : $\alpha=0.10$, $SD=18$, $X^2=26.0$, $X_H^2=20.68$

Başarı gruplarında: $\alpha=0.10$, $SD=2$, $X^2=4.61$; $X_H^2=3.26$

olduğundan hipotezimiz kabul edilmektedir.

Öğretmenlerin kişisel görüşleriyle okul kütüphanelerinin amaçları belirlenmiştir. Birden fazla yanıt verilebildiğinden yanıt sayısı 235 dir.

Bölgeler, okullar ve başarı gruplarında amaçların belirlenmesi ve sıralaması TABLO 9 dan anlamlı bir şekilde farklı değildir.

Öğretmenlere okullarındaki kütüphanenin amaçları-

nı gerçekleştirip, gerçekleştiremediği sorulmuştur. Yanıtların; % 26 sı (36 yanıt) kütüphanenin amaçlarını gerçekleştirdiği, % 50 si (75 yanıt) gerçekleştiremediği, % 36 sı (24 yanıt) konunun bilinmediğidir.

TABLO 9: Öğretmenlere Göre Okul Kütüphanesinin Amaçları

AMAÇLAR	YANIT SAYISI	YÜZDESİ
Öğrencilerin ödevlerini yapmaları için gerekli bilgi kaynaklarını sağlamak	53	22.6
Öğrencilere sessiz bir ortamda ders çalışma olanağı vermek	42	17.9
Okula ve okulun bulunduğu çevreye kütüphane hizmetleri vermek	37	15.8
Öğrencilerin ilgi duydukları konularda araştırma yapmaları için gerekli bilgi kaynaklarını bulundurularak onlara yardımcı olmak	29	12.3
Öğretmenlere ders programlarında faydalı olacak kaynakları bulundurmak	29	12.3
Öğrencilere kitap okuma alışkanlığı kazandırmak	21	8.9
Bilmiyor	24	10.2
TOPLAM	235	100

Khi Kare Testine göre; Bölgelerde: $\alpha=0.10$, $SD=8$, $X^2=13.4$, $X_H^2=10.07$; Okullarda: $\alpha=0.10$, $SD=18$, $X^2=26.0$, $X_H^2=16.95$; Başarı gruplarında: $\alpha=0.10$, $SD=2$, $X^2=4.61$, $X_H^2=1.24$ oldu-

Tablo 10: Öğretmenlerin Okul Kütüphanesinden İstedığı Hizmetler

Öncelik Sırası	HİZMETLER	1.Sırada isteyenler (%)	2.Sırada isteyenler (%)	3.Sırada isteyenler (%)	4.Sırada isteyenler (%)	İlgili Hizmeti tercih etmeyenler (%)	TOPLAM
1	Ders programları için gerekli materyallerin sağlanması	94 (63)	27 (16)	12 (6)	5 (3)	12 (8)	150 (100)
2	İlgirizi çekecek güncel yayınların alınması	38 (25)	52 (35)	16 (12)	17 (11.3)	25 (16.7)	150 (100)
3	Eğitici filmler gösterilmesi	12 (8)	32 (21.3)	42 (28)	27 (18)	37 (24.7)	150 (100)
4	Konferanslar verilmesi	6 (4)	11 (7.4)	41 (27.3)	41 (27.3)	51 (34)	150 (100)
	Sıralara yapmayenlar	0 (0)	28 (16.3)	37 (24.7)	60 (40.4)		
	TOPLAM	150 (100)	150 (100)	150 (100)	150 (100)		

ğundan, yanıtlar anlamlı bir şekilde farklı değildir.

Genelde; kütüphane hizmetlerinin planlanmasında öğretmenlerin %15 (22 öğretmen) nin fikirleri alınmasına rağmen, % 85 (128 öğretmen)in fikirleri alınmamıştır. Hizmetlerin planlanmasında öğretmenlerin fikirlerinin alınıp, alınmaması arasında büyük farklılık vardır. Okullarda, bölgelerde ve başarı gruplarında da büyük bir oranla öğretmenlerin fikirleri alınmamaktadır.

"Öğretmenlerin, ders verdikleri konuyla planlama sürecinde fikirlerinin alınması arasında fark yoktur " hipotezini sınıadığımızda: $\alpha = 0.10$, $SD=3$, $X^2= 6.25$, $X_H^2= 2.48$ olduğundan hipotezimiz kabul edilir. Ancak diğerlerinin fikirleri alınmadığı halde "sosyal bilimler, edebiyat, felsefe grubu" öğretmenlerinin % 18 nin fikirleri alınmaktadır.

"Okulunuzdaki kütüphanenin öncelikle hangi hizmetleri vermesini istersiniz?" sorusu öğretmenlere yöneltilmiştir. En çok istenilen hizmete 1 vermek üzere 6 ya kadar tercihlerin belirtileceği bu soruya gelen yanıtlar TABLO 10' da yer almaktadır.

TABLO 10'dan anlaşılacağı üzere sıralamada "1" tercih daima %100 oranında yapılmıştır. 2.nci tercih %81.7, 3 ncü tercih % 75.3, 4 ncü tercih % 59.6 oranında yapılmıştır. 5 ve 6 ncı tercihler hiç yapılmamıştır.

Hazırladığımız TABLO:10 daki hizmetlerin sıralaması; bölgelerde, okullarda ve başarı gruplarında anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır.

Hizmetlerin geliştirilmesine katkıda bulunulması istenildiğinde; katkıda bulunacakların oranı % 71 (107 öğretmen), katkıda bulunmayacakların oranı % 29 (43 öğretmen) olacaktır. Durumun aynı olup, olmadığı bölgeler, okullar ve başarı gruplarında sınındığında:

"Bölgelerde: $\alpha=0.10$, $SD=8$, $x^2=13.4$, $x_H^2=6.60$;

Okullarda : $\alpha=0.10$, $SD=18$, $x^2=26.0$, $x_H^2=14.10$;

Başarı gruplarında: $\alpha=0.10$, $SD=2$, $x^2=4.6$, $x_H^2=1.24$ " aynı olduğu görülür. Çünkü yardım oranları yukardaki bilgiyle uyumlu ve aynı orandadır.

Verdikleri ders konusuna göre öğretmenlerin katkıda bulunup bulunmamaları TABLO 11 de gösterilmektedir.

TABLO 11: Öğretmenlerin Verdikleri Derslere Göre Katkıda Bulunup Bulunmamaları

DERSLER	Katkıda Bulunacaklar (Yüzdesi)	Katkıda Bulunmayacaklar (Yüzdesi)	TOPLAM
Fen dersleri, matematik	33 (77)	10 (23)	43 (100)
Sosyal bilimler, edebiyat, Felsefe grubu	44 (76)	14 (24)	58 (100)
Beden eğitimi, müzik, resim, seçmeli dersler	9 (53)	8 (47)	17 (100)
Yabancı dil	21 (66)	11 (34)	32 (100)

Kütüphane amaçlarını gerçekleştirse de, gerçekleştirilmediyse de, ona katkıda bulunulacağı $\alpha=0.10$, $SD=4$,

$\chi^2=7.78$, $\chi_H^2=6.83$ ile ispatlanmıştır.

Planlamada fikirler alınsa da, alınmasa da katkıda bulunulacağı $\alpha = 0.10$, $SD= 2$, $\chi^2=4.61$, $\chi_H^2= 1.61$ ile doğrulanır. Zira planlamada çoğunluğun fikirleri alınmamasına rağmen çoğunluk kütüphaneye katkıda bulunmayı istemektedir.

Okul kütüphanesi hizmetlerinin geliştirilmesine katkıda bulunacakların birden çok yanıt verebileceği soruyla ilgili 140 yanıt gelmiştir. Sonuçlar TABLO 12 de yer almaktadır.

TABLO 12: Öğretmenlerin Kütüphaneye Katkıları

KATKILAR	KATKI SAYISI	YÜZDESİ
Öğrenci velilerinin yardımını sağlarım	45	32.14
Kitap yardımında bulunurum	44	31.42
Hizmet içi eğitim programlarına katıldıktan sonra kütüphanede çalışırım	30	21.43
Şimdiki görevimle beraber kütüphanede de çalışırım.	16	11.41
Maddi yardımda bulunurum	5	3.6
TOPLAM	140	100

TABLO 12'deki katkıların sıralamasıyla; bölgeler, okullar, başarı grupları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Öğretmenlerin katkıda bulunmama nedenleri ve oranları TABLO 13'de gösterilmektedir.

TABLO 13: Öğretmenlerin Kütüphaneye Katkıda Bulunmama Nedenleri

KATKIDA BULUNMAMA NEDENLERİ	YANIT SAYISI	YÜZDESİ
Kütüphane yeterli olduğundan katkıyı gereksiz bulanlar	6	13
Kütüphane çok yetersiz olduğundan katkının yararsız olacağını sananlar	27	64
Diğer	10	23
TOPLAM	43	100

TABLO 13'de, diğer nedenleri işaretleyenler şimdiye değin kütüphaneye katkılarının olabileceğini hiç düşünmediklerini veya bu okulda yeni göreve başladıklarını ifade etmişlerdir. Katkıda bulunmama nedenlerinin sıralaması bölgelerde, okullarda ve başarı gruplarında da aynıdır.

Öğretmenlere, "Öğrencileri okulunuzdaki kütüphaneyi kullanmaları için teşvik ediyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Yanıtların; % 32 si (48 kişi), "Teşvik ediyorum ve başarılı oluyorum"; %44 ü (66 kişi), "Teşvik ediyorum ancak başarılı olduğumu sanmıyorum"; % 24 ü (36 kişi), "Teşvik etmiyorum" olmuştur.

Öğretmenlerin kütüphaneyi kullanmaları ile öğrencileri teşvik etmeleri arasında ilgi vardır: $\alpha=0.10$, $SD=4$, $\chi^2=7.78$, $\chi^2_H=19.07$. Kütüphaneye giden ancak yeterince faydalanamayan öğretmenler, öğrencileri teşvik etmekte ama başarılı olamadıklarına büyük bir oranda inanmaktadırlar.

"Öğrencilerin kütüphaneyi kullanmaları için teş-

vik edilmesi, öğretmenlerin verdikleri derslerle ilgili de-
ğildir" hipotezini sınıadığımızda: $\alpha = 0.10$, $SD = 6$,
 $x^2 = 10.6$, $x_H^2 = 17.20$ olduğundan hipotezimiz reddedilir. Öğ-
retmenlerin branşları (verdikleri dersler), öğrencileri
teşvikle ilgilidir. En çok "sosyal bilimler, edebiyat, fel-
sefe grubu" öğretmenleri teşvik etmekte ve başarılı olmakta-
dırlar.

Eğitimleri sırasında, öğretmenlerin kütüphaneci-
likle ilgili bilgiler alıp, almamaları incelenmiştir. Kü-
tüphanecilikle ilgili bilgi alanlar % 16 (24 kişi), al-
mayanlar ise % 84 (126 kişi) oranındadır.

"Öğretmenlerin branşlarıyla; kütüphanecilik bilgi-
leri almaları arasında ilgi yoktur" hipotezini sınıadığımız-
da: $\alpha = 0.10$, $SD = 3$, $x^2 = 6.25$, $x_H^2 = 6.74$ olduğundan hipo-
tez reddedilir. Sosyal bilgiler, edebiyat, felsefe grubu
öğretmenleri kütüphanecilik konusunda bilgi aldıklarını
ifade etmişlerdir. Bu oran fazla yüksek olmasa da, diğerle-
rine oranla daha yüksektir.

Hizmetlerin etkinliği "Okulunuzdaki kütüphanenin
sizin ve öğrencilerinizin ihtiyaçlarını karşıladığına ina-
nıyor musunuz?" sorusuyla saptanmıştır. Katılanların, %19 u
(29 kişi) kütüphanenin ihtiyaçları karşıladığını, % 81 i
(121 kişi) ise karşılamadığını belirtmişlerdir. Dağılımlar
arasındaki fark önemlidir.

Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'ni öğretmenlerin
% 7 si (10 kişi) incelemiş ve yeterli bulmuş; % 13 ü (20
kişi) incelemiş ancak yetersiz bulmuştur. % 80 i (120 kişi)

incelememiştir.

"Bu okulda göreve başladığınızdan bu yana okulunuzdaki kütüphanede gözleyebildiğiniz gelişmeler oldu mu?" sorusu ile öğretmenlerin değerlendirme yapmaları istenmiştir. Ortak kanıya göre öğretmenlerin; % 32 si (48 kişi) okul kütüphanesinde gelişmeler olduğunu, % 49 u (73 kişi) gelişmeler olmadığını, % 19 u (29 kişi) konuyla ilgilenmediklerinden bilmediklerini belirtmişlerdir.

Bölgelerde, okullarda ve başarı gruplarında "öğretmenlerin gözleyebildikleri gelişmeler arasında fark yoktur" hipotezleri sınandığında; Başarı gruplarında: $\alpha=0.10$, $SD=2$, $X^2=4.61$, $X_H^2=3.89$ olduğundan başarı grupları için hipotezimiz doğrulanır.

Bölgelerde: $\alpha=0.10$, $SD=8$, $X^2=13.4$, $X_H^2=20.25$;
Okullarda : $\alpha=0.10$, $SD=18$, $X^2=26.0$, $X_H^2=51.97$ olduğundan hipotezimiz reddedilir. Aydınlikevler, Aktepe ve Mustafa Kemal Lisesi okul kütüphanelerinde gelişimin % 80 oranında olduğu kabul edilmektedir. Adı geçen Liselerin bulunduğu Keçiören ve Yenimahalle bölgelerinde gelişme oranı yükselmektedir.

Öğrenciler

Araştırmamıza katılan öğrencilerin, anket sorularına verdikleri yanıtlar ve bu yanıtların bölgelere, okullara, başarı gruplarına ve sınıflara göre anlamlı sayılabilecek kadar farklı (önemli-bağımsız) olup olmadığını sınamak için kullandığımız Khi Kare Testleri burada yapılmıştır. Ayrıca,

birbirleriyle ilgili olabileceğini düşündüğümüz sorularda kendi aralarında test edilmiştir.

Araştırmamıza 270 (%45) kız, 330 (% 55) erkek öğrenci katılmıştır.

Okul kütüphanesine öğrencilerin; % 63 ü (378 kişi) gitmekte, % 37 si (222 kişi) gitmemektedir.

"Kütüphaneye gidip gitmemekle bölgeler, okullar, başarı grupları ve sınıflar arasında anlamlı bir farklılık yoktur" hipotezlerini sınıadığımızda:

Bölgelerde: $\alpha=0.05$, $SD=8$, $X^2=15.5$, $X_H^2=30.25$;

Okullarda : $\alpha=0.05$, $SD=18$, $X^2=28.9$, $X_H^2=77.11$;

Başarı gruplarında: $\alpha= 0.05$, $SD=2$, $X^2=5.99$, $X_H^2= 4.26$;

Sınıflarda: $\alpha=0.05$, $SD=4$, $X^2=9.49$, $X_H^2= 6.25$; olduğundan,

bölgelerde ve okullarda hipotez reddedilir. Başarı gruplarında ve sınıflarda kabul edilir. Kütüphaneye gidip gitmeme oranları, başarı gruplarında ve sınıflarda farklı değildir. Bölgelerde ve okullarda dağılımlar anlamlı bir oranda farklıdır (Bakınız TABLO:14 ve 15).

TABLO 14: Okul Kütüphanesi Giden ve Gitmeyenlerin Bölgelere Göre Dağılımları.

Kütüphaneye Gidiyor musunuz?	Altındağ (%)	Çankaya (%)	Keçiören (%)	Mamak (%)	Yenimahalle (%)	Toplam (%)
Evet	65 (10.8)	84 (14)	79 (13.2)	92 (15.3)	58 (9.7)	378 (63)
Hayır	55 (9.2)	36 (6)	41 (6.8)	28 (4.7)	62 (10.3)	222 (37)
Toplam	120 (20)	120 (20)	120 (20)	120 (20)	120 (20)	600 (100)

Not: Her bir bölge örneklemin % 20 sini oluşturmaktadır. Parantez içindeki yüzdeler bu oran içindeki yeri göstermektedir.

Tablo 15: Okul Kütüphanesine Giden ve Gitmeyenlerin Okullara Göre Dağılımı

Kütüphaneye Gidiyor musunuz?	Arkara Lisesi (Yüzdesi)	Yedigöller Lisesi (Yüzdesi)	Bahçelievler Deneme Lisesi (Yüzdesi)	İnce Su Lisesi (Yüzdesi)	Aydınlıklar Lisesi (Yüzdesi)	Aktepe Lisesi (Yüzdesi)	Başkent Lisesi (Yüzdesi)	Abdınpaşa Lisesi (Yüzdesi)	Mustafa Kemal Lisesi (Yüzdesi)	Kazan Lisesi (Yüzdesi)	Toplam (Yüzdesi)
Evet	34 (5.7)	31 (5.2)	37 (6.2)	47 (7.8)	47 (7.8)	32 (5.3)	39 (6.5)	53 (8.8)	42 (7.0)	16 (2.7)	378 (63)
Hayır	26 (4.3)	29 (4.8)	23 (3.8)	13 (2.2)	13 (2.2)	28 (4.7)	21 (3.5)	7 (1.2)	18 (3.0)	44 (7.3)	222 (37)
Toplam	60 (10)	60 (10)	60 (10)	60 (10)	60 (10)	60 (10)	60 (10)	60 (10)	60 (10)	60 (10)	600 (100)

Not: Her bir okul örneklerin %10 unu oluşturmaktadır. Parantez içindeki yüzdeler bu oran içindeki yeri göstermektedir.

Öğrenciler okullarındaki kütüphaneye değişik amaçlarla gitmektedirler. TABLO 16, öğrencilerin okul kütüphanesine gitme nedenlerini göstermektedir. Birden fazla yanıt verilebildiğinden, kütüphaneye giden 378 öğrenci olduğu halde yanıt sayısı 592 dir.

TABLO 16: Öğrencilerin Okul Kütüphanesine Gitme Nedenleri

Okul Kütüphanesine Gitme Nedenleri	Yanıt Sayısı	Yüzdesi
Ödevimi Yapıyorum	348	59
Merak Ettiğim Konuları Öğreniyorum	98	16.5
Kitap Ödünç Alıyorum	69	11.5
Boş zamanlarımı geçiriyorum	57	10
Diğer	20	3
T O P L A M	592	100

TABLO 16'da diğer nedenlere çoğunlukla verilen yanıt, " arkadaşlarımızla beraber olmak için"dir.

Kütüphaneye gitme nedenleri, bölgeler, okullar, başarı grupları ve sınıflar arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Okullarındaki kütüphaneye gitmeyen 222 öğrencinin, kütüphaneye gitmeme nedenleri TABLO 17 de belirlenmiştir.

TABLO 17: Okul Kütüphanesi Kullanmama Nedenleri

KÜTÜPHANEYİ KULLANMAMA NEDENLERİ	YANIT SAYISI	YÜZDESİ
Kütüphanede ilgimi çeken birşey olmadığı için gitmiyorum	59	26.6
Kütüphaneye gitmeye gerek duymuyorum	67	30.2
Diğer	96	43.2
TOPLAM	222	100

Kütüphaneye gitmemede "Diğer" nedenler; "Kütüphanemiz çok sıkıcı olduğundan gitmiyorum", "Başka kütüphanelerden faydalanıyorum", "Ailem gitmeme izin vermiyor", "Faydalanmak istediğimde kütüphanemiz kapalı oluyor" v.b. yanıtlar arasında yaklaşık oranlarda dağılmıştır.

Kütüphaneye gitmeme nedenleri arasında bölgelere göre farklılık vardır: $\alpha=0.05$, $SD=12$, $\chi^2=21.0$, $\chi^2_H=65.73$. Bu farklılık büyük oranda Yenimahalle bölgesinden ileri gelmektedir. Liseleri incelediğimizde Yenimahalle bölgesindeki farklılığın Kazan Lisesi'nden kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır. Kazan Lisesi'nden katılan 60 öğrencinin 16 sı kütüphaneye gitmekte, 8 i "Kütüphanede ilgimi çeken birşey olmadığı için gitmiyorum" derken, 35 i diğer nedenlerle gitmiyorum demektedir. Diğer nedenlerin çoğunluğunu "Kütüphanemiz kapalı olduğundan gitmiyorum" yanıtı oluşturmaktadır.

Başarı gruplarında da, kütüphaneye gitmeme nedenleri arasında farklılık vardır: $\alpha=0.05$, $SD=3$, $\chi^2=7.81$,

$\chi^2_H = 26.95$. Bu farklılık başarılı gruplarda "Kütüphaneye gitmeye gerek duymuyorum" yanıtının yüksek oluşundan; başarısız gruplarda da "Diğer" nedenlerden ileri gelmektedir.

Birden fazla yanıtın işaretlenebileceğini belirterek; öğrencilere göre "Okullarda kurulan okul kütüphanelerinin amaçları"nın ne olduğu sorulmuştur. Amaçların saptandığı bu soruya toplam 2077 yanıt verilmiştir. (Bakınız: TABLO 18)

Hazırladığımız TABLO 18 deki amaçların kabul edilme oranları; bölgeler, okullar, sınıflar ve başarı gruplarında da anlamlı bir şekilde farklı değildir.

Öğrencilere, okullarındaki kütüphanenin amaçlarını gerçekleştirip gerçekleştirmediği sorulmuştur. Okul kütüphanesi, öğrencilerin; % 19.7 sine (118 kişi) göre amaçlarını gerçekleştirmekte, % 46 sına (276 kişi) göre gerçekleştirememektedir. % 34.3 ü (206 kişi) ise bilmediğini ifade etmiştir. Bu sonuçlar; bölgelerde, okullarda, başarı gruplarında anlamlı ve önemli bulunmuştur. Amaçlar farklı bir oranla yerine getirilememektedir.

Amaçların gerçekleştirilmediği kabul edilmesine rağmen; kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi için isteklerini bildirenler % 7 (45 öğrenci), bildiremeyenler % 63 (375 öğrenci), istediği halde bildiremeyenler % 30 (180 öğrenci) oranındadır.

Bölgelerde, okullarda, başarı gruplarında ve sınıflarda da büyük bir çoğunluğun isteklerini bildirmedikleri ispatlanmıştır.

TABLO 18: Öğrencilere Göre Okul Kütüphanesinin Amaçları

AMAÇLAR	YANIT SAYISI	YÜZDESİ
Derslerimizle ilgili her türlü bilgi kaynaklarından faydalanmamızı sağlamak	477	23
Ödevlerimizi yapmamıza yardım etmek	334	16
Bizlere okuma alışkanlığı kazandırmak	286	13.8
Merak ettiğimiz konuları öğrenmemize rehberlik etmek	276	13.3
Boş zamanlarımızı değerlendirecek kaynakları bulundurmak	242	11.7
Bizlere yararlı toplumsal davranışlar kazandırmak	148	7.1
Tüm kütüphaneleri kullanma alışkanlığı vermek	147	7
Zihinsel gelişmemizi sağlamak	133	6.4
Bilmiyorum	34	1.7
TOPLAM	2077	100

Kütüphaneye gidip gitmemekle, kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi için istekleri kütüphane görevlilerine bildirme arasında önemli bir ilişki olmadığı bulunmuştur:

$$\alpha = 0.05, SD = 6, X^2 = 12.6, X_H^2 = 3.56.$$

Okul kütüphanesinden en çok istenen hizmetlerin neler olduğunu saptamak için, öğrencilerden en çok istedikleri hizmete 1 vermek üzere 6 ya kadar tercihte bulunmaları istenmiştir. Tercih sırasına göre öğrencilerin istekleri

TABLO 19: Öğrencilerin Okul Kütüphanesinden İsteddiği Hizmetler

Öncelik Sırası	HİZMETLER	1. Sırada isteyenler (%)	2. Sırada isteyenler (%)	3. Sırada isteyenler (%)	4. Sırada isteyenler (%)	İlgili Hizmeti tercih etmeyenler (%)	TOPLAM
1	Derslerimize yardımcı olacak kaynaklar alınmasını	246 (41)	126 (21)	100 (16.7)	52 (8.7)	76 (12.6)	600 (100)
2	Eğitici filmler gösterilmesini	243 (40.5)	149 (24.6)	76 (12.7)	44 (7.3)	88 (14.7)	600 (100)
3	Okumaktan hoşlanacağımız kitaplar alınmasını	54 (9)	138 (23)	139 (23.2)	103 (17.2)	166 (27.6)	600 (100)
4	İlçimizi şeken konularda konferanslar verilmesini	43 (7.2)	117 (19.5)	117 (19.5)	96 (16)	227 (37.8)	600 (100)
5	Diğer hizmetler	14 (2.3)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	566 (97.7)	600 (100)
	Sıralama yapımayanlar	0 (0)	70 (11.7)	168 (27.9)	305 (50.8)		
	TOPLAM	600 (100)	600 (100)	600 (100)	600 (100)		

TABLO 19'da yer almaktadır.

TABLO 19 incelendiğinde öğrencilerin daima 1. tercihte buldukları görülür. 2 nci tercih %88.3, 3 ncü tercih % 72.1, 4 ncü tercih % 49.2 oranında yapılmıştır. 5 ve 6 ncı tercihler yapılmamıştır. 5 nci öncelik sırasında bulunan "Diğer hizmetler" in içinde en çok tekrar edilen istek "Kütüphane kullanımının öğretilmesi"dir.

TABLO 19'daki hizmetlerin sıralamasıyla; bölgeler, okullar, başarı grupları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Öğrencilerden kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaları istenildiğinde katkıda bulunacakların oranı % 64 (382 öğrenci), katkıda bulunmayacakların oranı % 36 (218 öğrenci) olacaktır.

"Bölgelerde, okullarda, başarı gruplarında ve sınıflarda kütüphaneye katkıda bulunacaklar ve bulunmayacakların dağılımları arasında anlamlı bir fark yoktur" hipotezlerini sınıadığımızda:

Bölgelerde: $\alpha = 0.05$, $SD = 4$, $X^2 = 9.49$, $X_H^2 = 10.77$;

Okullarda : $\alpha = 0.05$, $SD = 9$, $X^2 = 16.9$, $X_H^2 = 32.68$;

Başarı gruplarında: $\alpha = 0.05$, $SD = 1$, $X^2 = 3.84$, $X_H^2 = 9.33$;

Sınıflarda: $\alpha = 0.05$, $SD = 2$, $X^2 = 5.99$, $X_H^2 = 0.24$ olduğundan bölgelerde, okullarda, başarı gruplarında hipotezler reddedilir. Çünkü değişik oranlarda kütüphaneye katkıda bulunma isteği yüksektir. Her üç sınıfta da katkıda bulunma oranı % 21.2, katkıda bulunmama oranı %12.1 olduğundan hipotezimiz kabul edilmiştir.

Kütüphaneye katkıda bulunup, bulunmamanın kütüphanenin amaçlarını yerine getirip, getirmemesiyle ilgili olduğu anlaşılmıştır. $\alpha = 0.05$, $SD = 2$, $\chi^2=5.99$, $\chi^2_H= 20.24$.

Kütüphane hizmetlerine katkıda bulunacaklarını bildirenlerin % 64'ünün (382 öğrenci), birden çok yanıt verebileceği "Kütüphanenin daha iyi hizmet vermesi için nasıl katkıda bulunursunuz?" sorusuna gelen yanıtlar TABLO 20 de gösterilmektedir.

TABLO 20: Öğrencilerin Okul Kütüphanesine Katkıları

KATKILAR	YANIT SAYISI	YÜZDESİ
Okuduğum kitapları bağışlarım	271	38.6
Kütüphanede gönüllü olarak çalışırım	227	32.4
Para yardımında bulunurum	109	15.5
Ailemin	95	13.5
TOPLAM	702	100

Hazırladığımız tablodaki katkıların sıralanmasıyla; bölgeler, okullar, başarı grupları ve sınıflar arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Kütüphane hizmetlerine katkıda bulunmayacakların birden fazla yanıt verebilecekleri "Kütüphaneye katkıda bulunmama nedenleri" TABLO 21 de belirlenmiştir.

Çoğunlukla diğer nedenlere, "Şimdiye değin kimse nin katkımızı beklemediği için" veya "Kütüphaneye öğrencilerin katkısı olabileceğini sanmadığımdan" yanıtları girmiştir.

TABLO 21: Öğrencilerin Kütüphaneye Katkıda Bulunmama Nedenleri

KATKIDA BULUNMAMA NEDENLERİ	YANIT SAYISI	YÜZDESİ
Vaktim yok	132	48
Param yok	75	27
Kütüphaneye katkıda bulunmak bence gereksizdir	44	16
Diğer	26	9
TOPLAM	277	100

Öğrencilerin, öğretmenleri tarafından okul kütüphanesini kullanmaları için teşvik edilip edilmediği incelenmiştir. Öğrencilerin % 48.8 i yani 293 öğrenci öğretmenlerinin kütüphaneyi kullanmaları için kendilerini teşvik ettiklerini, % 51.2 si yani 307 öğrenci teşvik etmediklerini bildirmişlerdir.

Bölgelerde, okullarda, başarı gruplarında ve sınıflarda "Öğrencilerin, öğretmenleri tarafından teşvik edilip, edilmemeleri arasında anlamlı bir fark yoktur" hipotezlerini sınındığında:

Bölgelerde: $\alpha = 0.05$, $SD = 4$, $X^2 = 9.49$, $X_H^2 = 15.74$;

Okullarda : $\alpha = 0.05$, $SD = 2$, $X^2 = 5.99$, $X_H^2 = 38.07$;

Başarı gruplarında: $\alpha = 0.05$, $SD = 1$, $X^2 = 3.84$, $X_H^2 = 4.16$;

Sınıflarda: $\alpha = 0.05$, $SD = 2$, $X^2 = 5.99$, $X_H^2 = 0.02$

olduğundan bölgelerde, okullarda, başarı gruplarında hipotezler reddedilir; sınıflarda ise kabul edilir. Altındağ, Çankaya ve Yenimahalle bölgelerinde öğrenciler kütüphaneyi kullanmaları için fazla teşvik edilmemektedir. Mamak ve Keçiören, öğrencilerin kütüphane kullanımına daha çok teşvik

edildikleri bölgelerdir.

Kütüphane görevlilerinin öğrencilere yardımcı olup olmadıkları incelenmiştir. Öğrencilerin % 20.8 i (124 öğrenci) "Kütüphane görevlisi yardımcı oluyor", % 59.4 ü (357 öğrenci) "Yardımcı olmuyor", % 19.8 i (119 öğrenci) "Kütüphaneye gitmediğimden bilmiyorum", şeklinde yanıt vermişlerdir. Kütüphane memurlarının büyük bir oranda öğrencilere yardımcı olmadıkları saptanmıştır.

Okul kütüphanesi hizmetlerinin etkinliğini saptamak amacıyla, öğrencilere "Okulunuzdaki kütüphane size ve arkadaşlarınıza yeterli hizmetler veriyor mu?" diye sorulmuştur. Öğrencilerin; % 20 si (120 öğrenci) kütüphanenin kendilerine ve arkadaşlarına yeterli hizmetler verdiğini kabul ederken, %80 i (480 öğrenci) bu fikri kabul etmemektedirler. Kütüphanenin yeterli hizmet vermediği öğrencilerin ortak görüşüdür.

Okul kütüphanesinin daha çok kullanılması için öncelikle nelerin gerekli olduğu sorulmuştur. Öğrencilerin yaptıkları sıralamalar TABLO 22 de verilmektedir.

TABLO 22: Öğrencilere Göre Okul Kütüphanesinin Gelişmesi İçin Gerekenler

GELİŞME İÇİN GEREKLİ UNSURLAR	ÖNCELİK SIRASI
Araştırmaya yönelik eğitim	1
Kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi	2
Bizlere de görev verilmesi	3

Öğrencilerden, okullarındaki kütüphanede, gözleyebildikleri gelişmeleri, değerlendirmeleri istenmiştir.

Değerlendirme yapıldığında, öğrencilerin; % 20.8 i (125 öğrenci) gelişmelerin olduğunu, % 55.5 i (333 öğrenci) gelişmeler olmadığını, % 23.7 si (142 öğrenci) ilgilenmediklerinden bilmediklerini belirtmişlerdir. Dağılımlar arasında anlamlı farklılık vardır. Öğrenciler Okul kütüphanelerindeki gelişmeleri yeterli bulmamaktadırlar.

V. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

Okul Kütüphanelerinin Yönetimini Etkileyen
Faktörlerin Değerlendirilmesi

Yönetim Sürecindeki Uygulamaların Değerlendirilmesi

V. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

Bu bölümde, okul kütüphanelerinin yönetimini etkileyen faktörler ile yönetim sürecindeki uygulamalar değerlendirilecektir.

Okul Kütüphanelerinin Yönetimini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi

Okul kütüphaneleri, ülkemizde Milli Eğitim sistemi içinde kabul edilmekte ve M E G S B tarafından ele alınmaktadır. Bu durum genelde, okul kütüphanelerinin; eğitimin bir unsuru olarak düşünüldüğünü göstermektedir. Böylelikle okul kütüphaneleri Türk Milli Eğitimi ile ilgili kanunlardan etkilenecek ve bu kanunların içinde yer alacaktır. Okul kütüphanelerinin; Milli Eğitim Temel Kanunu'na uygun olarak kurulması, hizmetlerin Kanun'a uygun olarak verilmesi beklenir. Ülkemizde de bu doğrultuda çalışılmaktadır. Ancak; Milli Eğitim Sistemimiz ve uygulanan eğitim politikaları, okul kütüphanelerine gereken önemi vermediğinden, hizmetlerin eğitim-öğretim faaliyetlerine etkinliği olmamaktadır. Araştırmaya yönelik yeni eğitim anlayışı henüz uygulanmadığından, okul kütüphaneleri kurulsada dahi, istenilen düzeyde ve çağdaş okul kütüphanelerinin amaçlarına uygun hizmetler verilememektedir.

Kalkınma planlarında, bireylerin; amaçlanan düzeyde yetiştirilmelerinde, okul kütüphanesine verilen önem açıkça belli edilmemektedir. Sadece Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmaları, Milli Eğitim Özel İhtisas Komisyonu'nun Eğitici Yayınlar Alt Komisyonu Raporu'nda okul kütüphanelerine yer verilmiştir. Okul kütüphanelerinin kurulması hizmet vermesi ve geliştirilmesi yönünde eksiklikleri bulunan bu maddelerin, kalkınma planlarına etkisi olmamıştır. M E G S B, okul kütüphaneleriyle ilgili gördüğü hizmet ve tedbirleri Devlet Planlama Teşkilatına bildirmemesi bu konudaki eksikliklere neden olmaktadır.

Yedinci, Sekizinci, Dokuzuncu ve Onuncu Milli Eğitim Şûraları'nda okul kütüphanelerine yer verilerek teklif niteliğinde kararlar alınmıştır. Yedinci Milli Eğitim Şûrası'nda okul kütüphanelerinin hizmet vermesindeki yetersizlikler saptandıktan sonra, yapılan on yıllık planlama, eksiklikleri giderecek nitelikte olmamıştır. Şûra'da alınan kararlar uygulanmamıştır.

Sekizinci ve Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası kararlarıyla, ortaöğretimde okutulan dersler arasına kütüphanecilik dersi konulmuştur. Ancak, bu dersi verecek görevli sağlanamadığından, bazı liselerde (örneğin, araştırma kapsamımıza giren Bahçelievler Deneme Lisesi'nde) başlangıçta uygulandığı halde, kısa süre sonra kaldırılmıştır.

Onbirinci Milli Eğitim Şûrası'nda bilim uzmanlığı derecesinde eğitim görmesi gereken "Okul Kütüphaneciliği Uzmanları" nın yetiştirilmesi kararlaştırılmıştır. Şimdiye ka-

dar bu konuda girişim yapılmamıştır. Yüksek düzeyde eğitim görmesi gereken okul kütüphanecilerinin yerine; 1983-84 öğretim yılında açılan Matbaa Meslek Lisesi Kütüphanecilik Bölümü'nden mezun olacakların çalıştırılması, yakında uygulamaya konmak üzere planlanmıştır.

Okul kütüphaneleriyle ilgili konularda çalışan, M E G S B bünyesinde "Okul Kütüphaneleri Şubesi"nin kurulması yerinde bir uygulamadır. Yönetim sürecinin uygulaması değerlendirilirken, Okul Kütüphaneleri Şubesi de incelenecektir.

M E G S B'nin yayımladığı "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği" ile temel eğitim ve ortaöğretim okullarında kütüphane çalışmaları düzenlenmektedir. M E G S B'a bağlı yüksek okul kütüphaneleri de bu kapsama dahil edilmiştir. Yönetmelikle gerçekleşmesi istenen; hizmetler değil, Aynıyat Talimatnamesinin maddeleridir. Bu açıdan, yönetmelik uygulanmasına rağmen, her maddeye gereken ağırlık verilememektedir. Özellikle tüm okullarda işbirliğini gerektiren maddeler uygulanmamaktadır. Zaman zaman çıkarılan genelgeler, yönetmeliği desteklemektedir. Ancak genelgeler çoğu kez yerine getirilmemektedir. Örneğin; kitap seçimi ile ilgili genelgeler uygulandığı halde, okul kütüphanelerinin daha uzun süre açık tutulmasını isteyen genelgeler uygulanmamaktadır.

Yönetim Sürecindeki Uygulamaların Değerlendirilmesi

Okul kütüphanelerinde yönetim sürecinin uygulamasını değerlendireceğimiz bu bölümde, öncelikle öğretmenlerin ve öğ-

rencilerin okul kütüphanesini kullanımları incelenmektedir.

Araştırmamıza çeşitli ders gruplarından öğretmenler katılmışlardır (Bakınız: TABLO 7). Katılım oranları arasında bölgelerde, okullarda, başarı gruplarında fark olmaması; araştırmamızın, çeşitli konularda ders veren öğretmenlerin ortak görüşlerini yansıttığını ortaya çıkarmaktadır. "Sosyal bilimler, edebiyat, felsefe grubu" öğretmenlerinin; diğerlerine oranla katılımlarının yüksek olması, bu konuda ders veren öğretmenlerin, kütüphaneyi kendi konuları ile ilgili gördüklerinden ve yoğunlukla kitaplık konusunda çalıştıklarından dolaydır.

Okul kütüphanesine giden ve her konuda çok faydalanan öğretmenlerin sayıca az, % 14 oranında olmasına karşın, kütüphaneye gitmelerine rağmen yeterince faydalanamayanların % 48, gitmeye gerek duymayanların % 38 oranlarında oluşu, okul kütüphanelerinin öğretmenlere yönelik yeterli hizmetler vermediğini ortaya çıkartmaktadır (Bakınız: TABLO 8). Bu durumun bölgelerde, okullarda ve başarı gruplarında değişmemesi, öğretmenlerin okul kütüphanelerine gitmelerinde, oradan faydalanmalarında, önemli bir farklılık olmadığını göstermektedir.

Öğrencilere uyguladığımız anket sonuçlarına göre araştırmamıza katılan kız ve erkek öğrencilerin sayıları arasında önemli bir fark yoktur. Öğrencilerin % 63 ü kütüphaneye gitmekte, % 37 si gitmemektedir. Kütüphaneye gitme oranı yüksektir.

Okul kütüphanesi giden ve gitmeyenlerin bölgelere göre belirlendiği TABLO 14'e göre, Mamak bölgesinde ve aynı bölgede bulunan Abidinpaşa Lisesi'nde (Bakınız: TABLO 15) kütüphane kullanımının yüksek olması, bu bölgede ve adı geçen lisede kütüphane kullanmaya gereksinim olduğunu göstermektedir. Okul kütüphanesine giden ve gitmeyenlerin okullara göre dağılımlarının belirlendiği TABLO 15 de, Kazan Lisesi hariç tüm okullarda kütüphaneyi kullanma oranlarının yüksek olması aynı şekilde gereksinimi göstermektedir. Kazan Lisesi'nde kullanma oranlarının farklı miktarda düşük olması kütüphanenin kapalı tutulmasından ileri gelmektedir.

Öğrenciler okul kütüphanesine, büyük bir çoğunlukla, ödev yapma amacıyla gitmektedirler (Bakınız: TABLO 16). Ödev yapma dışındaki nedenlerin düşük olması, o konularda yeterince hizmet verilmediğini, verilse dahi yetersiz olduğunu göstermektedir. Öğrenciler okul kütüphanesine ödev verildiğinde, kaynaklar evlerinde yoksa gitmektedirler.

Kütüphaneyi kullanmama nedenlerinin belirlendiği TABLO 17, yetersizlikleri açıkça göstermektedir. Kazan Lisesi'nde "Diğer" nedenler'le belirtilen, "kütüphane kapalı olduğundan gidilmemesi"; gereksinim olduğu halde bunun karşılanamadığını göstermektedir. Başarılı grubun en fazla kütüphaneye gitmeme nedeni, kaynakları evlerinde bulduklarından, "kütüphaneye gitmeye gerek duymamaları"dır. "Diğer" nedenlerin başarısız grupta yüksek olması, kütüphane hizmetlerine önem verilmediğini göstermektedir.

I- Karar

Okul kütüphanesinin amaçlarının belirlenmesi, ilgili kişilerin görüşlerini yansıtacak ve yönetimle bu amaçlar yerine getirilmeye çalışılacaktır.

M E G S B Okul Kütüphaneleri Şubesi, Yönetmelikte belirtilen amaçları kabul etmektedir.

Okul müdürleri (Bakınız: TABLO 2), kütüphane görevlileri (Bakınız: TABLO 3) ve öğretmenler (Bakınız: TABLO 9) kütüphaneyi öğrencilere yönelik ve onların ödevlerini yapmaları için kurulmuş bir yer olarak değerlendirmektedirler. Okul müdürlerinin ve öğretmenlerin amaçları arasında "Çevre halkının bilgi gereksinimlerini karşılamasını" kabul etmeleri, okul kütüphaneleriyle, halk kütüphanelerini karıştırdıklarını ortaya koymaktadır. Zira okul kütüphanelerinin kendi gereksinimlerini karşılamadan, çevreye hizmet verebilmelerine imkan yoktur. Öğretmenler, kütüphaneyi kendilerine yönelik bir yer olarak görmemektedirler. Kütüphaneyi; öğrencilerin ödevleri için gerekli görmelerinden sonra, "sessiz bir ortamda ders çalışacakları yer" olarak kabul etmeleri, kütüphaneyle okuma salonunu ayırt edemediklerini göstermektedir. Öğretmenlerin genel olarak % 10.2 sinin amaçları bilmemesi, okul kütüphaneleri hakkında hiçbir fikri olmayan öğretmenlerin bulunduğuna işaret etmektedir.

Öğrenciler de kütüphaneyi; dersleri, sonra ödevleriyle ilgili görmektedirler (Bakınız: TABLO 18). Birden çok yanıt verebilecekleri halde öğrencilerin bu şıklar dışına çıkmamaları, kütüphaneyi ders ve ödevlerinden ayrı olarak

düşünemediklerini göstermektedir.

Okul kütüphaneleri, verilen hizmetlerle amaçlarını yerine getirememektedirler. Sadece kütüphane memurlarının, amaçları gerçekleştirdiklerini kabul etmeleri, onların durumu ve gereksinimleri değerlendiremediklerini ortaya koymaktadır.

Öğretmenlere ve öğrencilere göre amaçların büyük bir oranda gerçekleştirilememesi, hizmetlerin yetersiz olarak değerlendirildiğini; "bilmiyorum" yanıtlarının yüksek oluşu da kütüphanenin tanıtım yapmadığını belirlemektedir.

Öğrencilerin kütüphaneye gitse dahi, kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi için isteklerini kütüphane memuruna bildirememesi; kütüphaneyi kullananların bile fikirlerinin alınmadığını göstermektedir.

Hizmetlerin gerçekleştirilmesi için isteklerde bulunulmaması, istekte bulunulsa dahi, onların gerçekleştirilmeyeceğinin önceden kabul edilmesi, her aşamada karar sürecinin tam olarak gerçekleşmesini engellemektedir. Kütüphane memurları, yeterli kabul edilmediklerinden, kararları okul müdürleri vermektedir.

Okul teftişlerinde; kütüphaneci olmayan yetkililer, kütüphane hizmetlerini incelemeksizin teftiş etmektedirler. Kütüphane hizmetlerinin; gereğince incelenmeksizin, bu konuya uzak kişiler tarafından sadece kütüphanenin fiziksel görünümüne ve yasak kitapların olup olmamasına bakılarak yapılan teftişler sonucundaki değerlendirmeler karar alımını olumsuz yönde etkilemektedir. Böylece okul kütüpha-

nelerinde, üst basamakların aldıkları kararlar uygulanmaktadır. Her düzeyde isteklerin bildirilememesi ve bu ortamın yaratılamaması, karar sürecine katılımı engellemektedir.

II- Planlama

Amaçların gerçekleşmesinde, isteklere ve gereksinimlere uygun planlama yapılması çok önemlidir.

Araştırmamıza katılan öğrencilerin tümünün, okul kütüphanelerinden gerçekleşmesini istedikleri hizmetlerin olması, kütüphaneden beklentileri olduğunu göstermektedir (Bakınız: TABLO 19). Öğrencilerin isteklerinde; "Derslerimize yardımcı olacak kaynakların alınması" birinci; "Eğitici filmler gösterilmesi" ikinci sırada yer almıştır. Bu iki hizmeti isteyenler arasında sayıca farkın çok az olması ve büyük bir çoğunlukla istenmeleri; kütüphanenin derslerle ilgili olduğu kadar, eğitici faaliyetlerle de ilgili hizmetler vermesi gerektiğini ortaya koymuştur. Anket sorularında belirlediğimiz istekler arasında yer almamasına rağmen; öğrencilerin "diğer" hizmetler arasında, kendiliklerinden yazdıkları "kütüphane kullanımının öğretilmesi" isteği, öğrencilerin bu konudaki gereksinimlerini göstermektedir.

Kütüphane hizmetlerinin planlanmasında öğretmenlerin fikirleri % 85 oranında alınmamıştır. Çok az da olsa "Sosyal bilimler, edebiyat, felsefe grubu" öğretmenlerinin fikirlerinin alınması; gerek Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, gerekse okul müdürleri tarafından, sadece bu konudaki öğretmenlerin kütüphaneye ilişkin planlama yapabileceklerinin kabul edilmesi sonucudur.

Planlamada fikirleri alınmamasına rağmen, öğretmenlerin kütüphaneden istekleri olmaktadır (Bakınız: TABLO 10), Öğretmen ve öğrencilerin öncelikle istekleri derslere yardımcı olacak kaynakların alınmasıdır. Ancak öğrencilerin, derslerine yardımcı olacak kaynakların alınmasını istedikleri kadar; kütüphanenin eğitici filmler göstererek ders dışı faaliyetlerde de bulunmasını istemeleri; okul kütüphanelerinde ders dışı eğitici faaliyetlere yönelme zamanının geldiğini göstermektedir.

Kütüphane memurları ve okul müdürlerinin yanıtlarıyla isteklerin değerlendirilmediği, planlama yapılmadığı ortaya çıkmaktadır. İki okulda katalog yapılarak düzenin sağlanacağına planlanması; diğer kütüphanelerde de düzenlemenin gerektiği halde, düşünülmediğine dikkati çekmektedir. Bu sonuç okul kütüphanelerimizin durumunu açıkça göstermektedir.

Yönetmelik ve genelgelerle gerçekleşmesi istenen hizmetler, M E G S B'nin planlarıdır. Öğrencilerin ve öğretmenlerin istekleri genellikle okul yönetimine yansımadığından, bazı istekler olsa dahi, bunların Bakanlığa bildirilmesinden, planlama istenen düzeyde yarar sağlamamaktadır. M E G S B Okul Kütüphaneleri Şubesi'nde yapılan planların; gerçekleşme süresinin belli olmaması, planların; nasıl ve kimler tarafından uygulanacağına düşünülmemesi, planların gerçekleşebilmesine engel olmaktadır.

III- Örgütlenme

Örgütlenme hizmet verilen grupların gereksinimlerine ve

katkılarına göre şekillenir. Araştırmamızda gereksinimler planlama sürecinde saptanmıştır. Öğretmenler ve öğrenciler büyük bir çoğunlukla kütüphaneye katkıda bulunacaklarını bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin şimdiye dek fikirleri alınmadığı, planlamada katkıları olmadığı halde, kütüphaneye katkıda bulunacaklarını bildirmeleri bu konuda ne denli istekli olduklarını göstermektedir. Aynı şekilde çeşitli ders gruplarından öğretmenler, katkıda bulunacaklarını bildirmişlerdir. Şimdiye değin, Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği ve okul müdürleri tarafından; Türkçe-edebiyat öğretmenlerinin, kütüphaneye katkıda bulunacakları kabul edilmiştir. Halbuki, "Fen dersleri, matematik" öğretmenlerinin de kütüphaneye katkısı olacaktır (Bakınız: TABLO 11). Onların da yardımlarından yararlanılmalıdır. Öğretmenlerin kütüphaneye katkılarının sağlanması, hizmetlerin geliştirilmesine neden olacaktır. Öğretmenlerin, kütüphaneye katkılarının nasıl olacağını belirlediği TABLO 12 ye göre "öğrenci velilerinin yardımını sağlarım" ve "kitap yardımında bulunurum" şeklindeki katkılarının birbirlerine çok yakın olması, öğretmenlerin kendileri katkıda bulunurken, velileri de teşvik edeceklerini göstermektedir. Kütüphanede çalışarak yardım etme, mutlaka meslek bilgisi gerektireceğinden, yüksek oranda istenmemiştir. TABLO 13 ile belirlenen öğretmenlerin kütüphaneye katkıda bulunmama nedenlerinden "Kütüphane çok yetersiz olduğundan katkının yararsız olacağını sananlar"ın daha yüksek olması; şimdiki durumun kuşku verici olduğunu, öğretmenle-

rin yardım etmeyeceklerinden değil, yardımlarının faydası olmayacağını düşünmelerinden kaynaklanmaktadır.

Öğrenciler de kütüphaneye büyük bir oranda katkıda bulunmayı istemektedirler. Kütüphanenin amacını gerçekleştirdiğini kabul edenlerin dahi katkıda bulunmayı istemeleri; gelişmeyi yeterli bulmadıklarını, daha fazla gelişim istediklerini göstermektedir. Öğrencilerin okul kütüphanesine katkıları TABLO 20 de, katkıda bulunmama nedenleri ise TABLO 21 de belirlenmiştir. Katkılar kütüphanenin gelişimine yararlı olacağı gibi, öğrencilere kütüphane sevgisi de kazandıracaktır. "Kütüphaneye katkıda bulunmak hence gereksizdir" şikkının çok az kabul görmesi, katkıda bulunulmasa dahi bunun okula yeni gelme, okulu tanıyamama vb. gibi bir mâzeretten ileri geldiğini göstermektedir.

Okul kütüphanesi hizmetlerini gerçekleştirecek ve özellikle kütüphane malzemelerinden (bilgi kaynaklarından, masa, dolap vb.den) sorumlu tutulacak bir kişi yönetmelik ve genelgeler uyarınca daima mevcuttur. Kitap sayısı 3000'in üstünde olduğunda, kütüphane memuru atanmaktadır. Araştırmamız sırasında bu durum aynen gerçekleşmiştir. Kütüphaneden sorumlu kişiyle görüşülmüş, onlardan bilgi alınmıştır. Ancak bu kişilerin eğitim seviyesi kütüphanede çalışmaya uygun değildir (Bakınız: TABLO 4). Sadece, Türkçe öğretmenin kütüphane memuru olarak çalıştığı Mustafa Kemal Lisesi'nde, daha bilinçli hizmetler verilmektedir. İki okul dışında kütüphaneden sorumlu memurların başka görevleri de vardır (Bakınız: TABLO 5). Hizmet için eğitim programından geçip,

kütüphanelerde çalışanların sadece 4 kişi olması, diğer görevlilerin bu işi bilmeksizin gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır. Kütüphaneden sorumlu memurun yeterli niteliklere sahip olmaması; okulda otorite kuramamasına, kendinden herhangi bir şey beklenmemesine, kütüphane ayniyatından sorumlu olmaktan başka, kütüphane işlemleriyle ilgili sorumluluk verilmemesine neden olmaktadır.

Okul kütüphaneleri; düzensiz olduğundan veya her bir kütüphane memuru kendine has düzen kurduğundan, kaynakların sayısını ve niteliğini incelemek çok zordur (Bakınız: TABLO 6). Ankara'daki okul kütüphaneleri bu durumda olursa, diğer illerdeki kütüphanelerin ne durumda olacağı gerçekten de kaygı vericidir. Bununla birlikte kaynakların çeşitli olmaması, görsel işitsel bilgi kaynaklarının gazete ve süreli yayınların bulunmaması diğer eksikliklerdir.

Değişik zaman aralıklarıyla sağlanan ödenek, yetersiz kalmaktadır.

Kütüphane memuru katılmaksızın, okul müdürü ve öğretmenler yönetmelik maddelerine göre kitap seçimi yapmaktadırlar. Ödenekten, kitap seçiminden habersiz kütüphane memurlarının, işlerine karşı son derece ilgisiz oldukları görülmüştür.

Incelediğimiz okullarda kütüphane hizmetleri için daima yer ayrılmıştır. Ancak bu yer sadece kitapları, birkaç sandalyeyi ve masayı kapsayacak genişliktedir. Çağdaş gereksinimleri karşılamaktan uzaktır. Yeterli hizmetler verilmesine uygun değildir. Hizmet verilen alan yeterli olsa

dahi tefrişi iyi değildir. Kütüphane malzemeleri eski ve yıpranmıştır.

IV- İletişim

İletişim süreci her düzeyde etkileşimi düzenlemekle gerçekleşecektir.

Yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya gerçekleşmesi gereken dikey iletişimin, M E G S B Okul Kütüphaneleri Şubesi ile okullar arasında tam anlamıyla gerçekleşmediği görülmektedir. Genelgelerin okullara gönderilmesiyle, yukarıdan aşağıya iletişim gerçekleşir; okullar kütüphane hizmetlerini, karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini M E G S B Okul Kütüphaneleri Şubesine bildirmediklerinden, aşağıdan yukarıya iletişim gerçekleşmemektedir. Burada; M E G S B Okul Kütüphaneleri Şubesi'nin iletişimi gerçekleştirecek ortamı yaratmaması, okulların da yeterli hizmet vermediklerinden bunu bildirmekten kaçınmaları önemli rol oynamaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre iletişimde kütüphane memurlarının değil, öğretmenlerin daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Kütüphane memurlarının "Kullanım artmasın" düşüncesiyle tanıtım yapmamaları, onların kütüphanecilik konusunda tamamen bilgisiz olduklarını göstermektedir. Kütüphane tanıtımı için teksir hazırlayan 2 kütüphane memurlarından biri Türkçe öğretmeni, diğeri de lise mezunudur. Tanıtımı sağlayacak teksirler ilgi çekici ve göze hoş görünür olmasa bile, okul kütüphanesini kullanmaya yardımcı olacak genel

bilgiler vermektedir. En azından bu okullarda kütüphane memurları, öğrencilerin kütüphaneyi kullanmalarına karşı de-ğillerdir.

Öğretmenler, öğrencileri kütüphaneyi kullanmaları için teşvik etmektedirler. En çok "Sosyal bilimler, edebiyat, felsefe grubu" öğretmenlerinin kütüphane kullanımına teşvik etmesi, öğrencilerin bu konuda kütüphaneden yararlanabileceklerini düşünmelerinden dolayıdır. Genelde öğretmenlerin kütüphane kullanımını teşvik etseler dahi başarılı olamadıklarına inanmaları, öğrencilerin yanıtlarıyla da doğrulanmaktadır. Kütüphaneye giden öğretmenler daha büyük oranda öğrencileri teşvik etmektedirler. Ancak, kütüphane hizmetlerinin yetersiz olduğunu bildiklerinden teşviklerinin yararlı olmadığına inanmaktadırlar.

Öğrencilerin kütüphaneyi kullanma oranları % 63 dür. Buna karşın öğretmenlerin % 32 si öğrencileri teşvik etmekte ve başarılı olduğunu sanmakta, % 44 ü ise öğrencileri teşvik etmekte ve başarılı olduğunu sanmamaktadır. Ancak sonuçta başarılı olduğunu kabul etse de, etmese de; öğretmenlerin toplam % 76 sı öğrencileri teşvik etmektedir. Teşvik etmeyen öğretmenlerin oranı da % 24 dür. Öğretmenlerin öğrencileri teşvik edip etmemeleri arasında önemli bir farkın olması, öğrencilere sadece ödev verilerek kütüphane kullanımına teşvik edildiği anlaşılmaktadır. Öğrencileri teşvik etmede; bölgeler, okullar ve başarı grupları arasında fark vardır. Bölgelerdeki fark, sosyo-ekonomik durumun düşüklüğünden kaynaklanmaktadır. Bu yerlerde öğrenciler ödev-

lerini yapmak için kütüphaneden başka yer bulamamaktadırlar. Başarısız gruptaki okullar, genellikle bölgelerin sosyo-ekonomik açıdan daha düşük olan mahallelerinde olduğundan, durum yine aynıdır. Ayrıca başarısız grubun öğretmenleri, başarı oranının yükselmesi için öğrencileri kütüphane kullanmaya teşvik etmektedirler.

Kütüphane memurları öğrencilere yardım ettiklerini söyledikleri halde, öğrencilerin yanıtları bu durumun tersini göstermektedir. Çünkü öğrenciler, kütüphane memurlarının yardımlarını yeterli bulmamaktadırlar. Kütüphane memurları sadece kitapların yerini bulmada öğrencilere yardım etmektedirler. Çoğu kez kendileri de aradıklarını bulamadıklarından, öğrencilere yardımcı olamamaktadırlar.

Kitaplık Kolu'nun faaliyetleri kütüphanenin gelişimine büyük katkıda bulunmasa dahi, tanıtım açısından faydalı olmaktadır.

Okul müdürleri ve kütüphane memurlarının yanıtlarıyla; kurumların, kuruluşların, velilerin yardımlarını sağlamak için çalışmalarda bulunulmadığı belirlenmiştir. Bu desteği sağlamaya çalışan üç okula yardım edilmesi, bu çeşit atılımların başarıyla sonuçlanabileceğini göstermektedir.

V- Etki

Etki süreci ile; M E G S B Okul Kütüphaneleri Şubesi'nin, okul müdürlerinin, öğretmenlerin ve öğrencilerin okul kütüphanesi hizmetlerini yeterli bulmadıkları ortaya çıkmıştır. Sadece kütüphane memurlarının verilen hizmetleri yeterli

bulmaları; onların kütüphane hizmetleri konusunda bilgisiz olmalarına, kütüphane işlemlerinden anlamadıklarına, az miktarda çalışsalar dahi bunu yeterli sanmalarına bağlanabilir.

Kütüphane hizmetlerinin yeterli bulunmamasında, yönetim sürecinin gerçekleşmesinde incelediğimiz tüm unsurlardaki eksiklikler önemlidir. Bu eksikliklerin içinde kütüphanede çalışan elemanlar ve hizmet içi eğitim programları önemli rol oynar.

M E G S B Okul Kütüphaneleri Şubesi, hizmet içi eğitim programlarına önem vermesine rağmen, araştırma kapsamına giren okulların çoğunda (6 okulda) kütüphane memurlarının hizmet içi eğitim programlarından geçmemiş olması, bu programların henüz yaygınlaştırılmadığını göstermektedir. Hizmet içi eğitim programlarından geçenler de, yeterince bilgi sahibi olmadıklarından, kurslar yetersiz kalmaktadır. Kurslar genellikle 15 gün sürdüğünden, bu sürede kütüphanecilik bilgilerinin öğrenilmesi mümkün değildir. Kütüphane ile "sosyal bilimler, edebiyat, felsefe grubu" öğretmenleri ilgilenmektedirler. Bu konulardaki öğretmenler, kütüphanecilikle ilgili bilgiler aldıklarını ifade ettiklerinden; öğrencileri daha çok kütüphane kullanmaya teşvik etmekte ve kütüphane kolu faaliyetlerinde çalışmaktadırlar.

Müdürlerin görüş birliği ile okul kütüphanelerinde üniversite kütüphanecilik bölümü mezunlarının çalıştırılmasını istemeleri; kütüphane hizmetlerindeki yetersizlikleri kabul edip, kütüphanecilerin sorunlara çare bulacaklarını düşünmelerinden kaynaklanmaktadır.

VI- Koordinasyon

Koordinasyonun sağlanmasında; Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nden ve genelgelerden yararlanılır. Araştırmamızdan çıkan sonuçlara göre, okul müdürlerinin hepsi yönetmelikten haberdardır; ancak içeriğini bilmemeleri, yönetmelik maddelerinin yerine getirilmesini engellemektedir. Kütüphane memurlarının yönetmelikten habersiz oluşları, aynı şekilde fayda sağlamamaktadır. Yönetmelik maddelerinin yerine getirilmesi hizmetlerin niteliğini, şimdiki durumdan çok daha ileriye götürecektir. İki lise yönetmelik maddelerini ve yönetmelikteki rehberi kullanarak düzeni sağlamışlardır. Öğretmenler genelde, yönetmeliği incelememişlerdir. Halbuki kitap seçiminde öğretmenler de çalışmaktadırlar. Onların da bu konuda bilgisi olması, hizmetlerin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Okul Kütüphaneleri Şubesi, yönetmelikteki eksiklikleri kabul etmekte ve değiştirmeyi düşünmektedir. Değişim nedeni, uygulamaların yetersiz bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Öğrenciler, koordinasyonun gerçekleşmesi (Bakınız: TABLO 22) için, öncelikle araştırmaya yönelik eğitimi gerekli bulmaktadırlar. Çünkü araştırmaya yönelik eğitimle kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi ve kendilerine de görev verilmesi mümkün olacaktır.

VII- Değerlendirme

Okul kütüphanelerinde verilen hizmetlerin değerlendirilmesi; nelerin gerçekleştiği, nelerin de gerçekleştirilemediğini ortaya koyacaktır.

Öğretmenler ve öğrenciler okul kütüphanelerinde verilen hizmetleri değerlendirdiklerinde, kişisel görüşleriyle gelişme olmadığını saptamışlardır. Bu durum; öğretmenlerin ve öğrencilerin kütüphaneden yeterince faydalanamadıklarından, hizmetleri yetersiz bulmalarından kaynaklanmaktadır. Sadece üç lisedeki öğretmenlerin (Aydınlıkevler, Aktepe ve Mustafa Kemal Liseleri) gelişimin olduğunu bildirmeleri; yeni yayınların alınması ve kütüphanenin yeniden düzenlenmesiyle ilgilidir.

Kütüphane memurları verdikleri hizmetlerin değerlendirmesini yapmamaktadırlar. Okul müdürlerinin de bu konuda isteklerinin olmaması; gereksinim duymamalarından ve kütüphane memurunun bu işi başaramayacağını kabul etmelerinden kaynaklanmaktadır.

Okul müdürleri ve kütüphane memurları kütüphaneyi kendilerinin kurduklarını veya işlerlik kazandırdıklarını belirtmişlerdir. Ancak bu sonuca; hizmet ölçüleriyle ulaşmadıklarından, hangi amaçları gerçekleştirip gerçekleştirmediklerini belirlemediklerinden, kullanıcıların görüşlerini almadıklarından, vardıkları sonuç bilimsel olmayacak ve gerçekleri yansıtmayacaktır.

Okul teftişleri değerlendirme sūrecini etkileyen en önemli unsur olmaktadır. Kütüphaneci olmayan yetkililerin kütüphaneyi fiziksel özellikleri ve yasak yayınları buldurup buldurumamasıyla yaptıkları değerlendirme yeterli olmamaktadır. Ancak bu teftişler sonucu elde edilen bilgilerle, değerlendirme yapılarak karar sürecine yeniden ulaşılmaktadır.

VI. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

VI. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türk Milli Eğitiminin ve okul kütüphanelerinin genel amaçları çerçevesinde; öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul personelinin bilgi gereksinimlerini karşılamak için eğitim ve öğretimle ilgili her türlü bilgi kaynağını sağlayan, hizmete sunan ve çağın gereksinimlerine uygun olarak gelişen okul kütüphaneleri, eğitim ve öğretimin başlıca dayanağı olacaktır.

Her kademedede olduğu gibi ortaöğretimde liselere kurulan okul kütüphanelerinin amaçlarını yerine getirmesinde "yönetim", gerekli araçları sağlayan evrensel bir süreçtir. Yönetim sürecine göre okul kütüphanelerinin yönetimi, ihtiyaç duyulan hizmetlerin en verimli biçimde verilmesini sağlayacaktır.

Araştırmamızın başlangıcında; "ortaöğretimin lise kademesinde gerçekleştirilmekte olan kütüphane hizmetlerinin etkin olamaması, söz konusu kurumlarda yönetim sürecini oluşturan öğeler arasındaki kopukluklardan kaynaklanmaktadır", şeklinde belirlediğimiz hipotezimizin, toplanan bilgilerin değerlendirilmesi sonucu geçerli olduğu anlaşılmıştır. M E G S B'dan okul kütüphanelerine değin devam eden yönetim sürecinin; karar, planlama, örgütleme, iletişim, etki, koordinasyon ve değerlendirmeden oluşan öğeleri arasındaki uyum-

suzluk, okullarımızda sağlıklı kütüphane hizmetlerinin verilmesini büyük ölçüde etkilemektedir.

Araştırmamızda; eğitim politikası, yönetimle ilgili ilkeler, teşkilat ve görevler, yönetmelikler ve genelgeler gibi, okul kütüphanelerinin yönetimini etkileyen faktörler incelenmiştir. Okul kütüphanelerinde yönetim süreci; ortaöğretimin lise kademesinde ve Ankara'da bulunan liselerden aldığımız örneklem üzerinde değerlendirilmiştir. Okul kütüphanelerinin amaçları, personeli, ödeneği, bilgi kaynakları, kütüphane hizmetleri için ayrılan yeri, kullanıcıları olduğu görülmüştür. Kütüphaneler, okulların içinde, okul müdürünün sorumluluğunda M E G S B bağlı olarak yönetilmekte ve okula yönelik hizmetler vermeye devam etmektedirler. Ancak, okul kütüphanelerinde verilen bu hizmetler yeterli bulunamamıştır. Çünkü verilen hizmetlerle amaçlara ulaşılammakta, ihtiyaçlar karşılanamamaktadır. Gerek Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, gerekse okul müdürlerinin, kütüphane memurlarınının, öğretmenlerin ve öğrencilerin kütüphane amaçları konusundaki yaklaşımları oldukça sınırlı kalmaktadır. Ancak, bu amaçlar bile verilen hizmetlerle gerçekleştirilememektedir.

Araştırmamızdan çıkan sonuçlar, temelde okul kütüphanelerinin eğitimdeki önemini vurgulayarak, yönetim sürecinin amaçların yerine getirilmesindeki aktif rolünü ortaya çıkarmıştır. Bu iki unsurun birleşmesi, Türkiye'de okul kütüphaneleri hizmetlerinin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

M E G S B tarafından, Okul Kütüphanelerinden sorumlu bir şube ve buradan yönetilen okul kütüphaneleriyle bir sistem oluşturulmuştur. Yönetim sürecine göre işlemesi düşünülen bu sisteme; eğitim politikası, yönetimle ilgili kararlar, teşkilat ve görevler, yönetmelikler ve genelgeler etkili olmaktadır.

Okul kütüphanelerinin M E G S B nin sorumluluğunda ele alınması ve Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre hizmet vermesi gerekli bir durumdur. Bu durum ülkemizde gerçekleştirilmektedir. Ancak; Türkiye'de okul kütüphaneleri ve hizmetleri eğitim-öğretim faaliyetlerinin temel unsuru olarak düşünülmemektedir. Milli Eğitimimizi düzenleyen temel kanunlar, okul kütüphanelerine gereken önemi vermediğinden; okul kütüphaneleri kurulsa dahi modern kütüphanecilik anlayışıyla belirlenen amaçlar yerine getirilememekte, gereğince kullanılmamakta ve istenen düzeyde hizmetler verilememektedir.

Kalkınma planlarında öğrencilerin araştırmacı niteliklere sahip olarak yetiştirilmeleri istenmiştir. Ancak kalkınma planlarında, eğitimin içinde okul kütüphanesine yer verilmemiştir. Sadece milli kültür içinde kütüphanelerden genel olarak bahsedilmesi yeterli bulunmuştur. Bunun yanı sıra M E G S B okul kütüphanelerinin eğitimde önemini belirtecek şekilde, Devlet Planlama Teşkilatı'na önerilerde bulunulmamıştır.

Gerekli görülen eğitim ve öğretim ile ilgili konuları incelemek ve teklif niteliğinde kararlar almakla görevli Milli Eğitim Şöraları kararlarında, okul kütüphaneler-

rine yer verilmiştir. Gelişimi olumlu yönde etkileyecek bu kararların gerçekleştirilememesiyle, Milli Eğitim Şûraları'nın okul kütüphaneleri üzerinde önemli bir etkisi de olmamıştır.

Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği personel, bütçe, hizmet verilen yer, koleksiyon ve kullanıcılar açısından yeterli niteliklere sahip olarak hazırlanmamış ve işlerlik kazanamamıştır.

M E G S B Yayınlar Daire Başkanlığı bünyesinde 24.4.1981 tarihinde Okul Kütüphaneleri Şube'sinin kurulması yerinde bir uygulamadır. Ancak adı geçen Şube; ülke çapında okul kütüphanelerinin kurulmasını, hizmet vermesini ve geliştirilmesini sağlayacak şekilde yönetim sürecini uygulamakta ve okullara yansıtmakta yetersiz kalmaktadır. Yönetim sürecinin her aşamasına ilgili grupların katılımı sağlanamamaktadır. İşlemlerde bütünlük ve süreklilik yoktur. Böylelikle okul kütüphaneleri çağın gereklerine uygun kütüphane hizmetleri vermemektedirler. Bu durum, sistemin kurulmasının önemli olduğu kadar, işletilmesinde yönetim sürecinin önemini ortaya koymaktadır.

Ülkemizdeki lise okul kütüphanelerinde yönetim süreci, araştırmamızda incelediğimiz gibi işlemektedir. M E G S B'na bağlı her düzeydeki okul kütüphaneleri de Okul Kütüphaneleri Şubesi'ne bağlı, aynı faktörlerden etkilenerek ve yönetim sürecini benzer şartlarda uygulayarak hizmet verdiklerinden yönetimleri de aynı olacaktır.

Araştırmamızda; başarılı ve başarısız liselerin kütüphane kurumuna verdikleri önem ve verilen hizmetlerde farklılık olup olmadığı da saptanmıştır. Sonuca göre her iki grup arasında kütüphaneye verilen önem ile gerçekleştirilen hizmetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çünkü araştırmamızın ağırlık noktasını yönetim süreci oluşturmaktadır. Başarılı ve başarısız tüm liseler, tek bir merkeze bağlıdırlar ve oradan yönetilmektedirler. Yönetimleri arasında farklılığın olmaması; diğer bir deyişle okul kütüphanelerinin yönetimini etkileyen aynı faktörlere maruz kalmaları, yönetim sürecinde benzer kopukluklar ve yetersizlikler olması bu sonucu ortaya çıkarmaktadır.

Okul kütüphanelerinin etkin ve verimli hizmetler vermesi için; M E G S B'dan okul kütüphanelerine değin, aralarında kopukluklar olmaksızın yönetim sürecinin uygulanması asıl önerimizdir. Bu önerimizi destekleyen diğer önerilerimiz şunlardır:

- Eğitim politikamız içinde; okul kütüphaneleri eğitimin temel unsuru olarak düşünölmeli ve eğitim sistemimiz, kütüphaneye etkin olarak yer vermelidir.
- M E G S B okul kütüphanelerinin önemi ve geliştirilmesiyle ilgili tedbirleri benimsemelidir. Bu tedbirlerin Kalkınma Planları'nda yer alması, yatırımları sağlayacaktır.
- Milli Eğitim Şûralarında; okul kütüphanelerinin gereksinimlerini karşılayacak, uygulamaya yönelik kararlar alınmalı ve gerçekleştirilmelidir.

- Okul kütüphanelerinin eğitimdeki önemine rağmen, sorunları çok ve çeşitlidir. Sorunların çözülmesi ve gelişmenin sağlanması için Okul Kütüphaneleri Şube'si, Daire Başkanlığı haline getirilmelidir. Görevleri ve yetkileri arttırılmalıdır. Kütüphane hizmetlerinin planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi Daire Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmelidir.
- Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği; uygulamada görülen aksaklıkları giderecek ve gelişim için daha çok kaynaklara yer verecek şekilde, modern okul kütüphaneciliği esaslarına uygun olarak değiştirilmelidir.
- Her düzeyde belirlenecek gereksinimler, sorunlar ve çözüm önerileri değerlendirilerek, amaçların gerçekleştirilmesi doğrultusunda kararlar verilmelidir.
- Okul düzeyinde gereksinimleri, istekleri kapsayacak ve uygulamalardan beklentileri yansıtacak şekilde planlar yapılmalıdır. M E G S B'na bu planlar bildirilmelidir. M E G S B istekler ve ihtiyaçlar doğrultusunda; okul kütüphanelerinin sadece kurulmasına değil, gerekli imkanlar sağlanarak etkin ve verimli hizmetler vermesine yönelik planlar yapmalıdır. Planlar belirlenen zamanda gerçekleştirilmelidir.
- Hizmet verilen grubun; öğretmenlerin ve öğrencilerin katkılarından yararlanılmalıdır. Kurumlar, dernekler ve bankaların okul kütüphanelerine yardımları sağlanmalıdır.
- Okul kütüphanelerinde çalışan personel hizmet vermeye yeterli değildir. Üniversite Kütüphanecilik Bölümü mezunları okul kütüphanelerinde çalışmalı ve eğitim-öğretime katkıda

bulunmalıdırlar. Hizmet içi eğitim programlarına katılan kütüphane memurları ve personel ihtiyacını karşılamak için yetiştirilen Matbaa Meslek Lisesi Kütüphanecilik Bölümü mezunları, okul kütüphanecilerine yardımcı olarak çalışmalıdırlar. Yetki ve sorumluluk üniversite kütüphanecilik bölümü mezununda olmalı, bu kişi kütüphanenin önemini, okulda kabul ettirmelidir.

- Okul kütüphanelerinde verilen hizmetler, eğitim sisteminden etkilenir. Eğitim sistemiyle amaçlanan; araştırmaya yönelik, çağın değişen koşullarına uyum sağlayacak ve kalkınmada aktif rol oynayacak bireylerin yetiştirilmesinde de okul kütüphanelerinden etkilenilir. Karşılıklı etkileşim dikkate alınarak, kütüphane hizmetleriyle gereksinimlerin karşılanacağı, okul kütüphanesinin benimsetileceği yasal düzenlemelere gidilmelidir. Yapılacak düzenlemelerle; öğrencileri kütüphane kullanmaya teşvik ederek, okul kütüphanesinin bilgi kaynaklarına, hizmet verilen yere, bütçeye, personele olan gereksinimleri karşılanmalıdır.

- Her düzeyde etkili iletişim sağlanmalıdır. Teşebbüste bulunulsa bile sorunların çözümlenemeyeceği, isteklerin karşılanamayacağı düşüncesi hakimdir. Gerekli değerlendirmeler ve uygulamalarla bu düşünce ortadan kaldırılmalıdır.

- Okul kütüphanelerinin amaçları ve amaçların gerçekleştirilmesiyle eğitime olan katkıları ülke çapında benimsetecek çalışmalar, toplantılar, konferanslar düzenlenmelidir.

ÖZET

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin temel unsuru olan okul kütüphanelerinin, etkin ve verimli hizmetler vermesinde yönetim sürecinin önemi büyüktür. Karar ile başlayan; planlama, organizasyon, iletişim, etki, koordinasyon ile devam eden; değerlendirmeye sonuçlanan yönetim süreci, okul kütüphanelerinin amaçlarını yerine getirmesini sağlayacaktır.

Bu nedenlerle araştırmamızda, Türkiye'de ortaöğretim lise kademesinde gerçekleştirilmekte olan kütüphane hizmetlerinin etkin ve verimli olamaması; söz konusu kurumlarda yönetim sürecini oluşturan öğeler arasındaki kopukluklara bağlanmaktadır.

Betimleme yöntemine uygun olarak yapılan araştırmamızda; Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan okul kütüphanelerine değin, konumuzla ilgili çalışan yetkililerle görüşmeler yapılmıştır. Ankara'daki liselerden örneklem olarak seçtiğimiz 150 öğretmen ve 600 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anket sonuçları Khi Kare Testi ile değerlendirilmiştir.

Araştırmamızın sonucunda, okul kütüphanelerinin eğitimdeki önemi vurgulanmış, okul kütüphanelerinin amaçlarını yerine getirmesinde yönetim sürecinin aktif rolü olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu gerçeklerin ışığında; okul

kütüphanesi hizmetlerinin geliştirilmesi için ileri sürdüğümüz öneriler, okul kütüphanelerinde yönetim sürecinin uygulaması ile ilgili olmuştur.

SUMMARY

In order to give efficient and effective service, the management process is very important for school libraries, which are the basic elements of education and training. The process of management which starts with decision making and continues with planning, organization, communication, interaction and coordination phases and ends with evaluation, will enable the school libraries to realize their objectives.

The reason that the library services provided at the high school level in Turkey are ineffective and inefficient, is hypothesized closely associated with the lack of coordination between the different elements of the management process, in this research.

Survey method was used in this research. Several interviews were made with the authorities, ranging from the Ministry of National Education, Youth and Sports, to the directors of the school libraries. A questionnaire was prepared and distributed to 150 teachers and 600 students who were selected among schools in Ankara. The questionnaires were evaluated on the basis of Khi-Square Test Method.

The results obtained in this research emphasized the importance of school libraries in education, and further

revealed the fact that the management process should play an active part for the school libraries in order to achieve their goals. In view of the above-stated facts, it was recommended that the management process be emphasized for the improvement of the services of the school libraries.

BİBLİYOGRAFYA

- Atatuğ, Feridettin. Okul Kütüphaneleri Şube Müdürü ile 5-7 Haziran 1985 tarihlerinde yapılan görüşmeler.
- Aydın, Mustafa. Eğitimde Denetimsel Davranış. Ankara: y.y., 1984.
- Baker, Philip D. "New World Ahead for the Secondary School" Wilson Library Bulletin 52, 6 (February 1978): ss. 468-469, 509.
- Bart, Mariel. "The Dead-end Kids: A Call for Change in School Library Staffing". Wilson Library Bulletin 53, 6 (February 1979): ss. 444-478.
- Başaran, İbrahim Ethem. Yönetime Giriş. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1984.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989. Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1985.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983. Ankara: DPT, 1979.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Kalkınma Planı; Birinci Beş Yıl 1963-1967. Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası, 1963.

- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Kalkınma Planı; İkinci Beş Yıl 1968-1972. Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası, 1967.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Kalkınma Planı; Üçüncü Beş Yıl 1973-1977. Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1973.
- Bender, David R. "State Educational Agencies: Roles and Functions". School Library Journal 22, 4 (December 1975): ss.27-29.
- Berkeley, Virginia A. "National Planning for School Library Development: Some Considerations". Aspects of Library Development Planning. ss. 144-157. Ed.J. Stephan Parker. London: Mansell, 1983.
- Bestwick, Norman. "School Libraries". British Librarianship Today. ss.297-311. ed. W.L. Sounders. London: Library Association, 1976.
- Bestwick, Norman ve Bestwick, Barbara. "Teaching and the Forward Thrust of Librarianship". Library Association Record 79, 8 (August 1977): ss.418-419.
- Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Hazırlık Çalışmaları Milli Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Eğitimci Yayınlar Alt Komisyonu Raporu. Ankara: y.y., 1983 (Teksir).
- Binbaşoğlu, Cavit. Eğitim Yöneticiliği. 3.bs. Ankara: Binbaşoğlu Yayınevi, 1983.

- Brazeau, Marie-Therese. "Curriculum in the Library and the Library in the Curriculum". Canadian Library Journal 39, 5 (October 1982): ss. 309-310.
- Brewer, Joan. "Education for School Librarians". School Librarianship ss.239-253. ed. John Cook. Sydney: Pergamon Press, 1981.
- British Education Index. London: British Library, 1961-
- Bursalioğlu, Ziya. Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama. 3. bs. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1978.
- Bursalioğlu, Ziya. Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. 6. bs. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982.
- Bush, Margaret. "The Annual Report and Beyond Commonsense Management". School Library Journal 29, 9 (May 1983): ss. 27-30.
- Callison, Daniel. "Justification for Action in Future School Library Media Programs". School Library Media Quarterly 12, 3 (Spring 1984): ss.205-211.
- Carrol, Frances Laverne ve Beilke, Patricia F. Guidelines for the Planning and Organization of School Library Media Centres. rev. version. Paris: Unesco, 1979.
- Case, Robert N ve Lowrey, Anna Mary. Behavioral Requirements Analysis Checklist. Chicago: American Library Association, 1973.

- Clee, Gilbert H. "Organizing for Multinational Planning". Multinational Corporate Planning. eds. G.A Steiner ve W.N. Cannon. New York: MacMillan, 1966. Aktaran: Robert E. Kemper. "Library Planning: The Challenge of Change". Advances in Librarianship ss. 207-239. ed. Melvin J.Voigt. c.l. New York: Academic Press, 1970.
- Cochran, W.G. Sampling Techniques. y.y.: John Wiley and Sons Inc., 1963.
- Cook, John. ed. School Librarianship. Sydney: Pergamon Press, 1981.
- Cook, John. "Selection and Acquisition of Print and Non-print Materials for School Libraries". School Librarianship. ss.51-89. ed. John Cook. Sydney: Pergamon Press, 1981.
- Çakın, İrfan. "Okul Kütüphaneleri Açıkoturumu". Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni 31, 2 (Şubat 1982): ss.55-66.
- Darling, Richard L. "Accountability: Notes Toward a Defination". Library Journal 96, 20 (November 1971): ss. 3805-3808.
- Delaney, Jack J. The School Librarian; Human Relations Problems. Hamden: The Shoe String Press Inc., 1961.
- Derthick, Lawrence G. "You and the Administrator". School Library Journal 9, 3 (November 1962): ss.13-15.

- Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası 24 Haziran-4 Temmuz 1974;
Öneriler, Raporlar, Kararlar, Uygulanmaya Konulan
Esaslar. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1975.
- "Düzeltilme". Resmi Gazete. Sayı: 18310 (12 Şubat 1984): ss.
10-11.
- Dyer, C; Brown R ve Goldstein, E.D. The Role of School
Libraries in Education. Connecticut: Archon Books
- Clive Bingley, 1971.
- Ellsworth, Ralph E. School Library. 2 nd. ed. New York:
Center for Applied Research in Education Inc.,
1966.
- Ertürk, Selâhattin. Eğitimde Program Geliştirme. 5. bs.
Ankara: Meteksan, 1984.
- Evans, G. Edward. Management Techniques for Librarians.
New York: Academic Press, 1976.
- Le Fevre, Alice L. "Administrative Control". Library Trends
1, 3 (1953): ss.286-297.
- Fite, Alice E. "A Supervisor's Commitment Towards Quality
Media Programs". School Library Journal 23,1
(September 1976): ss. 21-22.
- Gassol de Horowitz, Rosario. "School Library and NATIS in
Developing Countries: The Need for Integration".
IFLA Journal 5,1 (1979): ss. 22-29
- Gillespie, John T ve Spirt, Diana L. Creating A School
Media Program. New York: Bowker Company, 1973.

- Griffiths, D.E. Human Relations in School Administration.
New York: Appleton, 1956. Aktaran: Ziya Bursalı-
oğlu. Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış.
ss. 130-131. 6.bs. Ankara: Ankara Üniversitesi
Basımevi, 1982.
- Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek
Lisans ve Doktora Tezleri Yazımı ve Basım Yönerge-
si (Enstitü Kurulu'nun 17.2.1984 tarihli oturu-
munda kabul edilmiştir. Metin teksirdir.)
- Hallein, Joe. "Administrative Aspects of School Libraries".
School Librarianship. ss.180-214. ed. John Cook.
Sydney: Pergamon Press, 1981.
- Harrison, J. Clement. "Administration". Encyclopedia of
Library and Information Science. ss.83-89. ed.
Allen Kent ve Harold Lancour. New York: Marcel
Dekker Inc., 1968.
- Herring, James E. School Librarianship. London: Clive
Bingley, 1982.
- Howard, Lore. "A Better Look at Budgets". Library Journal
96, 6 (March 1971): ss.93-94.
- Howard, Paul. "The Functions of Library Management".
Library Quarterly 10 (July 1940): ss.313-349.
Aktaran: Elizabeth Stone. Training for the
Improvement of Library Administration. s.36.
Champaign: Illini Book Store, 1967.

- Howland, Patricia. "Sure-fire LMC Reports". School Library Journal 26,2 (October 1979): ss. 126-127.
- "İlk ve Ortaöğretim Okul Kütüphaneleri" Kütüphaneler Komitesi Raporu. ss.37-43. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 1961.
- İşsever, Cengiz. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürü ile 16 Ağustos 1985 tarihinde yapılan görüşme.
- Jones, Anne. "The Pastoral Role of the School Library". School Librarian 31, 2 (June 1983): ss.113-116.
- Kaptan, Saim. Bilimsel Araştırma Teknikleri. Genşl. 3.bs. Ankara: Rehber Yayınevi, 1977.
- Kaya, Yahya Kemal. Eğitim Yönetimi; Kuram ve Türkiye'deki Uygulama. Ankara: Doğan Basımevi, 1979.
- Kaya, Yahya Kemal. İnsan Yetiştirme Düzenimiz; Politika, Eğitim, Kalkınma. Genşl. 3.bs. Ankara: Gül Yayınevi, 1981.
- Kutsal, Alâattin ve Muluk, F. Zehra. Uygulamalı Temel İstatistik. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi, 1972.
- Lazarsfeld, Paul F. "The Sciences and Administration: A Rationale". The Social Sciences and Educational Administration. Edmonton: University of Alberta, 1963. Aktaran: Yahya Kemal Kaya, Eğitim Yönetimi; Kuram ve Türkiye'deki Uygulama. s.38. Ankara: Doğan Basımevi, 1979.

Levent, Ethem. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Planlama Dairesi Başkanlığı Ortaöğretim Uzmanı ile 24 Temmuz 1985 tarihinde yapılan görüşme.

Library and Information Science Abstracts. London: Library Association, 1969-

Library Literature. New York: H.W. Wilson Co, 1936-

Lowrie, Jean E. "School Libraries". ALA World Encyclopedia of Library and Information Services. ss.498-517. ed. R. Wedgeworth. Chicago: American Library Association, 1980.

Lyle, Guy R. Administration of the College Library. 4 th. ed., New York: Wilson Company, 1974.

Maarif Vekaleti. Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi. İstanbul: Devlet Matbaası, 1927. Aktaran: Özer Sosyal. Çağdaş Eğitim ve Türkiye'de Okul Kütüphanesi. s.41. Ankara: Güven Matbaası, 1969.

Maarif Vekaleti. Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği. Ankara: Maarif Basımevi, 1959.

Milli Eğitim Bakanlığı. Cumhuriyetin 50. Yılında Milli Eğitimimiz. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1973.

Milli Eğitim Bakanlığı. Okul-Aile Birliği Yönetmeliği. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1983.

Milli Eğitim Bakanlığı. Okul Kütüphanelerinde Bulundurulmayacak Yayınlar. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1982.

"Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı' nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname". Resmi Gazete. Karar Sayısı: KHK/179 (14 Aralık 1983): ss. 128-159.

"Milli Eğitim Temel Kanunu". Resmi Gazete. Kanun No:1739 (24 Haziran 1973): ss.1-5.

Moore, Hubert D. "The Teacher's Right Arm; Cooperation in Teaching Science". School Library Journal 11 (April 1965): ss.30-32.

Morphet, Edgar; Johns, Roe L ve Reller, Theodore L. Educational Organization and Administration. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1967. Aktaran: Yahya Kemal Kaya. Eğitim Yönetimi; Kuram ve Türkiye'deki Uygulama. s.38. Ankara: Doğan Basımevi, 1979.

North, Gwen J. "A Place to Read, Relax and Think-Developing Library Programs for Teachers". Canadian Library Journal 30, 1 (January-February 1973): ss.20-25.

Occupational Definitions for School Library Media Personnel. Chicago: American Library Association, 1971.

"Okul Kütüphaneleri Açıkoturumu". Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni 31, 2 (1982): ss.55-66.

"Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği". Resmi Gazete. Sayı:15689 (26 Ağustos 1976): ss.2-23.

- "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin 1,2 ve 17. Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik". Resmi Gazete. (8 Mayıs 1977): ss.1-2.
- "Okul Kütüphaneleri; Yuvarlak Masa Toplantısı". Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni 24,1 (1975): ss.31-74.
- Onbirinci Milli Eğitim Şurası 8-11 Haziran 1982; Öneriler, Konuşmalar, Kararlar. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1982.
- "XIV Kütüphane Haftası Dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığı Makamına Verilen Okul Kütüphaneleri Hakkında Rapor". Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni 27, 2 (1978): ss.131-134.
- Owens, Major R. "School Libraries and the Political Process". School Library Journal 23, 1 (September 1976): ss.22-23.
- Paetro, Madeline E. "Getting a Head Start: How to Organize for the School Year". Library Journal 96, 16 (September 1971): ss.2846-2847.
- Paton, Bill. "School Libraries: The Librarian is Responsible". Library Association Record 79,3 (March 1977): ss.129,131.
- "Principles of School Librarianship". IFLA Journal 2, 3 (1976): ss.203-204.
- Prostano, Emanuel T. ve Prostano, Joyce S. The School Library Media Center. Colorado: Libraries Unlimited Inc., 1971.

- Savaşçı, Abdullah ve Eke, Nurten. Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası. Ankara: Güven Matbaası, 1976.
- Sayer, David E. "Towards Individuality: School Library?". School Librarian 29, 3 (September 1981): ss. 216-220.
- "School Library Functions Redefined by Library Association". Library Journal 97, 6 (March 1972): ss.1122-1123.
- Sekizinci Milli Eğitim Şurası 28 Eylül - 3 Ekim 1970; Esaslar, Raporlar, Kararlar. y.y: Milli Eğitim Basımevi, 1971.
- Sergiovanni, Thomas J. ve Starratt, Robert J. Supervision, Human Perspectives. y.y.: Mc Graw-Hill Book Company, 1979. Aktaran: Mustafa Aydın. Eğitimde Denetimsel Davranış. ss.15-16. Ankara: y.y., 1984.
- Soysal, Özer. Çağdaş Eğitim ve Türkiye'de Okul Kütüphanesi. Ankara: Güven Matbaası, 1969.
- Soysal, Özer. "Kütüphaneciliğimizin Ana Sorunları ve Okul Kütüphanesi". Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. 20, (1971): ss. 131-135.
- Soysal, Özer. Türkiye'de Okul Kütüphanesi. Ankara: Güven Matbaası, 1969.
- Soysal, Özer. "Yeni Eğitim Anlayışında Kütüphane". Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni 16,4 (1967): ss. 231-239.

- Sürgit, Kenan. "Çağdaş Yönetim Anlayışı ve Yöneticilerin Amaç ve Politika Belirleme İşlevleri". Amme İdaresi Dergisi 14, 1 (Mart 1981): ss.3-27.
- Standards for School Library Programs. Chicago: American Library Association, 1960.
- Stone, Elizabeth. Training for the Improvement of Library Administration. Champaign: Illini Union Book Store, 1967.
- Stueart, Robert D ve Eastlick, John Taylor. Library Management. Littleton Colo: Libraries Unlimited Inc., 1977.
- Tortop, Nuri. Yönetim Bilimi. Ankara: İlk-San Matbaası, 1979.
- Trehan, G.L ve Malhan, I.V. School Library Management. New Delhi: Sterling Publishers Pvt Ltd., 1980.
- Turabian, Kate L. A Manual for Writers of Term Papers, Theses and Dissertations. 4 th.ed. Chicago: Univ. of Chicago Press, 1973.
- Türkçe Sözlük. Gözd. geç. 6.bs. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1981.
- Türkiye Bibliyografyası. Ankara: Milli Kütüphane, 1928-
- Türkiye Makaleler Bibliyografyası. Ankara: Milli Kütüphane, 1952-

- Vaughan, Anthony. "Control, Sturucture, Techniques: Library Administration Becomes Library Management". Studies in Library Management; the Coming of Age of Library Management 1960-1980. ss.111-139. ed. Anthony Vaughan. c. 6. New York: Clive Bingley, 1980.
- Welwood, Ron J. "Management Indicators for B.C. Learning Resource Centres". Canadian Library Journal 39, 3 (June 1982): ss. 165-170.
- Wrinkle, Stanley R. "The New ABC s of Our Schools". American Libraries 9,10 (November 1978): ss. 587-591.
- Yedinci Milli Eğitim Şûrası 5-15 Şubat 1962, Çalışma esasları, Kanunlar ve Kararlar. y.y.: Milli Eğitim Basımevi, 1962.

EK I

MİLLÎ EĞİTİM GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI YETKİLİLERİYLE YAPILAN

GÖRÜŞME SORULARI

1. Okul kütüphanelerinin amaçları nelerdir?
2. Türkiye'de okul kütüphaneleri belirttiğiniz amaçlardan hangilerini yerine getiriyor, hangilerini yerine yerine getiremiyor ?
3. Okul kütüphanelerinden nasıl haberdar olunuyor ?
4. Gelen sorular veya istekler nasıl değerlendiriliyor ?
5. Okul kütüphaneleriyle ilgili olarak, Bakanlığınızın planları hakkında bilgi veriniz.
-Planların gerçekleşme süresi ne olacaktır ?
6. Okul kütüphanelerinde
-Çalışan personelin sayısı, eğitim düzeyi, kütüphane görevlisinin statüsü;
-Bilgi kaynaklarının niteliği yeni kaynakların sağlanması;
-Hizmet verilen yer;
-Bütçe gereksinimi, bütçe ayarlaması; hakkında bilgi veriniz.
7. Hizmetlerin geliştirilmesinde iletişimden nasıl yararlanılıyor ?
-Halkın desteği sağlanmağa çalışılıyor mu?
8. Okul kütüphanelerinde verilen hizmetler hakkında yayınlar oldu mu ?
9. Hizmet içi eğitim programları nasıl gerçekleştiriliyor ?
Dersleri kimler veriyor ? Hangi dersler okutuluyor ?
10. Türkiye'de okul kütüphanelerinin, ihtiyaçları karşılar düzeyde hizmet verdiklerine inanıyor musunuz? Sebebleriniz nelerdir?
11. Okul kütüphaneleri yönetmeliğini değerlendirir misiniz ?
12. Okul kütüphaneleri yönetmeliğinin geliştirilmesi düşünülen kısımları var mı?
13. Türkiye'de okul kütüphanelerinin verdiği hizmetlerin değerlendirmesini yapınız. Kriterleriniz, değerlendirme süreniz nedir?
14. Okul kütüphanelerinde, Türkiye çapında gelişmeler oldu mu? Nelerin olmasını bekliyorsunuz ? Çalışmalarınız nelerdir ?

ANKET KODU :
BÖLGE KODU :
OKUL KODU :
BAŞARI KODU :

151

OKUL MÜDÜRÜ İLE YAPILAN GÖRÜŞME SORULARI

- 1- Okul kütüphanelerinin amaçları nelerdir ?
- 2- Okulunuzdaki kütüphane verdiği hizmetlerle bu amaçları gerçekleştiriyor mu?
- 3- Okul kütüphanesi hakkında
 - Öğrencilerden,
 - Öğretmenlerden,
 - Okul personelinden,
 - Kütüphane görevlisinden size ne tür istekler geliyor?
 - İstekleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
 - Gereksinimleri T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na nasıl bildiriyorsunuz?
- 4- Okulunuzda vermeyi amaçladığınız kütüphane hizmetleri nelerdir ?
- 5- Okul kütüphanesinin
 - Personel,
 - Koleksiyon,
 - Hizmet verilen yer,
 - Bütçe gereksinimleri karşılanabiliyor mu ?
 - Bu konuda neler yapılmasını düşünüyorsunuz?

- 6- Kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi için çevrenin (velilerin, kuruluşların) desteğini sağlamaya çalıştınız mı ? Ne tür faaliyetleriniz oldu?
- 7- Kütüphane görevlisi hizmet vermede yeterli mi ?
Kütüphane görevlilerininin yetiştirilmesi hakkında düşünceleriniz nelerdir?
- 8- Okulunuzdaki kütüphanenin gerek öğrencilerin gerekse okul personelinin ihtiyaçlarını karşıladığına inanıyor musunuz ?
- 9- Kütüphane görevlisinden faaliyet raporu alıyor musunuz? Faaliyet raporunun kapsamı nedir ?
- 10- Bu okulda göreve başladığınızdan bu yana kütüphanede gözleyebildiğiniz gelişmeler nelerdir ?

ANKET KODU :
BÖLGE KODU :
OKUL KODU :
BAŞARI KODU :

153

KÜTÜPHANE MEMURU İLE YAPILAN GÖRÜŞME SORULARI

- 1- Okul kütüphanelerinin amaçları nelerdir ?
- 2- Okulunuzdaki kütüphane hangi hizmetleri veriyor? Verilen bu hizmetlerle okulunuzdaki kütüphane amaçlarını gerçekleştiriyor mu?
- 3- Öğrenciler ve öğretmenler kütüphane ile ilgili isteklerini size bildiriyorlar mı ?
-Bu istekler nelerdir ?
-İstekleri karşılayabiliyor musunuz ?
- 4- Hizmetleri geliştirmek için okul müdürüne önerileriniz oldu mu ?
-Bu önerileriniz nelerdir ?
-Önerileriniz dikkate alındı mı ?
-Çalışmalarınız hakkında okul müdürüyle hangi aralıklarla görüşürsünüz?
- 5- Kütüphane gelecekte hangi hizmetleri verecek ?

6- Kütüphanede çalışan personel sayısı ve eğitim düzeyleri nedir ?
Kütüphanecilikle ilgili hizmetçi eğitim programlarından geçtiniz mi ?

-Hangi dersleri aldınız?

-Öğrendikleriniz yeterli oldu mu ?

7- Koleksiyon sayısı ve türlere göre dağılımı nedir ?

8- Hizmet verdiğiniz yer gereksinimlerinizi karşılıyor mu ?

9- Bütçeniz ne kadardır? Harcamalarınızı nasıl yapıyorsunuz?

10- Öğretmenlerle

-Ders programları geliştirmede

-Materyal seçiminde

Ortak çalışmalarınız oluyor mu ?

11- Kütüphane faaliyetlerini nasıl duyuruyorsunuz? Tanıtımı nasıl yapıyorsunuz?

12- Kütüphaneye gelen öğrencilere ve okul personeline nasıl yardım ediyorsunuz ?

13- Kitaplık kolunun faaliyetleri kütüphaneye yararlı oluyor mu ?

14- Velilerin ve kurumların kütüphaneye desteğini sağlayabiliyor musunuz?

(Cevap evetse) Bu yardım nelerdir ?

15- Okulunuzdaki kütüphanenin gerek öğrencilerin gerekse okul personelinin ihtiyaçlarını karşıladığına inanıyor musunuz ?

16- Okul kütüphaneleriyle ilgili yönetmelik var mı? (Cevap evet ise.....)
kapsamı nedir? Değerlendirir misiniz ?

17- Kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesinde size düşen görevler neler olabilir ?

18- Faaliyetlerinizi belirleyen rapor hazırlıyor musunuz? Raporun kapsamı nedir ?

19- Bu okulda göreve başladığınızdan bu yana kütüphanede hangi gelişmeler olmuştur ?

- 1-2-3 Anket Kodu
4 Bölge Kodu
5-6 Okul Kodu
7 Başarı Kodu

OKULUNUZDA KÜTÜPHANE HİZMETLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNİ
İSTER MİSİNİZ ?

Bu araştırmanın amacı, okul kütüphanelerinin etkin hizmetler
vermesini sağlamada, sizlerin düşüncelerinizden yararlanmaktır.
Anket formlarına adınızı ve soyadınızı yazmayınız. Sorulardan size
en uygun olan yanıtların yanına (X) işareti koyunuz. Göstereceğiniz
ilgiye teşekkür ederiz.

H.İnci ÖNAL

Hacattepe Ü.Edebiyat Fak.Kütüphanecilik Bölümü

- 6-1 () SORU: 1. Hangi konuda ders veriyorsunuz?
2 () Fen dersleri, matematik
3 () Sosyal bilimler, edebiyat, felsefe grubu
4 () Beden eğitimi, müzik, resim, saçmeli dersler
5 () Yabancı dil

SORU: 2. Okulunuzdaki kütüphaneye gidiyor musunuz?

- 9-1 () Evet, gidiyorum ve her konuda çok faydalanıyorum
2 () Evet, gidiyorum ancak yeterince faydalanamıyorum
3 () Hayır, gitmeye gerek duymuyorum.

SORU 3. Sizce okul kütüphanelerinin amaçları nelerdir?
(Düşüncelerinizi belirtiniz.)

- 10
11
12
13
14
15
16

SORU:4. Okulunuzdaki kütüphane amaçlarını gerçekleştiriyor mu?

- 17 1 () Evet
2 () Hayır
3 () Bilmiyorum

18 SORU:5. Okul kütüphanesinde verilen hizmetlerin planlanma-
sında fikriniz alındı mı?

- 18 1 () Evet
2 () Hayır

(2)

SORU:6. Okulunuzdaki kütüphanenin öncelikle hangi hizmetleri vermesini istersiniz?

Not:En çok istediğinize 1,ikinci derecede istediğinize 2, diğerlerine 3,4,5,...vermek üzere isteklerinizi sıralayınız, parantez içerisine rakamlarla belirtiniz.

- 119 () İlginizi çekecek güncel yayınların alınmasını
 20 () Ders programı için gerekli materyallerin sağlanmasını
 21 () Konferanslar verilmesini
 22 () Eğitici filmler gösterilmesini
 23 () Fikrim yok
 24 () Diğer (Belirtiniz)

SORU:7. Okul kütüphanesi hizmetlerinin geliştirilmesine katkıda bulunur musunuz?

- 25 1 () Evet
 2 () Hayır

SORU:8. Okul kütüphanesi hizmetlerinin geliştirilmesine nasıl katkıda bulunursunuz? (Birden çok işaretleyebilirsiniz.)

Not:Bu soruyu kütüphaneye katkıda bulunacaklar cevaplandıracaktır.

- 26 1 () Hizmet içi eğitim programlarına katıldıktan sonra kütüphanede çalışırım
 27 2 () Şimdiki görevimle beraber kütüphanede de çalışırım
 28 3 () Maddi yardımda bulunurum
 29 4 () Kitap yardımında bulunurum
 30 5 () Öğrenci velilerinin yardımını sağlarım
 31 6 () Diğer (Belirtiniz)

SORU:9. Kütüphaneye neden katkıda bulunmazsınız?

Not:Bu soruyu kütüphaneye katkıda bulunmayacaklar cevaplandıracaktır.

- 32 1 () Kütüphanemiz yeterli olduğundan katkıyı gereksiz buluyorum
 2 () Kütüphanemiz çok yetersiz olduğundan katkımın yararı olacağını sanmıyorum
 3 () Diğer (Belirtiniz)

SORU:10. Öğrencileri okulunuzdaki kütüphaneyi kullanmaları için teşvik ediyor musunuz?

- 33 1 () Evet,teşvik ediyorum ve başarılı oluyorum
 2 () Evet,teşvik ediyorum ancak başarılı olduğumu sanmıyorum
 3 () Hayır,teşvik etmiyorum

(3)

- SORU:11. Eğitimiğiz sırasında kütüphanecilikle ilgili bilgiler aldınız mı?
- 1 ()
34 1 () Evet
2 () Hayır
- SORU:12. Okulunuzdaki kütüphanenin sizin ve öğrencilerinizin ihtiyaçlarını karşıladığına inanıyor musunuz?
- 35 1 () Evet
2 () Hayır
- SORU:13. Okul kütüphaneleri yönetmeliğini incelediniz mi?
- ³⁶
36 1 () Evet, inceledim ve yeterli buldum
2 () Evet, inceledim ancak yetersiz buldum
3 () Hayır, incelemedim
- SORU:14. Bu okulda göreve başladığınızdan bu yana okulunuzdaki kütüphanede sizin gözleyebildiğiniz gelişmeler oldu mu?
- 37 1 () Evet
2 () Hayır
3 () İlgilenmediğimden bilmiyorum

ÖĞRENCİLERE UYGULANAN ANKET SORULARI

160

- 1-3 Anket Kodu
4 Bölge Kodu
5-6 Okul Kodu
7 Başarı Kodu

OKULUNUZDAKİ KÜTÜPHANEDEN DAHA ÇOK FAYDALANMAK İSTER MİSİNİZ?

Bu araştırmanın amacı, okulunuzdaki kütüphanenin sizlere etkin hizmetler vermesini sağlamak için gereksinimlerinizi saptamaktır. Anket formlarına adınızı ve soyadınızı yazmayınız. Sorulardan size en uygun olan yanıtların yanına (X) işareti koyunuz. Göstereceğiniz ilgiye teşekkür ederiz.

H.İnci ÖNAL

Hacattepe Ü. Edebiyat Fak. Kütüphanecilik Bölümü

SORU: 1. Cinsiyetiniz?

- 8 1. () Kız
2 () Erkek

SORU: 2. Okulunuzdaki kütüphaneye gidiyor musunuz?

- 9 1 () Evet (ara sıra gitseniz dahi bu şıkkı işaretleyiniz)
2 () Hayır

SORU: 3. Okulunuzdaki kütüphaneye hangi amaçla gidiyorsunuz?
(Birden çok işaretleyebilirsiniz.)

Not: Bu soruyu okul kütüphanesine gidenler cevaplandıracaktır.

- 10 1 () Kitap ödünç alıyorum
11 2 () Ödevimi yapıyorum
12 3 () Merak ettiğim konuları öğreniyorum
13 4 () Boş zamanlarımı geçiriyorum
14 5 () Diğer (Belirtiniz)

SORU: 4. Okulunuzdaki kütüphaneye niçin gitmiyorsunuz?

Not: Bu soruyu okul kütüphanesine gitmeyenler cevaplandıracaktır.

- 15 1 () Kütüphanede ilgimi çeken birşey olmadığı için gitmiyorum
2 () Kütüphaneye gitmeye gerek duymuyorum
3 () Diğer (Belirtiniz.)

SORU: 5. Sizce okullarda kurulan okul kütüphanelerinin amaçları nelerdir?(Birden çok işaretleyebilirsiniz.)

- 16 1 () Bilmiyorum
 17 3 () Ödevlerimizi yapmamızda yardım etmek
 18 3 () Derslerimizle ilgili her türlü bilgi kaynaklarından faydalanmamızı sağlamak
 19 4 () Bizlere okuma alışkanlığı kazandırmak
 20 5 () Merak ettiğimiz konuları öğrenmemize rehberlik etmek
 21 6 () Zihinsel gelişmemizi sağlamak
 22 7 () Boş zamanlarımızı değerlendirecek kaynakları bulundurmak
 23 8 () Bizlere yararlı toplumsal davranışlar kazandırmak
 24 9 () Tüm kütüphaneleri kullanma alışkanlığı vermek
 25 10 () Diğer (Belirtiniz.)

SORU: 6. Okulunuzdaki kütüphane amaçlarını gerçekleştiriyor-mu?

- 26 1 () Evet
 2 () Hayır
 3 () Bilmiyorum

SORU: 7 Okulunuzdaki kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi için isteklerinizi kütüphane görevlilerine bildirdiniz mi?

- 27 1 () Evet
 2 () Hayır
 3 () İstedğim halde bildiremedim

SORU: 8. Okulunuzdaki kütüphanenin öncelikle hangi hizmetleri vermesini istersiniz?

Not: En çok istediğinize 1, ikinci derecede istediğinize 2, diğerlerine 3,4,5... vermek üzere yanıtlarınızı sıralayınız, parantez içerisinde rakamlarla belirtiniz.

- 28 () Okumaktan hoşlanacağımız kitaplar alınmasını
 29 () Derslerinize yardımcı olacak kaynaklar alınmasını
 30 () İlginizi çeken konularda konferanslar verilmesini
 31 () Eğitici filmler gösterilmesini
 32 () Fikrim yok
 33 () Diğer (Belirtiniz.)

SORU: 9. Kütüphaneden daha iyi hizmet vermesi için katkıda bulunur musunuz?

- 34 1 () Evet
 2 () Hayır

SORU: 10. Kütüphanenin daha iyi hizmet vermesi için nasıl katkıda bulunursunuz? (Birden çok işaretleyebilirsiniz.)

Not: Bu soruyu kütüphaneye katkıda bulunacaklar cevaplandıracaktır.

- 35 1 () Kütüphanede gönüllü olarak çalışırım
 36 2 () Para yardımında bulunurum
 37 3 () Okuduğum kitapları bağışlarım
 38 4 () Ailemin de kütüphaneye yardım etmesini sağlarım
 39 5 () Diğer (Belirtiniz.)

.....

SORU: 11. Kütüphaneye neden katkıda bulunmассınız?
 (Birden çok işaretleyebilirsiniz.)

Not: Bu soruyu kütüphaneye katkıda bulunmayacaklar cevaplandıracaktır.

- 40 1 () Vaktim yok
 41 2 () Param yok
 42 3 () Kütüphaneye katkıda bulunmak bence gereksizdir
 43 4 () Diğer (Belirtiniz.)

.....

SORU: 12. Öğretmenleriniz okulunuzdaki kütüphaneyi kullanmanız için sizleri teşvik ediyorlar mı?

- 44 1 () Evet
 2 () Hayır

SORU: 13. Kütüphane görevlisi gerektiğinde size yardımcı oluyor mu?

- 45 1 () Evet
 2 () Hayır
 3 () Kütüphaneye gitmediğimden bilmiyorum

SORU: 14. Okulunuzdaki kütüphanenin size ve arkadaşlarınıza yeterli hizmetler verdiğine inanıyor musunuz?

- 46 1 () Evet
 2 () Hayır

SORU: 15. Okulunuzdaki kütüphanenin daha çok kullanılması için öncelikle gerekli olanlar nelerdir?

Not: Sizin için en önemli yanıtta 1, değeri vererek yanıtlarınızı sıralayınız, parantez içerisinde rakamlarla belirtiniz.

- 47 () Araştırmaya yönelik eğitim
 48 () Kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi
 49 () Bizlere de görev verilmesi
 50 () Fikrim yok
 51 () Diğer (Belirtiniz.)

.....

SORU: 16. Okulunuzdaki kütüphanede sizin gözleyebildiğiniz gelişmeler oldu mu?

- 52 1 () Evet
 2 () Hayır
 3 () İlgilenmedimden bilmiyorum.

